T.C

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMINDA MEDYANIN ROLÜ

UZMANLIK TEZİ

Ali TÜRK

ANKARA

KASIM/2021

T.C

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ KULLANIMINDA MEDYANIN ROLÜ

UZMANLIK TEZİ

Ali TÜRK

DANIŞMAN

Hüseyin Tuğrul OKTAY

Üst Kurul Uzmanı

ANKARA

KASIM/2021

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına

Bu çalışma, Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı:	İmza:
Başkan	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	

ONAY

…/…/2022

Ebubekir ŞAHİN

Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI VE DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görev yapan Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi'ne uygun şekilde hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Tarih:…./…/2022

Adı-Soyadı-Unvanı-İmzası:
Ali TÜRK
Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Uzmanlık Tezinin Adı:
Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımında Medyanın Rolü
EK:
1-Tez (6 Adet)
2-CD (1 Adet)

Tezi Teslim Alan
Daire Başkanı
…./…/2022
Adı-Soyadı-İmzası

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... ……I
KISALTMALAR IV
TABLO, ŞEKİL VE GÖRSELLER V
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.GÜÇ NEDİR? 3
1.2.ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜCÜN UNSURLARI 6
1.2.1.Sert Güç 7
1.2.2.Yumuşak Güç 8
1.2.2.1.Kültür 10
1.2.2.2.Siyasi Değerler ve Dış Politika 11
1.2.2.3.Yumuşak Gücün Aktörleri 12
1.2.2.3.1.Devlet Kurumları 12
1.2.2.3.2.Hükûmet Dışı Unsurlar 13
1.2.3.Akıllı Güç 14

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ 15
2.1.1.Diplomasi 16
2.1.2.Kamu Diplomasisi 17
2.1.3.Türk Tarihinde Yumuşak Güç Unsurları 18
2.2. TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ KURUMLARI VE FAALİYETLERİ 20
2.2.1.Dışişleri Bakanlığı 24
2.2.2.İletişim Başkanlığı 26
2.2.3.Kültür ve Turizm Bakanlığı 29

2.2.4.Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)..... 30
2.2.5. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB)..... 32
2.2.6. Türkiye Maarif Vakfı (TMV)..... 33
2.2.7. Yunus Emre Enstitüsü (YEE)..... 34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. YUMUŞAK GÜÇ VE MEDYA..... 37
3.1.1.Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi..... 37
3.2.TRT'NİN YUMUŞAK GÜÇ FAALİYETLERİ..... 41
3.2.1.TRT WORLD ve Yayın Faaliyetleri..... 41
3.2.1.1.Programlar..... 43
3.2.1.1.1.The Newsmakers..... 43
3.2.1.1.2.Beyond The Game..... 43
3.2.1.1.3.Money Talks..... 43
3.2.1.1.4.Showcase..... 44
3.2.1.1.5.Strait Talk..... 44
3.2.1.1.6.Bigger Than Five..... 44
3.2.1.1.7.The Network Belgeseli..... 45
3.2.1.1.8.Hidden Threat..... 45
3.2.1.1.9.The Factory Belgeseli..... 46
3.2.1.10 Ermeni İddialarına Karşı Yapılan Programlar……...48
3.2.1.2.TRT World Forum……..... ..48
3.2.2.TRT AVAZ ve Yayın Faaliyetleri..... 50
3.2.2.1.Vatanım Türkiye..... 53
3.2.2.2.Köklerin İzinde..... 54
3.2.2.3.Türkler Belgeseli..... 55
3.2.2.4.Divan-ı Hikmet Sohbetleri..... 56
3.2.2.5.Avrasya Gündemi..... 57
3.2.3.TRT Arabi ve Yayın Faaliyetleri..... 58
3.3. YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRK DİZİLERİ..... 64
3.3.1.Dünyada ve Türkiye'de Kitle iletişim Araçlarının Yaygınlaşması..... 64

3.3.2.Türk Dizilerinin Türkiye Markasına ve Türkiye'nin Yumuşak Gücüne Etkileri…….66
3.3.2.1.Türk Dizilerinin Yurtdışına Açılımı…….....67
3.3.2.2.Türk Dizilerinin Türk Ekonomisine Katkıları…….....68
3.3.2.3.Türk Dizilerinin Kültürel Etkileri ve Türkiye'ye Katkıları….....73
3.3.3.Yumuşak Güç Bağlamında Türk Dizilerinden Örnekler…….78
3.3.3.1.Gümüş Dizisi.……...78
3.3.3.2.Binbir Gece Dizisi.……...79
3.3.3.3.Muhteşem Yüzyıl Dizisi.……..80
3.3.3.4.Diriliş Ertuğrul Dizisi.……..83
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ…….85
KAYNAKÇA……...91
ÖZET……..106
ABSTRACT……...107
ÖZGEÇMİŞ……...108

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.s.	: Adı Geçen Site
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TİKA	: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TMV	: Türkiye Maarif Vakfı
TRT	: Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu
TV	: Televizyon
YEE	: Yunus Emre Enstitüsü
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı

TABLO, ŞEKİL VE GÖRSELLER

Tablo 1.1 : Lider Devletler ve Güç Kaynakları, 1500-2000…….....5

Tablo 1.2 : Gücün Üç Biçimi…….……9

Tablo 2.1: İletişim Başkanlığı Kamu Diplomasisi Komite ve Çalışma Grupları..…..28

Resim 3.1: HSK Üyesi Mehmet Yılmaz…...…..……..……..……..45

Resim 3.2: Belgeselin Giriş Bölümünden Bir Alıntı....…….....46

Resim 3.3: Firas Tlass ve Gazeteci Görüşmesi…….……....47

Resim 3.4: Bernard Lewis…….…….....48

Resim 3.5: Cemal Kaşıkçı…….…….....50

Resim 3.6: Vatanım Türkiye…….....53

Resim 3.7: Köklerin İzinden Belgeseli..…….……..…54

Resim 3.8: Bilge Kağan ……..……..…...55

Resim 3.9: Programın İlk Bölümü…….....57

Resim 3.10: Elvan-ı Seba…….…….61

Resim 3.11: Akıncı Belgeseli….……...62

Resim 3.12: Mozaik Programı…….....63

Resim 3.13: Türk Okçuluk Serüveni…….63

Resim 3.14: TRT Arabi…….64

Şekil 3.1: 2016 Dizi İhracat Gelirleri…….....70

Tablo 3.1: Türk Dizilerinin İzlenme Oranları……...71

Tablo 3.2: Kazakistan'da Türkçe Öğrenimi……..74

Resim 3.15: Muhteşem Yüzyıl……..82

Resim 3.16: Diriliş Ertuğrul……...……..83

GİRİŞ

Klasik devlet yapılarının küreselleşme süreciyle hızla değişmesi neticesinde salt devletler arasındaki ilişki temelli olmayan yeni bir siyaset tarzı ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren sosyal psikolojinin sanılanın aksine devletlerin karar alma süreçlerinde çok daha etkili olduğu anlaşılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda sert güce dayalı politikaların devletlerin uluslararası alanda etkililiği için yeterli olmadığı bilinciyle devletler ülke menfaatleri için toplumları da ikna etme, yönlendirme faaliyetlerine de hız vermişlerdir. Medya, kitleleri yönlendirebilen en etkili araçların başında gelmektedir. Öyle ki, 1970'lerin "Amerikanlaşma" dönemi olarak adlandırılma sebebi Hollywood etkisinin olduğu literatürde gösterilmektedir. Türk dizileri de benzer etki yapabilme kapasitesine sahiptir. Gösterildiği ülkelerde izlenme oranları çok yüksek olmakla kalmayıp, ülke ekonomisine turistik gezilerin düzenlenmesi neticesinde ciddi kazançlar getirmiştir. Sadece dizi anlamında yumuşak güç faaliyetlerinde bulunmayan Türkiye 1992'lerden itibaren birçok hizmet yollarını da kullanmaktadır. Öğrenci bursları, teknik yardıma muhtaç ülkelere bilgi ve görgü aktarımı, Türk dilinin ve kültürünün öğretilmesi gibi çok geniş alanlarda faaliyetlerde bulunmaktadır. Kamu diplomasi araçları olarak Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu altında farklı ülkelere yönelik yayınlar yapan TRT WORLD, TRT AVAZ, TRT ARABİ gibi kuruluşların yayın içeriklerine bakıldığında kültürel diplomasiyi güçlendirecek yapımlara yer verildiği görülmüştür.

Tezin Amacı ve Önemi

Küreselleşme süreciyle birlikte devletlerin yapılarında değişimlere paralel olarak uluslararası ilişkiler alanında da değişimler meydana gelmiştir. Medya çok yönlü toplumsal tabanlı politikaları belirleyebilme potansiyeline sahiptir. Medyanın toplumu etkileyebilme gücünün farkına varılması I. Dünya Savaşı yıllarına kadar gidebilmektedir. Savaş yıllarında kullanılan afişler, bildiriler ve radyo yayınlarıyla kitlelerin yönlendirilmesinin farkına varılmıştır. Savaş sonrası dönemde de propaganda amaçlı medya yoğun olarak kullanılmıştır. İletişim ile devletlerin iç ve dış

politikalarını yönlendirme amacını taşıyan ülkeler, uluslararası sistemde yalnız kalmamak ve kendi politikalarını benimsetebilmek amacıyla kamuoylarına etkileyebilecek medya araçlarını aktif bir şekilde kullanmaktadır. Yumuşak güç unsurlarının en başında medya gelmektedir. Medya ile halklar arasında kültüre dayalı diplomasi faaliyetleri hızlı ve etkili olmasının yanında devletleri karşı karşıya getirmeden iç kamuoylarını yönlendirebilme imkânı tanımaktadır. Türkiye'nin yumuşak güç kullanım alanlarının başında medya gelmekle birlikte tarihî geçmişi ve köklü kültürel bağlantılarının olması hasebiyle kültürel diplomasi araçları çok daha geniştir. Yunus Emre Enstitüsü, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar gibi kurum ve kuruluşların etki alanları geniş olmakla birlikte kültürel arka planın olmasından dolayı da ülke kamuoylarına nüfuz edebilmesi çok daha kolay olmaktadır. Türkiye yapımlı dizilere olan rağbetle bahsi geçen kurum ve kuruluşların medya kullanımları yumuşak güç bağlamında ülkemizin tanınırlığına ve kültürel diplomasiyle uzun vadede ülke ekonomisine, siyasetine ve uluslararası alanda "Türkiye markasına" önemli müspet girdiler olarak dönecektir. Bu tezin amacı, Türkiye'nin yumuşak güç unsuru olarak kullandığı medyanın yanında ve onu destekleyici kurum ve kuruluşları irdeleyerek var olan durumu ortaya koyabilmektir.

Tezin Yöntemi

Kamu kurum ve kuruluşları, medya alanında yumuşak güç bağlamında faaliyetlerde bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ilişkin araştırmanın dayanağı nitel araştırmadır. Literatür taraması yapılırken medya içerik analizi de yapılmıştır.

Tezin Kapsamı ve Sınırlılıklar

Tezin evrenini oluşturan medyanın toplumsal ve tarihsel gelişimi konuyu amacından uzaklaştırmamak amacıyla tezin kapsamı dışında tutulmuştur. İçerik analizi ile literatür taramasına dayalı tez olmasından ve bağlamdan kopmamak adına söylem çözümlemesi yerine belge ve görüntü temelli çalışma metodu tercih edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GÜÇ NEDİR?

> "Güç hava durumu gibidir, herkes ona bağlıdır ve onun hakkında konuşur; fakat çok azı onu anlar. Güç, aynı zamanda aşk gibidir. Yaşaması, tanımlanmasından ve ölçülmesinden daha kolaydır; bu onun gerçekliğini azaltmaz."[1]

Toplumların iptidai süreçleri geride bırakarak devlete geçiş aşamaları oldukça uzun bir süreyi kapsar ve bu durum birdenbire gerçekleşmiş değildir. İlkel toplumlar öncelikle belli süreçlerden geçmiş ve kendi toplumsal özelliklerini oluşturmuşlar ve bu sürecin sonrasında ise bu özelliklerden sıyrılarak devletin doğuşuyla birlikte medeniyet aşamasına geçmişlerdir. Değişimler her toplumda benzer olmamakla birlikte medeniyet noktasında benzerliklerin olduğu ifade edilebilir. Devletin ortaya çıkışı da temelde bir güç mücadelesi ve karşıtlıklar sonunda gerçekleşen bir mutabakat sonucu olmuştur. "Güç" kavramının sözlük anlamına baktığımız zaman; "fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet" olduğunu görmekteyiz.[2]

Devletin sosyolojik temelleri ile ilgili çalışmalar yapan sosyolog Franz Oppenheimer, devleti ortaya çıkaran etmenin güç kullanımı ve farklılaşma olduğunu ifade etmektedir. Güç ve mücadele, ilkel toplumlarda öncelikle kendisini toplumun içindeki tabakalamalarda ve bu tabakalar arasındaki mücadelelerde gösterir.[3] Bu güç kullanımı ve mücadele alanının tanzimi noktasında da karşımıza siyaset kurumu çıkmaktadır. Siyaset, genel kurallar koyarak insanların hayatlarını düzenlemek, bu kuralları korumak ve ihtiyaç hâlinde değiştirmek için gerçekleştirdikleri faaliyetlerin tümünü içermektedir. Siyaset "güç kullarımı", "çatışma" ve "iş birliği" konularıyla

---

[1] Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları,* (Çev. Rayhan İnan), BB101 Yayınları, 3. Baskı, 2020, Ankara, s.19-20

[2] *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2005, s. 802.

[3] Franz Oppenheimer, *Devlet* (Çev. Alaeddin Şenel ve Yavuz Sabuncu), Phoenix Yayınevi, 2005, Ankara.)

doğrudan bağlantılıdır. Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde ise "güç" terimi "iktidar" terimi ile eş anlamlı olarak kullanmış olup; *"bir bireyin ya da bireyler topluluğunun kendi istekleri doğrultusunda, rızaları olup olmadığına bakmaksızın diğer insanların davranışlarını etkileyebilme, yönlendirebilme veya denetleyebilmesi"* olarak açıklanmaktadır.[4] Güç, etki olarak ya da etki oluşturabilecek yetenekler olarak kavramsallaştırılabilir.

Tarihsel süreç içerisinde Antik Çağ'dan günümüze kadar birçok düşünür ve teorisyen gücün tanımlanması üzerine fikir geliştirmiştir. Güç kavramı, Nikolo Machiavelli ve David Hume'dan, E.H.Carr ve Hans Morgenthau'ya kadar uzanan ve süreç içerisinde sürekli değişime uğrayan bir kavramdır.[5] Uluslararası ilişkiler düzleminde güç kavramına baktığımız zaman ise gücü, bir aktörün istediklerini yapabilme ve karşısındaki unsurları kontrol altında tutabilme durumu olarak tanımlayabiliriz. Uluslararası ilişkiler teorilerinde sıkça başvurulan en temel açıklayıcı kavram güçtür.[6] Güç, sabit olarak kalmayan her zaman ilişkilerin var olduğu duruma ve şartlara bağlı olarak sürekli değişkenlik gösteren bir olgudur. Güç kavramını tek başına ele almak mümkün olmayıp etki, kapasite, nicelik ve nitelik gibi unsurlar dâhilinde ele alınmaktadır.[7] Bu değişkenlere bağlı olarak güç mücadelesinde tarihin farklı dönemlerinde farklı ülkeler ön plana çıkmıştır.

Bir başka tanımlamaya göre ise "Güç, etkinin kendisi değil, başkalarını etkileme potansiyeli ya da yeteneğidir". Uluslararası ilişkiler alanındaki akademisyenlerin çoğunluğu, bu tür bir potansiyelin, devletlerin ayırt edici niteliklerine (maddî veya manevi) ya da sahip oldukları diğer değişkenlere (büyüklük, gelir düzeyi, silahlı kuvvetler gibi) bağlı olduğunu düşünür. Bu da yetenek olarak güçtür."[8]

---

[4] Ömer Demir ve Mustafa Acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Literatürk Academia Yayınları, 7. Baskı, Konya, 2020, s.145
[5] A.D. Baldwin, Power Analysis and World Politics: New Trends versus Old Tendencies, World Politics, Sayı: 31, 1979, s.42.
[6] Haluk Özdemir, "*Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme*" s.114
[7] K.J. Holsti, "*The Concept of Power in Study of International Relations*", Background, Sayı: 7, 1964, s.182.
[8] Joshua S. Goldstein ve John C. Pevehouse, *"Uluslararası İlişkiler*" 2. Baskı BB101 Yayıncılık, 2017 s.88

Güç göreli bir kavramdır ve bir ülkenin gücü ancak diğer ülkelerle kıyaslandığında anlam kazanabilmektedir. Bu nedenle gücü oluşturan unsurların incelenmesi gerekmektedir. Güç oluşturabilmesi için sahip olunan unsurların hedeflenen amaca yönelik olarak kullanılabilmesi gerekmektedir. Devletin sahip olduğu unsurları güce dönüştürebilmesi gerekmektedir. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde ise ticari yapılar, pazarlık yeteneği ve verilen kararlarla şekillenen siyasi süreçler gibi önemli faktörler belirleyici olmaktadır. Uluslararası güç dengesi sisteminin gerçek anlamda özelliklerinin gelişmesinde 1789 Fransız İhtilali ile 1945'te sona eren İkinci Dünya Savaşı arasındaki tarihi gelişmeler etkili olmuştur. Uluslararası sistemde milliyetçiliğin ortaya çıkıp gelişmesiyle devlet sayısının artması ve ideolojik akımların ve devlet dışı aktörlerin gelişmesi, askerî ve teknolojik ilerlemelerin savaşlara yansıması, diplomatik yöntemlerin gelişmesi güç uygulama yöntemlerinin de değişmesinde etkili olan unsurlar arasında değerlendirilmektedir.[9]

Tablo 1.1: Lider Devletler ve Güç Kaynakları, 1500-2000[10]

Dönem	Devlet	Temel Kaynaklar
On altıncı yüzyıl	İspanya	Külçe altın, sömürgelerle yapılan ticaret, paralı askerler, hanedanlık bağları
On yedinci yüzyıl	Hollanda	Ticaret, sermaye pazarları, donanma
On sekizinci yüzyıl	Fransa	Nüfus, kırsal sanayi, kamu yönetimi, ordu, kültür (yumuşak güç)
On dokuzuncu yüzyıl	Britanya	Sanayi, politik birlik, finans ve kredi, donanma, liberal kurallar (yumuşak güç), ada yerleşimi (savunma kolaylığı)
Yirminci yüzyıl	ABD	Ekonomik büyüklük, bilimsel ve teknik liderlik, yerleşim, askerî güçler ve ittifaklar, evrenselci kültür ve liberal uluslararası rejim (yumuşak güç)
Yirmi birinci yüzyıl	ABD	Teknolojik liderlik, askerî ve ekonomik büyüklük, yumuşak güç, uluslar üstü iletişim ağının düğüm noktası

[9] Sait Yılmaz, *"Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi", Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2008, s.30.
[10] Joseph S. Nye Jr, *Amerikan Gücünün Paradoksu,* Çev. Gürol Koca, İstanbul, Literatür Yayınları, 2003, s.15.

Güç, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde özellikle realist kuramcılar tarafından devletlerin çıkar ilişkisinde merkezî bir kavram hâline gelmiştir. Uluslararası ilişkiler disiplininde yaptığı çalışmalarla bilinen akademisyen Morgenthau, uluslararası politikayı bir güç mücadelesi olarak görmüş ve güç kavramını bir amacı gerçekleştirmek konusunda bir araç olarak tanımlamıştır. Gücü, uluslararası aktörlerin varlığının devam ettirilmesi ve güvenliğinin sağlanması konusunda bir araç olarak tanımlayan neo-realist Kenneth Waltz, bir devletin asıl amacının güçten ziyade güvenlik olduğunu, bu nedenle de devletin daha güvenli olması için gücün bir araç olduğunu savunmuştur.[11] Klasik realistler gücü uluslararası politika ve dış politikanın başlı başına amacı olarak görmekteyken, neorealistler gücü devletin temel amacı olan hayatta kalma ve varlığını sürdürme amacını gerçekleştirmeye yönelik bir araç olarak değerlendirmektedir.[12] "Güç kavramı Frankel'e göre de diğerlerinin davranışları üzerinde etki yapabilme kapasitesidir. Her ne kadar güç deyince genelde askerî kapasite anlaşılsa da artık günümüzde askerî gücün kullanım alanı sınırlandırılmış olduğundan gücün anlamını bu derece dar tutmak gerçeği yansıtmayabilir. Bu nedenle Frankel'e göre güç maddi ve maddi olmayan unsurlardan oluşmaktadır." [13]

1.2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜCÜN UNSURLARI

J. Holsti ve Frankel gibi birçok yazar tarafından kapasite olarak tanımlanan, Morgenthau'ya göre ise bir ulusu diğer uluslar karşısında kuvvete sahip kılan faktörler ve doğrudan ulusal güç olarak kabul edilen unsurlar nicel ve nitel unsurlardan oluşmaktadır.[14]

Devletin gücü, pek çok içeriğin karışımından meydana gelir. Bir aktörün uzun vadede yararlanabileceği unsurlar arasında Gayrı safi yurtiçi hasıla (GSYİH), nüfus, toprak, coğrafya ve doğal kaynaklar sayılabilir. Bunlar gücün nicel unsurlarıdır ve

[11] Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*, Alfa Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2004, s.169-170.
[12] T. Arı, *a.g.e*. s.171.
[13] Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Yayınları 11. Baskı, Bursa, 2017 s. 137.
[14] Nye, *a.g.e*. s.138.

yavaş yavaş değişirler. Daha az somut olan uzun vadeli güç kaynakları arasında ise siyasal kültür, vatanseverlik, nüfusun eğitimi ile bilimsel ve teknolojik temelin sağlamlığı sayılabilir. Bunlar da gücün nitel unsurları olarak kabul edilmektedirler.[15]

Joseph Nye gücü sert, yumuşak ve akıllı olmak üzere üçe ayırmaktadır. Nye'e göre sert güç, basitleştirilmiş hâliyle bir devletin elinde bulunan askerî ve ekonomik yaptırım kapasitesi; yumuşak güç, kültürel ve ideolojik bakımdan kendisini iyi örnek olarak başka toplumlara sunabilme kapasitesi, akıllı güç ise sert güç ve yumuşak gücün birbiriyle uyum içerisinde birlikte işe koşulmasıdır.

Sert gücün bir devlet için olmazsa olmaz olduğu söylenebilir. Ancak bunun yanında, maliyeti ve hedef kitle üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, yumuşak gücün de en az sert güç kadar önemli olduğu göz ardı edilemeyecektir. Zira yumuşak güç, sert güçten çok daha az ekonomik maliyetle, zor kullanmak gibi antipati yaratan bir çalışma yerine hedef toplum üzerinde hayranlık yaratarak hedefe ulaşmayı mümkün kılan bir kabiliyettir.

1.2.1. Sert Güç

Sert güç kavramı temelde karşı devlete karşı zor kullanma yeteneğidir. Bu baskı ve zorlama yöntemi ile mevcut durumun güçlünün lehine çevirme durumu olarak tanımlanması olarak da açıklanabilir. Soğuk Savaş öncesinde sert güç daha ziyade askerî güç kullanımı ile doğru orantılı olarak düşünülmekteydi. Bu sebeple masadaki ilk yaptırım yöntemi olarak askerî seçenekler kullanılmıştır. Bu anlamda sert güç unsurlarından biri olan askerî müdahaleye geçmişten örnekler verilebilir. Sovyetler Birliği'nin (SSCB) 1979 yılında Afganistan'ı işgali veya Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) 2003 yılında Irak'ı işgal etmesi bu duruma örnek gösterilebilir.

Sert güç kullanımında temelde hedef, karşı unsurları (devletleri) zor kullanarak ikna etmek ve eldeki baskı unsurları ile tehdit etmek üzerine odaklanılmaktadır. Sert

[15] Joshua S. Goldstein ve John C. Pevehouse, *a.g.e.* s.90.

güç, devletlerin amacına ulaşmak için politikalarında havuç ve sopayı araç olarak kullanmalarıdır. Sert güç; askerî müdahale, ekonomik yaptırımlar ve baskıcı diplomasi unsurlarına dayanmaktadır. Bu gücün kullanımı için askerî kapasitenin, ekonomik yaptırım gücünün ve diğer somut kaynakların yeterli seviyede olması gerekmektedir. Sert güç unsuru olarak kullanılan başka etkili bir yöntem ise; ekonomik yaptırımlar ve ticari ambargolardır. Ekonomik yaptırımlar, politik amaçlarla, devlet veya uluslararası örgütler tarafından bir veya daha fazla hedefe yönelik uygulanan ticari ve/veya finansal baskıdır. Bu baskı diplomasi ile savaş arasında fırsatlar yaratan bir dış politika aracıdır.[16] Bu duruma örnek olarak Türkiye'nin 1974 yılında Kıbrıs Türk halkını kurtarmak amacıyla Kıbrıs Adası'na müdahalesi sonrasında ABD'nin Türkiye'ye ambargo uygulaması gösterilebilir.

1.2.2. Yumuşak Güç

Geleneksel güç algısından farklı olarak Joseph S. Nye; uluslararası ilişkiler literatürüne yumuşak güç adı verilen yeni bir terminoloji kazandırmış, güç teorisini de yumuşak ve sert güç ayrımı yaparak ikiye ayırmıştır. Sert gücün teşviklere ("havuçlar") veya tehditlere ("sopalar") bağlı olduğunu ve havuçlar ve sopalar aracılığıyla devletlerin istediğini doğrudan elde edemeyebileceğini savunmaktadır. Joseph Nye'ın ilk kez kullanmaya başladığı "Yumuşak Güç" kavramı 1980'lerde, uluslararası ilişkilerde ekonomik ve askerî gücün yanı sıra alternatif güç yapılarının da var olduğu fikrine dayanmaktadır. Nye'a göre bir hedefe ulaşmanın üç yolu vardır: Karşı tarafı tehdit etmek ve gerekirse savaşmak, karşı tarafı "satın almak" ya da karşı tarafı "yumuşak güç" kullanarak ikna etmek. Yumuşak güç, "zorlama veya tehdit yerine cazibe yoluyla istediğinizi elde etme yeteneğidir". Bu, karşı tarafı ikna edici argümanlar ve akılcı politikalarla ikna etmekle mümkündür. Burada güvenilirlik ve ikna kabiliyeti yumuşak gücün ana unsurlarını oluşturmaktadır. Bu unsurlar aynı zamanda güç kullanımına da meşruiyet sağlar.[17]

---

[16] Cumali Özbek, *Sert Güç Unsuru Olarak Ekonomik Yaptırımların İran Nükleer Anlaşma Sürecine Etkileri,* Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2018, s.8.

[17] İbrahim Kalın, *Soft Power and Public Diplomacy in Turkey,* PERCEPTIONS, Autumn 2011, Volume XVI, Number 3, s. 5-23

Nye'a göre devletlerin istediğini dolaylı olarak elde etmesine yardımcı olan "iktidarın ikinci bir yüzü" vardır. Ayrıca Nye'a göre bir ülke, diğer ülkeler onun değerlerini takdir ederse, onun durumunu taklit ederse, onun peşinden gitmek isterse, dünya siyaset arenasında arzu ettiği sonuçlara ulaşabilir. Bu nedenle, yumuşak güç, başkalarının seçimlerini değiştirme yeteneğidir.[18] Bugünden bakıldığında ise ekonomik güç yerini para ile yapılamayan birçok değer ve bu değerlerin ortaya çıkarmış olduğu çekim gücüne bırakmıştır. Bu bağlamda askerî ve ekonomik güç olarak bilinen "Sert Güç" unsurları yerini çekim gücü, etki ve cazibeyi temel alan "Yumuşak Güç'e bırakmıştır.

Yumuşak güç, yükselen bilgi toplumu ve küreselleşme çağında güç dengelerini dramatik biçimde değiştiriyor. Toplumlar dünya genelinde birbiriyle bilgi paylaşımı yaparak etkileşime geçtikçe, daha evvel büyük ordular ve ekonomik üstünlük sayesinde dünya siyasetinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olan devletler artık çıkarlarını gözetme noktasında eskisi kadar şanslı değil.[19] Küreselleşen dünyada böyle çok yönlü bir mücadelede yumuşak güç unsurlarına doğru şekilde yatırım yapılmalı ve ülkeler kendi tezlerini sunarlarken dünya kamuoyunu göz ardı etmeyerek ikna edici bir tutumda olmalıdırlar.

Tablo 1.2: Gücün Üç Biçimi[20]

	Davranışlar	**Temel Amaçları**	**Hükûmet Politikaları**
Askerî Güç	Zorlama Caydırma Koruma	Tehdit Baskı	Zorlayıcı Diplomasi Savaş İttifak
Ekonomik Güç	Teşvik Zorlama	Karşılıklar Yaptırımlar	Yardım Rüşvetler Yaptırımlar
Yumuşak Güç	Cazibe Gündem Belirleme	Değerler Kültür Politikalar Kurumlar	Kamu Diplomasisi İki-Taraflı ve Çok-Taraflı Diplomasi

[18] Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları,* (Çev. Rayhan İnan), BB101 Yayınları, 3. Baskı, 2020, Ankara, s.24-27
[19] Eric Fattor, *Amerikan İmparatorluğu ve Eğlence Cephanesi, Yumuşak Güç ve Kültürel Silahlanma,* (Çev. Papatya Tabak), Avangard Yayınları, 1. Baskı, s.15-16.
[20] Joseph S. Nye Jr, *Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları,* (Çev. Rayhan İnan), BB101 Yayınları, 3. Baskı, 2020, Ankara, s.57.

"Yumuşak Güç" kavramını ortaya atan Joseph Nye, bu gücün unsurlarının üç kaynağa dayandığını belirtmektedir: Kültür (kültürü başkalarına çekici geldiğinde), siyasi değerler (yurtiçi ve yurtdışında bu değerler bağlı kaldığında) ve dış politikalar (bu politikalar meşru ve ahlaki otoriteyi haiz görüldüğünde).[21]

1.2.2.1. Kültür

"*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü*"[22] olarak tanımlanan kültür, bir toplumun ortak değerlerinden ve tutum ve davranışlarından meydana gelmektedir. Bir toplum ya da sosyal grubu karakterize eden farklı maddi ve entelektüel özelliklerin birleşimi olan kültür, yaşam biçimlerini, temel insan haklarını, değer sistemlerini, gelenekleri, sanat yapılarını ve inançları kapsamaktadır.

Kültür, bir toplumun kendini ifade etme şekli olmakla birlikte devletin de kimliğini oluşturan unsurlardır. Kültür insanların inanış biçimleri, yaşam tarzları, bir ülkenin mutfağı gibi konuları içerdiği için ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. İnançlar, gelenekler, düşünce ve semboller de kültürü oluşturan unsurları belirtmektedir. Bir ülkenin kültürü evrensel değerleri içeriyorsa ve uygulamış olduğu politikalar diğer ülkelerde takdir hissi uyandırıyorsa o ülkenin dış politikada istediği sonuçları daha hızlı bir şekilde alma ihtimali artmaktadır. Çünkü dünyaya kapalı dar bir kültüre sahip bir ülkenin yumuşak gücü kullanma olasılığı oldukça azdır. Uluslararası siyasette, yumuşak güç üreten kaynaklar, çoğunlukla, bir kuruluşun ya da ülkenin kendi kültüründe ifade ettiği değerlerinden, kendi içindeki uygulamalarıyla ve politikalarıyla sergilediği örneklerden ve diğerleriyle ilişkilerini sürdürme biçiminden ortaya çıkar.[23]

[21] J. Nye, 2020, s.32
[22] *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2005, s. 1282.
[23] J. Nye, 2020, s.28.

Nye, kültürü yumuşak güç unsurlarından en önemlisi olarak görmektedir. Devletler kendi dil ve kültürlerini çeşitli kuruluşlar aracılığıyla diğer devletlere tanıtmak amacıyla faaliyetlerde bulunmaktadır. Örneğin; Almanya'nın Goethe Enstitüleri, Fransa'nın Fransız Kültür ve Alliances Françaises dernekleri, İngiltere'nin British Council dil okulları, İspanya'nın SEACEX (Yurtdışı Kültürel Faaliyetler Derneği) ve Cervantes Enstitüleri (İspanyol Kültür Merkezi) bunu sağlamada kullanılmaktadır. Bu açıdan yumuşak güç unsuru olarak kültür, devletlerin karşılıklı ilişkilerinde sıklıkla başvurdukları bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.[24]

1.2.2.2. Siyasi Değerler ve Dış Politika

Devletlerin iç ve dış politikalarında yaklaşımları yumuşak gücün bir diğer unsuru olan siyasi değerleri oluşturur. Hükümet politikaları, bir ülkenin yumuşak gücünü artırabilir ya da tüketebilir.[25] Bir ülkenin demokrasi ile yönetilmesi, o ülkenin hukuk devleti olması, bununla birlikte insan hak ve hürriyetlerine önem veriyor olması o ülkenin dünya ölçeğinde itibarını yükselten ve yumuşak gücünü artıran unsurlardır.

Bir devletin amacına ulaşabilme ihtimalinin artması için meşruiyete dayanan yönetimsel kültüre ve siyasi değerlere sahip olması gerekir. Bunun doğal sonucu olarak o devlet diğer topluluklar üzerinde cazibe alanı oluşturabilecektir. Yumuşak gücün kaynaklarından olan bu siyasi değerleri oluşturma neticesinde bir devlet diğer devletler üzerinde gücünü hissettirebilecektir. Bu noktada ana unsur meşruiyetin elde edilmesidir. Bir ülkenin uygulamış olduğu politikaların diğerleri tarafından meşru addedilmesi o ülkenin karşısındakileri ikna etme kapasitesini dolayısıyla yumuşak gücünü artırmaktadır.

Bir devletin dış politikasında yapmış olduğu icraatlar yumuşak güç kapasitesinin artması ya da azalması konusunda doğrudan etkili olmaktadır. Bir hükûmetin iç siyasetteki (örneğin, Demokrasi) uluslararası kuruluşlardaki (uyumlu

[24] Bejtula Ziberovski, *Türkiye-Makedonya İlişkilerinde Yumuşak Güç Faktörlerinin Analizi,* Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2008, s.16.
[25] J. Nye, 2020, s.35

çalışma) ve dış politikadaki (insan haklarını destekleme) tutumuyla savunduğu değerler başkalarının tercihlerini önemli oranda etkiler.[26] Yumuşak gücün unsurları olan kültür, siyasi değerler ve dış politikadaki yaklaşımlar devletlerin küresel ölçekteki imajlarının ve çekim gücünün belirlenmesinde önemli bir noktadayken bu unsurların verimli ve etkili bir biçimde kullanılması da yumuşak güç aktörlerinin etki kapasitesine bağlıdır. Bu sebeple bu aktörlerin neler olduğuna ve nasıl bir politika izlediğine bakmak gerekmektedir.

1.2.2.3. Yumuşak Gücün Aktörleri

Yumuşak güç kullanımında en başta devletin kendisi ve kurumları öncülük etmiştir. Bununla birlikte bilgi ve iletişim teknolojisi alanındaki ilerlemeler ile hükümet dışı unsurlar için de -özellikle medya- yumuşak güç kullanımı için etkinlik alanı olmuş ve zamanla ulusal sınırların ötesine geçilerek geniş kitlelere ulaşma imkânı oluşmuştur. Burada hükümet dışı unsurların özellikle bu amaç için faaliyet göstermese de ellerindeki imkânlar ile yumuşak güç kullanımına hizmet etme şansları oluşmuştur. Bu durumu neticesinde hükümetler bazen bu aktörlere mali destek sağlama yoluna gitmişlerdir.

1.2.2.3.1. Devlet Kurumları

Günümüzde devletler, küreselleşme etkisi ile yaşanan hızlı değişimlere ve gelişmelere yönelik gereken adımları zamanında atmaları gerekmektedir. Bu hızlı değişim ve dönüşüm dış politika meselelerini daha karmaşık hâle getirmektedir. Küreselleşme olgusu içinde barındırdığı fırsatlar ile riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu fırsatlardan yararlanma ve risklerden kaçınma çerçevesinde dış politika izlenmektedir. Devletler; Dışişleri Bakanlıkları öncülüğünde bu bakanlığa bağlı olan kuruluşları ile yumuşak güç faaliyeti yürütmektedirler. Devletler, küreselleşmenin yarattığı fırsatları değerlendirmek ve aynı zamanda oluşan krizleri de kazanıma dönüştürmek için kurumları aracılığıyla uluslararası sahada ülkenin tanıtım

[26] J. Nye, 2020, s.36.

faaliyetleri ile dünya kamuoyundaki itibarını dolayısıyla da dış politikanın ve uygulanan yumuşak gücün etkinliğini arttırmaktadır.

1.2.2.3.2. Hükûmet Dışı Unsurlar

Modern dünyanın uluslararası sisteminde sadece devletler bulunmamakta, devlet dışı unsurlar da bu sistemin içerisinde yer almaktadır. Sadece devletlerin değil hükümet dışı organizasyonların da faal olduğu bir uluslararası sistem oluşmuştur.

İletişim ve etkileşim çağında hükümet dışı örgütlerin sayıları, önemi, etki alanları her geçen gün artmakta ve yumuşak güç oluşturulmasında önem arz etmektedir. Artan sivil toplum faaliyetleri de doğru kullanıldığında büyük fırsatlar oluşturmaktadır. Türkiye için bu duruma en iyi örnek insani yardım faaliyetleri gösterilebilir. Türkiye'de vakıf kültürüne dayanan yardımseverlik ve örgütlenme biçimi küresel sahaya taşındığı zaman hem ihtiyaçları olan insanların gözetilmesinin yanında hem de ülkenin imajına doğrudan katkı sunmaktadır. Bu hükümet dışı aktörlere örnek olarak Türk Kızılayı[27] ve İnsan Hak ve Hürriyetleri (İHH) İnsani Yardım Vakfı gibi kuruluşların faaliyetleri gösterilebilir.[28]

Günümüzde kamu diplomasisinin yürütülmesinde sivil toplum örgütlerine, gönüllü kuruluşlara, medya kuruluşlarına vakıflara hatta bireylere önemli görevler düşmektedir. Kamu diplomasisinin icrasında hükümete düşen ödev yalnızca bu görevi ifa etmek değil aynı zamanda bu organizasyonların sunacağı katkı noktasında iş birliğini koordine etmek ve geliştirmek olmalıdır. Çünkü yumuşak gücün temelinde teşvik ve çekicilik ön planda olduğu için hükümet dışı aktörler bu noktada daha verimli ve etkili olabilmektedirler.

---

[27] "Türk Kızılaydan Afganistan'a 33 tonluk gıda yardımı" aa.com.tr, 02.10.2021. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-kizilaydan-afganistana-33-tonluk-gida-yardimi/2381033 (Erişim Tarihi: 03.10.2021)

[28] "İHH, İdlib'deki ailelere gıda ve battaniye yardımında bulundu" aa.com.tr, 01.03.2021 https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/ihh-idlibdeki-ailelere-gida-ve-battaniye-yardiminda-bulundu (Erişim Tarihi: 03.10.2021)

1.2.3. Akıllı Güç

Uluslararası ilişkilerin mevcut gerçeği, yumuşak ve sert güce ayrı değil, birlikte yaklaşmak gerektiğini göstermektedir. Sert güç ve yumuşak güç sıklıkla etkileşime girer ve birbirini güçlendirir. Her ikisi de nihai olarak ilişkilidir, çünkü her ikisi de başkalarının davranışlarını etkileyerek istenen bir hedefe ulaşma yeteneğini temsil eder ve bu nedenle ayrılmaz bir şekilde iç içedir.

Bütünleşmiş stratejilerin geliştirilmesi için sert ve yumuşak gücü ustaca birleştirme yeteneğine akıllı güç denir.[29] Başka bir deyişle, akıllı güç, bir aktörün sert güç ve yumuşak güç unsurlarını, aktörün hedeflerini etkili ve verimli bir şekilde ilerletecek şekilde birleştirme kapasitesidir.[30] Akıllı güç olarak adlandırılan şey aslında diplomatik, ekonomik, askerî, siyasi, yasal ve kültürel araçların bir bileşimidir. Akıllı güç savunucuları, ittifaklara, ortaklıklara ve kurumlara yatırım yapmakla birlikte güçlü ordu gibi sert gücün avantajlarını dile getirmektedir. Sert güç "itici" unsurlar ise ve yumuşak güç de "çekici" unsurlar ise, bu ikisinin birleşimi en üst sonuçlardan doğru bir şekilde yararlanmaya izin verir. Yumuşak güç tek başına yeterli olmasa da sert güce kıyasla stratejik önemi artmaya devam edecektir.

[29] Joseph Nye ve R.L. Armitage, *CSIS Commission on Smart Power*, A smarter more secure America Center for Strategic and International Studies, Washington, 2007, s.12.
[30] E. J. Wilson, *Hard Power, Soft Power, Smart Power,* The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 2008, Volume 3, s.616

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. YUMUŞAK GÜÇ ve KAMU DİPLOMASİSİ

Krizlerin ve sınamaların yoğun olarak yaşandığı bir bölgede bulunan ülkemiz, dış politikasında âli menfaatlerini korurken aynı zamanda bölgesindeki ve dünyadaki barış ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ülkemiz, kuruluşundan itibaren, bir yandan jeopolitik konumundan kaynaklı baskılara direnç gösterme gayreti içindeyken, diğer yandan da dış politikasının genel çerçevesini Mustafa Kemal Atatürk tarafından işaret edilen "Yurtta barış, dünyada barış" amacı doğrultusunda şekillendirme çabasını sürdürmüştür. Bu çabalar, günümüzde "İnsani ve Girişimci Dış Politika" şeklinde ifade edilmektedir.

Ülkemiz, Avrupa'nın en doğu, Asya'nın en batı ucunda yer almaktadır. Konumu gereği hem Avrupa ile Asya arasında hem de Asya ve Avrupa ile Afrika arasında bir köprü rolü üstlenmekte, bu doğrultuda, çok yönlü bir dış politika izlemektedir. Doğası ve geleneği itibarıyla ise, insanı önceleyen, küresel sorunları sahiplenen, küresel sorunların çözümünün ancak küresel iş birlikleriyle mümkün olacağına inanan, bu doğrultuda, çok taraflı mekanizmaları destekleyen, öte yandan, arabuluculuk noktasında da sorumluluk almaktan imtina etmeyen bir üslupla hareket etmektedir.

2020 yılının başından itibaren tüm dünyayı etkileyen koronavirüs salgını, ülkelerin doğal olarak dış politikalarını da etkilemiştir. Daha önce hiç görülmemiş bir hızla küreselleşen ve dijitalleşen dünya, pandemi şartları karşısında bilinmezlerin daha da çoğaldığı, istikrarın çok daha azaldığı, farklı alanlarda güçler arasındaki rekabetin arttığı, cihanşümul değerlerin ötelendiği bir yer hâline gelmiştir. Bütün bunlar, neredeyse dünyadaki tüm coğrafyalarda kırılganlığın daha da artmasına ve derinleşmesine sebep olmuş, ülkemizi de yeni sınamalarla karşı karşıya bırakmıştır.

Bu sınanmalarla baş edebilmek ve dahi fırsata çevirmek için ülkemiz tarafından benimsenen ve Dışişleri Bakanlığı tarafından "sahada ve masada güçlü diplomasi" olarak nitelendirilen siyasa, sert gücün yanında kamu diplomasisinin ve yumuşak gücün de etkin bir şekilde kullanımını gerektirmiştir.

2.1.1. Diplomasi

Diplomasi Fransızca kökenli bir sözcüktür. *Fransız dilinde diplomatie, "Kurnazlık, beceriklilik, ustalık; hariciyecilik"*[31] Devletler arasındaki ilişkiyi ülkelerinin menfaatleri gözetmek amacıyla iletişim kanallarını tesis eden kişi diplomat olarak tanımlanmaktadır. Diplomattan türeyen diplomasi ise Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre, ilk anlamıyla "uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü" iken ikinci anlamı ise "bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı" olarak tanımlamıştır.[32] TDK'nin yaptığı birinci tabir ele alındığında, diplomasinin, en geniş çerçevede dış politika ve uluslararası ilişkilerle aynı anlamda kullanılabileceği söylenebilir. İkinci tabirde ise "temsil" vecibesi işe koşulmakta olup, temsil bağlamında diplomasi, bu bölümde üzerinde duracağımız alana işaret etmektedir. Diplomasi, devletler arası ilişkilerin sürdürülmesi ve yaşanabilecek anlaşmazlık ve olası çatışmaların devletlerin resmî organları ve sorumluları aracılığıyla barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulmasını sağlayan etkili mekanizmalardan biridir. Diplomasinin bu anlamıyla kullanımı 17. ve 18. yüzyıllarda başlamış olsa da diplomasinin tarihi devletlerin tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. "Nitekim diplomasinin ilk örneklerine vasallar, monarklar veya hükümdarlar arasındaki münasebetlerde rastlanmaktadır.[33]

TDK'nin tanımları dışında diplomasi, devletlerin dış politikada siyasi etki aracı olarak kullandığı ve kısaca uluslararası ilişkilerin savaşla değil, barışçıl yol ve araçlarla

[31] Tahsin Saraç, Fransızca Türkçe Büyük Sözlük 1(A-K), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1976, s. 401.
[32] *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2005, s.535
[33] Faruk Sönmezoğlu, Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, İstanbul Cem Yayınevi, 1992, s.107.

yürütülmesi anlamına gelen bir kavramdır.[34] Buradan hareketle, diplomasinin kaba kuvvetten yani askerî güç ve bileşenleri manasına gelen sert güçten ziyade, barışçıl yöntemleri arzulayan ve arayan, bu uğurda "ikna" kavramını da içinde barındıran, içinde "yumuşak güç" unsurlarını da barındıran bir mefhum olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Yumuşak güç unsuru derinlemesine incelendiğinde karşımıza bir başka kavram olan kamu diplomasisi çıkmaktadır. Yumuşak güç olgusunun tüm boyutlarıyla etkili bir biçimde kullanılması ve farklı milletler ve devletler üzerinde etkin olabilmesi için kamu diplomasisi zorunlu bir yol ve yöntemdir hatta kamu diplomasisinin başta gelen öz kaynağı ve temel unsuru yumuşak güçtür.

2.1.2. Kamu Diplomasisi

Küreselleşmenin etkisi ile bilişim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler günümüzde devletlerin kendilerine yeni araçlar ve yöntemler oluşturmasını gerekli kılmıştır. Çok kutuplu dünyada diğer devletlerin önüne geçme, uluslararası arenada ayrıcalıklı bir konum edinme çabasındaki devletler iç ve dış politikalarını birbirinden ayrı düşünmeden stratejik bir yönetim metoduyla hedeflerine ulaşmada sadece kendi kamuoylarını değil dünya kamuoyunu da etkilemek durumundadırlar.

Kamu diplomasisi, bir devletin menfaatlerini savunmak amacıyla diğer devletlerin kamuoyu üzerinde yürüttüğü faaliyetlerdir. İçinde herhangi bir zor kullanma unsuru bulundurmayan kamu diplomasisi, yumuşak gücün mütemmim cüzüdür. Ülkeler kamu diplomasi faaliyetleriyle, hedef toplumun gönlünü fethetmeyi, o toplumdaki hâkim zihniyeti kendi lehlerine çevirmeyi, başka bir deyişle onları ikna etmeyi, kendine özendirmeyi ve üzerlerinde hayranlık uyandırmayı amaçlar. Kamu diplomasisi kavramı ilk olarak Tufts Üniversitesi'nde dekan olarak görev yapan Edmund Gullion tarafından kullanılmıştır. Gullion'a göre kamu diplomasisi kavramı,

[34] Timuçin Kodaman ve Ekrem Yaşar Akçay, *Kuruluştan Yıkılışa Kadar Osmanlı Diplomasi Tarihi ve Türkiye'ye Bıraktığı Miras,* SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2010, Sayı:22, s.75.

dış politikanın oluşumu ve yürütülmesinde halkların tutumunun yaptığı etki ile ilişkilidir.[35] Bu anlamda Gullion, kamu diplomasisi olarak geleneksel diplomasi anlayışında olmayan kamuoyu gibi unsurları ve tüm aktörleri kapsayan yeni diplomasi yöntemini tanımlamıştır. Bunun da ötesinde kamu diplomasisini daha geniş yorumlayarak yalnızca devletlerarası ilişkilerden oluştuğu düşünülen uluslararası ilişkilere küresel ilişkiler anlayışını da getirmiştir.[36] Kamu diplomasisi, kamuoyunun anlaşılması, bilgilendirilmesi ve etkilenmesi faaliyetlerinin toplamıdır. Devletlerin kamu diplomasisi faaliyetleri kendi etki sahaları çerçevesinde yer alan başka kamular üzerinde etkili ve etkin olmak adına çalışmalar yürütmekte ve bu faaliyetler devletten devlete yürüyen klasik diplomasinin bile önüne geçmektedir. Uluslararası kamuoylarını ve gündemi etkileme çabasının önem kazanmasıyla kamu diplomasisi dış politikanın olmazsa olmaz unsurlarından birisi hâline gelmiştir. İnternet teknolojisinin ortaya çıkması ve kısa sürede yaygınlaşması bununla birlikte uydu yayıncılığı, bilginin süratli bir biçimde tüm dünyaya ulaşmasını sağlamakta, bu bilgilere erişebilen sıradan vatandaşlar böylece uluslararası ilişkiler konusunda daha çok fikir sahibi olmaktadır. Bu durum tüm devletlerin diğer ülkelerin kamuoylarına yönelik iletişim faaliyetleri geliştirmelerini zarurî hâle getirmektedir.[37] Türkiye de aslında çok yabancısı olmadığı bu etli alanı genişletme faaliyetine yönelik olarak birçok koldan çalışma yapmaktadır. Nitekim Türkler tarih boyunca benzer yöntemleri uygulamada oldukça başarılı olmuşlardır.

2.1.3. Türk Tarihinde Yumuşak Güç Unsurları

Sert güç ve yumuşak güç, bir ülkenin hedeflerini gerçekleştirmek üzere uygulamaya koydukları ve aynı amaca hizmet eden fakat farklı yöntemlerin tercih edildiği güç politikalarıdır. Kültür ve bunun yanında tarih, yumuşak gücü etkileyen unsurlar arasındadır. Yumuşak güç kavramının mücessem hâle gelmesi Soğuk Savaş Dönemi bitimine denk düşse de aslında yumuşak güç unsurları olarak

[35] Gonca Yıldırım, *"Kültürel Diplomasi Ekseninde" Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, Beta Yayınları, Haziran 2015, s.117.
[36] Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası,* Siyasal Kitabevi, Ocak 2018, s.128-129.
[37] Aslı Yağmurlu, *Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi,* İletişim Araştırmaları Dergisi, 2007, Sayı: 5, s.10.

niteleyebileceğimiz dinamikler Türk tarihinde her zaman mevcut olmuştur. Bunların en iyi örneği Ömer Lütfi Barkan'ın 1942 tarihli makalesinde "Kolonizatör Türk Dervişleri" olarak kavramsallaştırdığı kökü Orta Asya'ya, Hoca Ahmet Yesevi ve talebelerinden başlayarak Anadolu ve Rumeli'yi yurt edinme sürecine önderlik ve rehberlik eden unsurlara dayanmaktadır. Barkan bu durumu şöyle izah ediyor;

> "Demek oluyor ki, Osmanlı İmparatorluğu teessüs etmeğe başladığı zaman, bu kadar geniş hudutlar içinde kaynaşmakta olan bir alemin dört bucağında tekevvün eden dini ve sosyal cereyanları, bilgi ve tecrübeye sahip insanları ve manevi kuvvetleri kendi arkasında buldu." "Mevzubahis etmek istediğimiz mesele; hali ve tenha yerlerde, boş topraklar üzerinde bu Orta Asyalı muhacirler tarafından kurulan bir nevi Türk manastırları, (couvent ermitage)'i olan zaviyelerle, yeni bir memlekete gelip yerleşen kolonizatör Türk dervişleridir".[38]

Türkiye Cumhuriyeti'nin kadim tarihi Orta Asya içlerinden başlayarak, Büyük Hun İmparatorluğu'na kadar dayanmaktadır. Türk tarihinde Cumhurbaşkanlığı forsunda da atıfta bulunulan on altı büyük Türk Devleti kurulmuş ve son imparatorluk olan Osmanlı İmparatorluğu ise Ortadoğu'dan Asya'ya, Balkanlar'dan Afrika ve Avrupa'ya kadar geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş bir imparatorluktur. Modern dünyada bu denli eski ve köklü medeniyetlerin uzantısı olan devlet sayısı oldukça azdır. Bununla birlikte sanatı, estetiği, ilmi, bilimi, mimarisi, devlet teşkilatı, ordu sistemi ve yönetim anlayışı ile dünyaya yön veren Osmanlı İmparatorluğu bu önemli imparatorluklardan olmuştur. Bu köklü mirasın üstüne kurulan Türkiye Cumhuriyeti de böyle bir tarih ve kültürün yanı sıra çağdaş yönetim anlayışı, uluslararası hukuk ve insan haklarına saygılı değerler sistemi üzerine inşa edilmiştir.[39]

Biraz tarihsel derinliğe gidildiğinde yumuşak güç kullanımı "istimâlet politikası" adı altında Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında ve daha sonrasında aktif bir şekilde uygulanmıştır. Sözlük anlamı "meylettirme, cezbetme, gönül alma" olan istimâlet, Osmanlı kroniklerinde "halkı ve özellikle gayri müslim tebaayı gözetme, onlara karşı hoşgörülü davranma, raiyyetperverlik" mânasında

[38] Or. Prof. Ömer Lütfi Barkan, *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri,* (Haz. Yahya Kemal Taştan), Ötüken Neşriyat, Nisan 2021, s.154-159.
[39] Tuba Çavuş, *Dış Politikada Yumuşak Güç Kullanımı Türk Dış Politikası,* Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2012, s.34

kullanılmıştır.[40] Osmanlı sultanlarının yeni, fethedilen topraklarda uyguladığı yerli, halkla uzlaşma (istimâlet) politikasının payı unutulmamalıdır.[41]

Osmanlı Devleti, kamu diplomasisi faaliyeti olarak adlandırılabilecek bu hoşgörü politikasını uzun süre başarılı bir şekilde icra etmiştir ve böylece yeni fetihler daha kolay gerçekleştirilebilmiştir.[42] Henüz ateşli silahların dahi çok etkili olmadığı bu çağ ile günümüz modern çağı arasında birçok değişim yaşanmış bununla birlikte küreselleşmenin etkisiyle toplumların ihtiyaçları değişim geçirmiştir. Güncel kamu diplomasisi faaliyetinin ihtiyaç duyduğu enstrümanlar çeşitlenmiştir. Bu sebeple modern kamu diplomasisi uygulanmasında zamanın getirdiği yapısal ve işlevsel farklılıklar olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye değişen ve dönüşen küresel durumlara karşı özellikle son yirmi yılda bir yandan askerî alanda yapmış olduğu yatırımlarla sert gücünü takviye ederken, diğer yandan da bölümün başında da işaret edildiği üzere odak noktasına insanı koyan bir dış politika benimsemesi sebebiyle kamu diplomasisi ve yumuşak güç kullanımı kapasitesinin artırılması noktasında da kayda değer atılımlar yapmıştır. Yapmış olduğu bu atılımlarda YTB, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü gibi kamu diplomasisi yürüten kurumları etkin olarak kullanmış ve bununla yetinmeyerek devlet dışı organizasyonların da önünü açmıştır. Aşağıda, Türkiye'nin etki alanını artırabilmek için kamu diplomasisi faaliyeti yürüten ve yumuşak güç kapasitesinin genişlemesine katkıda bulunan kurumlardan ve faaliyetlerinden bahsedilecektir.

2.2. TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ KURUMLARI VE FAALİYETLERİ

Kamu diplomasisinin iki biçimi vardır. Birincisi, devletin politikalarını ve uluslararası projelerini resmi medya aracılığıyla kamuoyu ile buluşturan devletten

[40] Mücteba İlgürel, "İSTİMÂLET", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 23, İstanbul, 2001,s. 362-363.
[41] Halil İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1 / 1300-1600,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.12.
[42] Halil İnalcık, *İki Karanın Sultanı, İki Denizin Hakanı, Kayser-i Rum Fatih Sultan Mehemmed Han,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2020, s.47.

halka iletişimdir. İkinci olarak, dernekler, vakıflar, üniversiteler gibi sivil kuruluşlar aracılığıyla sağlanan sosyal iletişim yöntemidir.

Türkiye'nin yakın tarihi, küreselleşme ve modernleşme girişimlerinde başlıca aktörleri ortaya çıkarmış ve farklı toplumsal gruplar tarafından çeşitliliğin varlığını ortaya koymuştur. Birçok kamu kurumu, doğrudan veya dolaylı olarak kamu diplomasisi amaçlarına hizmet eder ve kamu diplomasisi politikalarının geliştirilmesi için etkin bir şekilde koordine edilmesi gerekir. Kamu diplomasisinde atılan başarılı adımlar bu nedenle Türkiye'nin bölgesinde ve dünyada girişimci bir politika izlemesi hem bölgesel hem de küresel olarak karar alma süreçlerine dahil olmasını sağlayacaktır.

Diplomasi devletler arasında yürütülen müzakerelerdir. 21. yüzyılda devletlerin politikalarını belirleyen en temel dönüşüm "insan odaklı" yaklaşımdır. Devlet merkezli yaklaşımının geçerli olamayacağını iddia eden J. S. Nye, Robert O. Keohane, Richard W. Mansbach ve John A. Vasques gibi akademisyenler "transnasyonalizm" ekolünü öne sürerler. Bu yaklaşımın temel savı, küreselleşmeyle beraber devlet dışı aktörlerin 1970'lerden itibaren işlevsellik kazanmasıyla yapısal değişimlerin başladığı ve uluslararası ilişkiler alanında askerî ve güvenlik konularının dışında eşitsizliğin, insan hakları gibi konuların artık daha fazla tartışılmaya başlandığı temeli üzerine kuruludur.[43] Geleneksel politikada devletler oluşturdukları ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar halkların istekleriyle, fikirleriyle ilgilenmez halkın normatiflere uyması beklenirdi. İnsan odaklı yaklaşımda ise tek bir yerden alınan kararlar yerine insanların ne istediklerinin dikkate alındığı bir yaklaşımdır. Böylece haklar ulusal ve uluslararası sistemi kabul edecek ve sistemin devamı için "ideolojik" dönüşümleri sağlanacağını öngörür. Devletler nazarında ise, kendi menfaatleri doğrultusunda diplomasi yapan devlet rakip devletin halklarına yönelik iletişim faaliyetleriyle hükûmete baskı unsuru olarak kullanılması anlamında işlevseldir. Ayrıca kamu diplomasisiyle kendi ülkesinin tanıtımını da yaparak turizmin ekonomik girdiye dönmesini sağlamak amacı da vardır.

[43] Tayyar Arı, "Uluslararası İlişkilerde Büyük Tartışmalar ve Post-Modern Teoriler", (Ed.) Tayyar Arı, *Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri 2,* dora yayınları, Bursa, 2014, s. 11-2.

II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan *soğuk savaş* (1945-1991) döneminde propaganda faaliyetlerinde batı devletleri lehine kullanılan özgürlüklerin demokrasiyle kazanılabileceğine yönelik argümanlar olmuştur. Bu argümanın temelinde insana değer veren, refahın olduğu batı devletlerinde devlet ile birey arasında keskin ayrım yoktur yani devlet bireyin isteklerini de dikkate alıyor. Devlet bireyin karşısında değil onun için var olduğu sistemi dünya devletlerine ihraç etmeyi hedeflemişlerdir. Kamu diplomasisinin tarihsel gelişimini 17. yüzyıla kadar götürebilmek mümkün iken bugünkü anlamıyla kullanılmaya başlanması yeni iletişim ortamlarının dolaşıma girmesiyle hız kazandığını söylemek mümkündür. Kamu diplomasisinin uluslararası ilişkilerde yapısal dönüşümü başlattığı söylenebilir. Belki de birey temelli devletlerin demokratlığın göstergesi olarak inşa edilmiştir.

Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından devletleri bağlayan, sınırlandıran yasaların işlevlik kazanmasıyla devletler arasındaki rekabetin sonucu olarak doğrudan savaş yerine kamu diplomasisi faaliyetleriyle devletleri yönlendirebilecek baskı aygıtlarının kullanılmasını daha işlevsel hâle gelmiştir. Kamu diplomasisi sayesinde meşruiyet krizi ve itibar kaybı gibi sorunlarla karşılaşmadan düşük maliyetli savunma ve etki arttırma alanı olması devletlerin bu durumu hızla kabullenerek kullanmaya başladığı söylenebilir. Uluslararası ilişkilerdeki değişimlerle birlikte diplomasi kavramında da pratiğinde de değişimler olmuştur. Dış politika sadece Dış İşleri Bakanlığı'nın faaliyet alanına ait, kamuoyunun bilgilendirilmesine ihtiyaç duyulmadan yapılan müzakerelerden ibaret değildir. Çünkü çok boyutlu iletişim süreci politika yapımında kullanılan unsur olarak sisteme eklemlenmiştir. Tarih, ortak dil ve kültür, turizm, gastronomi gibi birçok toplumsal hayata ilişkin unsurları da kapsayan kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkmıştır.[44]

Medya mesajların etkili iletişimi için en yoğun kullanılan araçların başında gelmektedir. Kamu diplomasisinin etkisinin farkına varan devlet kurumlarından askerî yapıların geleneksel işleyiş biçimi diğer kurumlardan daha kapalı olmasına karşın kamu diplomasisini etkili şekilde kullanmaya başlamışlardır. 60'lı yıllardan itibaren

[44] Uğur Ünal, *Kamu Diplomasisi,* Gazi Kitapevi yayınları, Ankara, 2017, s. 91.

disiplinleşen Halkla İlişkiler çalışmalarını başta ABD olmak üzere birçok ülke savunma alanında kullanmıştır. Kamu diplomasisi ile kurumsal temelli halkla ilişkiler bütün olarak anlaşılabilir. Ayrıca halka hesap verilebilirlik, şeffaflık demokratik unsurlar olarak görülmüş ülkelerde teşvik edilmiştir. Askerî alandaki kamu diplomasisine ABD Hava Kuvvetlerinden örneklendiren Chomsky ve Herman'a göre,

- Haftada 690.000 nüsha dağıtılan 140 gazete
- Aylık tirajı 125.000 olan Alman dergisi
- Çoğunluğu denizaşırı yayın yapan 34 radyo ve 17 TV istasyonu
- 45.000 karargâh ve birimlerle ilgili basın bildirisi
- 615.000 yerel basın bildirisi
- Haber medyası ile 6.600 söyleşi
- 3.200 basın toplantısı
- 500 adet haber medyasına yönelik oryantasyon gezisi
- 50 adet yönetim kurullarıyla yapılan toplantı
- 11.000 konuşma

Ayrıca 1305 kişinin sadece kamu diplomasisi faaliyetleri için istihdam edildiği aktarırlar.[45]

Türk kamu diplomasisi adına hareket eden devlet kurumlarından bazıları şunlardır;

– Dışişleri Bakanlığı
– İletişim Başkanlığı
– Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi
– Kültür ve Turizm Bakanlığı
– Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)
– Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)
– Yunus Emre Enstitüleri

[45] Edward S. Herman ve Noam Chomsky, *Rızanın İmalatı,* bgst yayınları, İstanbul, 2012, s. 90.

2.2.1. Dışişleri Bakanlığı

Uluslararası sistemin değişen yapısı ve devletler arasındaki ilişkilerin temelinin kurulmaya başlandığı 17. yüzyıldan itibaren diplomasi ön planda olmuştur. Avrupa devletlerinin yüzyıllar boyu süren savaşlardan bir sonuç alamaması ve direkt savaş yerine diplomasinin işletilmesi gerektiği fikrin temelidir. 1648 Vestfalya Antlaşması Uluslararası İlişkiler disiplininde temeli olduğu ifade edilebilir. Osmanlı Devleti'nde de değişimler başlamış olup, geleneksel dış politikasında da değişimlerin zaruriliğinin temel dayanağı güç kaybı ve savaşları kaybetmesidir. III. Selim 1792'de Avrupa ülkelerinin başkentlerinde başta Londra olmak üzere düzenli ve yerleşik Osmanlı elçilikleri açma kararı almış olup, Avrupa'daki gelişmeler hakkında doğrudan ve güvenilir bilgi almayı amaçlamıştır.[46] Böylece Osmanlı Devleti geleneksel dış politikadan uzaklaşmaya başlamış oluyordu. Geleneksel Osmanlı Devleti dış politikası tek taraflı yürütülüyor, güç üzerine kuruluydu. "Osmanlı dış politika anlayışı, yerini uluslararası dengeleri hesaba katarak hareket eden "Denge" (muvazene) siyasetine bıraktı."[47] Türkiye Cumhuriyeti ile Osmanlı Devleti arasındaki dış politikanın benzeştiği söylenebilir. Her iki devletin iki temel ilkesi bulunmakta olup, bunlardan ilki güç dengesinden yararlanarak yaşamak iken ikincisi başka devletler arasındaki savaşlara girmemektir.[48]

Dışişleri Bakanlığı Türkiye'nin dış politika çerçevesini insan odaklı olarak deklare etmiştir. Dış politikanın temel hedeflerinden dünyada barışın tesisi, adil ve kalkınmaya imkân tanıyan siyaset güdülmesinin yanında insan onurunun, demokratik değerlerin savunulması her türlü ayrımcılıkla mücadele edilmesi olarak ifade edilmiştir. Bakanlık, "müşfik bir güç" ifadesine özel bir atıf yaparak dış politikada yardıma muhtaç ülkelerle iş birliğini vurgulama mesajını verirken, Koronavirüs salgını çerçevesinde yapılan yardımları şu şekilde örneklendirmektedir; 157 ülke ve 12 uluslararası örgüte tıbbi yardıma ek olarak 142 ülkeden 100.000'den fazla

[46] Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu,* arkadaş yayınları, Ankara, 2011, s.86.
[47] Zekeriya Işık, *19. Yüzyıl Osmanlı Dış Politikası Üzerinde İngiliz Tesiri,* Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:4, Sayı:2, Aralık, 2011, s. 47.
[48] Baskın Oran, "Türk Dış Politikasının Teori ve Pratiği", (Ed.) Basın Oran, *Türk Dış Politikası- Cilt 1: 1919-1980,* İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s. 19.

vatandaşımızın ülkeye getirilmesini insan odaklı yaklaşım çerçevesinde yapıldığını ifade etmektedir. Türkiye, sosyal, kültürel ve dini bağları geniş bir ülke konumunda olarak başka ülkelerde yaşayan vatandaşlarının sorunları da Dışişleri Bakanlığı uhdesinde temel politikadır. Farklı ülkelerdeki vatandaşlara yönelik çalışmalar kamu diplomasisi çerçevesinde yapılmakta olup, vatandaşların sadece ana vatanlarıyla olan bağlarını güçlendirme değil bulundukları ülkelerin sosyal, siyasi ve ekonomik hayatlarına etkin katılmayı teşvik ederek diaspora siyasetine önem vermektedir.[49]

Dışişleri Bakanlığının 6004 sayılı ve 07/07/2010 tarihli Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün faaliyet alanı belirlenmiştir. Buna göre Müdürlük, yurtiçi ve dışındaki medya mensupları ve kuruluşlarıyla ilişkileri yürütmekten sorumlu tutulmuştur. Medya ile yerli ve yabancı halklar ile iletişimin sağlanmasının yanında kamu diplomasisi alanında yapılacak iş ve eylemlerde ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde hareket etmesi görevlerindendir. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'de kamu diplomasisi faaliyetlerini de yürütmektedir.

2002'de 163 olan dış temsilcilik sayısı bugün 142 Büyükelçilik, 13 Daimî Temsilcilik, 91 Başkonsolosluk, 1 Konsolosluk Ajanlığı ve 1 Ticaret Ofisi olmak üzere 248'e ulaşmıştır. Bakanlık kamu diplomasi faaliyetlerini yabancı diplomatlara yönelik devam ettirmektedir. Akademinin kurulduğu günden itibaren 2.695 diplomat eğitim almıştır. Bakanlık kamu diplomasi bağlamında dijitalleşme yönünde adımlar atmıştır. Hatta XI. Büyükelçiler Konferansı'nı "Dijital Diplomasi" olarak ilan etmiştir. İnternet sitesi ana sayfasını 1 Ocak-4 Aralık 2020 arasında 5,5 milyon ulaşmış olup, sitesinin görüntülenme sayısını 13,7 milyon olarak kamu diplomasisi bağlamında açıklamıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın Twitter hesabı Avrupa ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları arasında en çok takipçi sayısına sahip hesaptır.[50] Sosyal medyanın da kamu diplomasi için önemli araçların başında gelmektedir. Bu bağlamda Dışişleri Bakanlığı'nın Türkçe

[49] "Türkiye'nin Girişimci ve İnsani Dış Politikası", https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa (Erişim Tarihi: 06.06.2021).
[50] "Girişimci ve İnsani Dış Politikamız", 14 Aralık 2020 tarihi itibarıyla geçerli bilgileri içermektedir. https://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2021-yilina-girerken-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf

Twitter takipçi sayısı 1.566.914, İngilizce hesabı ise 112.236, Fransızca 8.542 iken Arapça 43.589 olarak görüntülenmiştir.[51]

Kültür diplomasisi alanında yurtdışındaki üniversitelerde kürsüler kurmak Bakanlığın temel faaliyetlerinden biridir. Türk kültürünü yurt dışında tanıtmak için Almanya, İran, Irak, Kuveyt, Türkmenistan gibi ülkelerde kültür merkezleri kurulmuştur. Bakanlık ayrıca uluslararası sergiler düzenlemek, fuarlara katılmak gibi faaliyetler de yürütmektedir.

2.2.2. İletişim Başkanlığı

İletişim Başkanlığının kökenlerini 1920'de Matbuat ve İstihbarat Müdiriyet-i Umumiyesi'nin kurulmasıyla başlatmak mümkündür. Aynı zamanda Anadolu Ajansı da kurulmuş olup, her iki kurumun kurulma gerekçesi yerli ve yabancı halkların aydınlatılması amacıyla propaganda faaliyetlerinde bulunmaktır.[52]

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'ne ilişkin 30.01.2010 tarihli ve 27478 sayılı Genelge çok net bir biçimde kamu diplomasisinin önemine de atıf yapmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte uluslararası sistemin karmaşıklaştığını devletler arası ilişkilerde kamuoylarını etkilemenin ve yönlendirmenin aracı olarak kamu diplomasisinin çok etkin ve etkili olduğu iletişim kanallarını kullanacak, ülkemizin tanıtımını yapmak üzere kamu diplomasisini yürütmek üzere kurulduğunu açıklamıştır.[53] Ülke içinde ve dışında basın yayın yoluyla 24 Haziran 2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak faaliyetlerine başlamıştır. Kanun kapsamında İletişim Başkanlığının görevleri, Türkiye'nin tanıtımına yönelik eylemlerde bulunmak, kamuoyunun doğru ve hızlı bilgilendirmesi sağlamak, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, Türkiye'ye yönelik propaganda faaliyetlerini takip etmek ve gerekli tedbirleri almak ve basınla ilişkilerin

[51] Ekim 2021 itibarıyla.
[52] Dilara N. Koçer, "Türkiye'de "Kamu Diplomasisi"nin Kurumsallaşması: Matbuat İdaresi'nden İletişim Başkanlığı'na", *Konya Sanat Dergisi,* Sayı: 2, 2019, s. 91.
[53] Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, (30/01/2010), *T.C. Resmî Gazete,* 27478, 30 Ocak 2010.

düzenlenmesi şeklinde tanımlanmıştır. Kamu Diplomasisi Koordinasyonu, İletişim Başkanlığı uhdesinde yeniden yapılanmış Daire Başkanlığı olarak hizmet vermeye başlamıştır. İlgili Kanun kapsamında Kamu Diplomasisi Dairesinin görevleri, uluslararası kamu diplomasisini yürüten üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kurum ve kuruluşlarla iş birliğinde bulunmak, Türkiye'nin ileri sürdüğü tezlerin kamuoylarına aktarılmasını sağlamak ve etkinliğini arttırmaya yönelik iletişim faaliyetlerinde bulunmak olarak görevlendirilmiştir.

Türkiye'de bir ilk olma özelliğine sahip olan Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlamak üzere İletişim Başkanlığı tarafından ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri de alınarak hazırlanmış ve 6 Temmuz 2021 günü ilan edilmiştir. Belgenin ülkemizin yumuşak gücünü artıracak çalışmalara yön vermesinin yanı sıra kamu diplomasisine yeni ve özgün bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir. Ülkemizin kamu diplomasisi yaklaşımının temel çerçevesini; sahip olduğumuz kadim medeniyetten yola çıkarak kültürel, toplumsal, tarihi değerlerimizin bilincinde olan, insani ve ekonomik potansiyeli ön planda tutan, modern, demokratik ve güçlü bir Türkiye markası oluşturmaktadır. Bu markanın dış politika önceliklerimizle uyumlu olarak uluslararası toplum ve küresel aktörler tarafından kabul görmesi bu kapsamdaki öncelikli hedeflerimizdendir. Kamu diplomasisi alanındaki kurumsallaşma sürecinin ilk adımları Dışişleri Bakanlığı bünyesinde atılmış olup, daha sonra 2010 yılında Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ihdas edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte "…uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlama" görevleri İletişim Başkanlığına tevdi edilmiştir. Bu çerçevede ülkemizin kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlamak üzere İletişim Başkanlığı tarafından Kamu Diplomasisi Koordinasyon Sistemi (KADİS) oluşturulmuştur. Kamu diplomasisi alanlarına göre ekonomik ve ticari diplomasiden insani diplomasiye, kültürel diplomasiden eğitim diplomasisine kadar 5'i özel nitelikli olmak üzere toplam 26 farklı kamu diplomasisi komitesi oluşturulmuştur. Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı; İletişim

Başkanlığı öncülüğünde katılımcı bir hareket tarzı gözetilerek; Türkiye'nin her alanda nitelikli temsilinin yol haritasını çizmek, ülkemizin hikâyesini dünyaya anlatmada başarılı ve etkin yöntemler geliştirmek, ülke çapında kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlamak ve ülkemiz ile ilgili uluslararası kamuoyunda olumlu bir algı yaratmak amacıyla hazırlanmıştır. Belge aynı zamanda, planlama ve uygulama sürecinin etkinliğini artıracak ve kaynakların rasyonel kullanımına katkıda bulunacaktır. Bu belgede yer alan stratejik amaç, hedef ve faaliyetler, paydaş kurum ve kuruluşlarca kamu diplomasisi alanında yerine getirilmesi gereken sorumlulukları ve kurumsal gelişime yönelik hususları içermektedir.[54]

Tablo 2.1: İletişim Başkanlığı Kamu Diplomasisi Komite ve Çalışma Grupları[55]

KOMİTELER		ÇALIŞMA GRUPLARI
1	Bilim Diplomasisi	
2	Çevre ve İklim Değişikliği	Çevre
		İklim Değişikliği
3	Dezenformasyonla Mücadele	
4	Diaspora Diplomasisi	
5	Dijital Diplomasi	
6	Eğitim Diplomasisi	Burslar
		Değişim Programları
7	Ekonomik ve Ticari Diplomasi	İhracat & İthalat
		Teknoloji ve AR&GE
		Yatırım
8	Enerji Diplomasisi	
9	Gastrodiplomasi	
10	Hukuk, Adalet, İnsan Hakları ve Yargı	
11	İnanç Diplomasisi	
12	İnsani Diplomasi	
13	Kültürel Diplomasi	Dizi ve Sinema
		Gençlik ve Popüler Kültür
		Müzik
		Sanat
14	Sağlık Diplomasisi	
15	Savunma Diplomasisi	
16	Spor Diplomasisi	Geleneksel Sporlar
17	Tarım ve Gıda Diplomasisi	
18	Turizm Diplomasisi	
19	Uluslararası Göç	
20	Uluslararası Yayıncılık	
21	Vatandaş Diplomasisi	
Özel Komiteler		**Çalışma Grupları**
22	1915 Olayları ve Asılsız İddialara Karşı Mücadele	
23	Ülke Markalaşması	
24	Uluslararası Politika ve Güvenlik	Terörle Mücadele
		Doğu Akdeniz
		NATO
25	AB/ABD Çalışmaları	Lobicilik
26	Parlamenter Diplomasi	

[54] "Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı Hazırlandı", https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/ulusal-kamu-diplomasisi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-hazirlandi (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

[55] a.g.s.

İletişim Başkanlığının vizyonu, ulusal ve uluslararası kamuoylarının yanında medya sektöründe faaliyet gösterenlerle ilişkileri geliştirerek "Türkiye markasını güçlendirmek" amacıyla yabancı kamuoylarını etkilemeye dönük her türlü iletişim kanallarını kullanmaktır. Ayrıca millet-devlet bütünleşmesini sağlayıcı politikaları iletişimin imkânlarıyla sürdürmek olarak ifade edilmiştir. Görüleceği üzere İletişim Başkanlığı kamu diplomasisini salt yabancılara yönelik değil iç kamuoyunu etkilemek üzere de kurgulanmıştır.

2.2.3. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kamu diplomasisinin en önemli yumuşak güç kullanım alanı kültürdür. Kültür tarihi yapılar, filmler, müzikler gibi sanat ve tarihi ögeleri barındırır. Kültür ve Turizm Bakanlığının görevleri ise kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtım faaliyetlerinde bulunmanın yanında millî, manevi değerleri benimseterek millî bütünlüğün güçlenmesine katkı sağlamaktır. Ülke ekonomisine maddi girdi sağlama amacının yananında ülkenin tanınırlığını arttırarak siyasi ve sosyal bağları kurmayı da hedeflemektedir.[56] Ayrıca ortak tarihi geçmiş ülkelerle ve/ya kültür, dil ve dini atıfları da barındıran eylemlerde bulunan Bakanlık, uluslararası sistemde ülkenin diplomasisine de hizmet etmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak çalışan kurumlar şu şekildedir: Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türkiye Yazma Eserleri Kurumu Başkanlığı, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlıklarıdır. İlgili kuruluşlar ise: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı, Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Kapadokya Alan Başkanlıkları bulunmaktadır. Ayrıca merkez birimler olarak, Sinema Genel Müdürlüğü, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, AB ve Dış ilişkiler Dairesi Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü ve Tanıtma Genel Müdürlükleri gibi kültürel değerleri yaşatmak, yaymak faaliyetleri kapsayan yapıları

[56] Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kuruluş Amacı ve Görevleri, https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html (Erişim Tarihi: 06.07.2021).

ayrı birimler olarak kurulmuştur. [57] Tanıtma Genel Müdürlüğü, yurt dışı turizm fuarlarına katılım konusunda faaliyet yapan işletmeleri de maddi ve manevi desteklemektedir. Yurt dışında etkin çalışmak amacıyla teşkilatlanmış olan Kurumun başlıca müşavirliklerinin bulunduğu ülke sayısı 45 olmakla birlikte temsilciliklerin büyük çoğunluğu Avrupa Kıtasında bulunmaktadır.

2.2.4. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Soğuk Savaş döneminin başat ülkesi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin (SSCB) 1991 yılında dağılmasıyla birlikte Türkî Cumhuriyetler ile ortak geçmiş kültür, dil ve din birliğinin olmasından olayı bölgesel kalkınmayı destekleyici işbirliği faaliyetlerini kurmak amacıyla 1992 yılında kurulmuştur. TİKA'nın kuruluşundan itibaren 4 defa teşkilat yapısı değişmiştir. 1992 yılında, 480 sayılı KHK Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı ismi ile Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. Kurulma amacı ise Türk dilinin konuşulduğu Cumhuriyetler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere gelişme yolundaki ülkelerle eğitim, ticari, sosyal, kültürel alanlarındaki projeleri yürütmek olarak açıklanmıştır.[58] 1999 yılında Başbakanlığa bağlanmıştır. 2001 tarihinde ise isim değişikliği ve yeniden yapılanmaya 02.05.2001 tarihli ve 4668 sayılı Kanun ile Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı olarak yeniden yapılanmıştır. Kanunda TİKA'nın amacında yeni eklemeler yapılmıştır. "Türk dilinin konuşulduğu Cumhuriyetler ile Türkiye'ye komşu ülkeler başta olmak üzere…" ifadesi aynen kalmış olmakla birlikte "…ve akraba toplulukları…" eklenerek geçmişte Osmanlı Devleti çatısı altında birlikte yaşanılmış olan ülkeleri atfı içermesidir.[59] Nitekim 2001'deki Kanun'un gerekçesi, kurumun temel hedefi Türk Cumhuriyetleri ve Balkan devletlerine yardım etmek, ortak dil, kültür ve tarihi değerlere sahip olunduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin bilgi ve tecrübesini bu ülkede

[57]Kültür ve Turizm Bakanlığı Merkez Teşkilatı, https://www.ktb.gov.tr/TR-183813/merkez-teskilati.html
[58] Kanun Hükmünde Kararname, (27.01.1992), *T.C. Resmî Gazete,* 21124, 27 Ocak 1992.
[59] Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, (02.05.2001), *T.C. Resmî Gazete,* 24400, 12 Mayıs 2001.

paylaşmak olduğu vurgulanmıştır.[60] TİKA'nın ikinci büyük değişimi 24.10.2011 tarih ve 656 sayılı KHK ile isim değişikliğine gidilmiştir. Buna göre Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı ismini almıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan Kanun'un gerekçesi, kurulduğu zamanlarda Orta Asya, Balkanlar ve Kafkasya ile sınırlı olan TİKA'nın Orta Doğu ve Afrika'da da etkinliğini arttırarak 5 kıtada faaliyet yürüttüğü vurgulanmıştır. TİKA, 1992-2002 yılları arasında 2241 proje gerçekleştirirken, bu sayıyı 2003-2010 yıllarında 8613'e yükseltmiştir. 25 ülkede 28 program koordinasyon ve takip elçisi aracılığıyla 100'ü aşkın ülkede hizmet vermeye başlamış olduğu söylenmiştir. Ayrıca, ortak tarih ve kültürün olduğu ülkelerdeki mimari yapıların restore edilmesinin yanından "dost ve kardeş" ülke olarak tanımlanan Pakistan ve Afganistan gibi ülkelerde de faaliyetlerin yürütüldüğü vurgulanmıştır. TİKA'nın "teknik yardım" olarak tanımlanan yapısının da genişletildiği aktarılmış olup bunları, çevresel krizler, doğal afetler ve kriz yönetimlerini de kapsayacak şekilde tanımlamışlardır.[61] TİKA'nın isim değişikliğinin sebebi ise "Kalkınma" ifadesinin pejoratif anlama gelmesi ve faaliyette bulunan ülkenin geri kalmışlığına vurgu yaparken insanların gururlarını incitebilmesinden dolayı koordinasyon olarak değiştirilmiştir. Kalkındırma tek taraflı iken koordinasyon karşı tarafı *muhatap* kabul ederek karşılıklı ilişkisine tekabül etmektedir. TİKA'nın yapışa ilişkin son düzenleme ise 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli olarak nitelendirilmiş olup, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. [62]

TİKA'nın başat olarak iki kategori altında faaliyete bulunduğu söylenebilir. İlk olarak, Türk dilinin konuşulduğu ülkelerle bağları güçlendirmek iken ikincisi, Osmanlı Devleti'nin yönetimi altında bulunan ülkelerdeki dinî ve tarihî yapıları restore ederek ortak kültürü unutturmamak üzerine kuruludur. 2020 yılı itibarıyla TİKA'nın koordinatörlüklerinin sayısı 62'ye ulaşmıştır. Yine aynı yıl içinde sektörel faaliyetleri şu şekilde gerçekleştirilmiştir: Eğitim alanında13 okul inşa edilmiştir, 45 okul onarımı, 64 donatılan okul, 25 ekipman yardımı, 10 kütüphane ve laboratuvar kurulumu gibi

[60] Osman Gökhan Hatipoğlu, "Farklı Bir Kamu Kurumu Olarak Tika: Örgüt Yapısının Dönüşümü Hakkında Bir Analiz", *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi,* Cilt:1, Sayı: 1, 2018, s. 103.
[61] Kanun Hükmünde Kararname, KHK No:656, https://www2.tbmm.gov.tr/d27/1/1-0264.pdf
[62] "Tarihçe", https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 (Erişim Tarihi: 07.07.2021).

temel yapılara ilişkin 165 faaliyete ek olarak 3720 öğrenciye destek, 161 eğitimine destek verilen öğretmen ve uzman, 11 görevlendirilen akademisyen olmak üzere toplam 4.057 proje hayata geçirilmiştir. Sağlıkta ise toplam 32.573, su ve su hijyeninde 33, idari ve sivil altyapılarda 974, diğer sosyal altyapı ve hizmette 262.412, ulaştırma ve depolamada 131, iletişim altyapıların iyileştirilmesinde 553, enerji alanında 3, bankacılık sektöründe 30, iş ve diğer alanlarda 7, tarım, ormancılık ve balıkçılık alanlarında 538, sanayi, madencilik, inşaat ve turizmde 103, çoklu ve çakışan sektörlerde 9, kalkınma amaçlı gıda yardımı 695.579, acil ve insani yardım 17.036, Covid-19 ile mücadele amaçlı cerrahi ve N95 maske, eldiven, koruyucu gözlük, siperlik, tulum olmak üzere toplam 1.041.385 malzeme destekleri yanında 164.82 ton dezenfektan ve 1.049 adet aspiratör, nebulizatör ve ventilatör yardımlarında bulunulmuştur.[63] Anlaşılacağı üzere TİKA'nın teşkilat yapısının değişimi ile birlikte esnek çalışabilme kapasitesinden dolayı sadece teknik işbirliği faaliyetlerinde değil ülkelere insani ve eğitim alanlarına kadar gelecek kuşakları da etkileyebilecek kamu diplomasisi yürütmektedir. Bu yardımların teferruatlı yazılma sebebi ise TİKA'nın faaliyetlerine ilişkin net bilgi vermektir. Bu alanlardaki altyapı hizmetlerini yürüten TİKA ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirerek Türkiye'nin uluslararası alanda yalnız kalmamasına uzun vadede ülkeye ekonomik, siyasi ve hatta askerî anlamda girdi kapasitesi olarak dönecektir. Dünyada TİKA benzeri kuruluşlara örnek olarak ABD'nin USAİD, Japonya'nın JICA'sı gelmektedir. Bu kuruluşlar ülkeleri adına kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmektedirler. USAİD'in misyonu demokratik değerlerin ihracı olarak deklare edilmiş olup, 1961'den faaliyetlerde bulunmaktadır.[64]

2.2.5. Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığının faaliyet alanı yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik iş ve eylemlerde bulunmak ve farklı kurumların projelerini koordine etmek üzere 24.03.2010 tarih ve 5978 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Kanunda belirtilen görevleri, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarına çözüm üretmek, soydaş ve akraba toplulukları ile kültürel, sosyal ilişkileri

[63] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Faaliyet Raporu 2020.
[64] "USAID History", https://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history (Erişim Tarihi: 07.07.2021).

güçlendirmek amacına uygun faaliyetlerde bulunmak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşları tarafından Türkiye'de eğitim görmesi uygun görülenler ile eğitim amacıyla ülkemize gelen öğrencilerin eğitimlerini başarıyla tamamlamaları için faaliyetlerde bulunmak üzere Başbakanlığa bağlı olarak teşkilatlanmıştır.[65] Başkanlık ile ilgili son yasal düzenleme Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine uyum sağlanması amacıyla 15.07.2018 tarihli ve 30489 sayılı Kanun ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır.

Öğrenci değişim programları ve burslar dünyada 1960'lardan itibaren uluslararası anlaşmalarla yürütülmektedir. 1991 yılında SSCB'nin dağılması neticesinde 1992-93 eğitim-öğretim yılından itibaren Orta Asya ülkeleri ve Türkî Cumhuriyetlerin öğrencilerin eğitimlerine destek vermek amacıyla "Büyük Öğrenci Projesi" başlatılmıştır. Bu projenin yürütülmesi üzeri MEB bünyesinde Yurtdışı Eğitim-Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuş olup, 2010 yılında "Türkiye Bursları" ismini almış ve YTB bünyesinde faaliyetlerini devam ettirmektedir.

2.2.6. Türkiye Maarif Vakfı (TMV)

Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye'nin uluslararası alandaki eğitim faaliyetlerini sürdürmek amacıyla 17.06.2016 tarihli ve 6721 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Eğitim faaliyetlerini insanlığın ortak birikimi olarak gören kuruluş, yurtdışında örgün ve yaygın eğitim amacıyla okul öncesinden üniversiteye kadar öğrencilere burs vermek, eğitim kuruluşları, okullar ve yurtlar gibi hizmet verecek yapılar inşa etmek temel görevlerindendir. Ayrıca bu tesislerde yurt içi ve yurt dışında görevlendirileceklerinin eğitimlerine yönelik iş ve eylemlerde bulunmak vakfın diğer kuruluş amacıdır. Vakfın 15 Temmuz 2016 kanlı darbe girişimi sonrasındaki misyonu, FETÖ'nün yurtdışında bulunan okullarında Türkiye aleyhine yapılan kara propagandanın önüne geçerek bu yapıların Maarif Vakfına devrini sağlamak ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin çıkarları doğrultusunda eğitim faaliyetlerini devam ettirilmesidir.

[65] Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, (24/03/2010), *T.C. Resmî Gazete,* 27544, 6 Nisan 2010.

Vakfın teşkilat yapısı mütevelli heyeti, yönetim kurulu ve denetleme kurulundan oluşmaktadır. Mütevelli heyeti 12 üyeden müteşekkildir. Üyelerin 4'ü Cumhurbaşkanı tarafından atanır, 3'ü Bakanlar Kurulunca atanan daimî üye iken MEB 2 temsilci, diğer 3 üye ise birer kişi olmak üzere Dışişleri Bakanlığı, MEB ve YÖK tarafından görevlendirilen temsilcilerden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu vakfın icra organıdır ve 1 başkan, 6 üyeden müteşekkildir. Denetim Kurulu ise 5 asil ve 5 yedek üyeden oluşur ve temsilciler MEB ve Maliye Bakanlığı temsilcilerinden müteşekkildir.

TMV'nin 45 Üniversiteyle protokolü bulunmaktadır. Afrika'da 25 ülkedeki 175 eğitim kurumunda 17.565 öğrenciye eğitim vermeye devam etmektedir. Vakfın Afrika'daki eğitim sayısı yıllara göre şu şekildedir: 2016'da 18, 2017'de 76, 2018'de 125, 2019'da 144, 2020'de 151 iken 2021'de ise 175'e ulaşmıştır.[66] Vakıf Türkiye'ye gelen okullarından mezun olan öğrencilere yine hizmet vermeye devam etmektedir. Vakfın 2021 yılı itibarıyla güncel faaliyetleri şu şekildedir:

1. Eğitim faaliyetleri yürütülen ülke sayısı 47,
2. Faaliyette bulunulan ülke sayısı 67,
3. Eğitim kurumlarının sayısı 393,
4. Öğrenci sayısı 44.018,
5. Yurt hizmeti 42.[67]

2.2.7. Yunus Emre Enstitüsü (YEE)

Yunus Emre Vakfı, 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Vakıf, Türkiye'nin kültürel mirasını, dilini, kültürünü, sanatını tanıtarak ülkeler arasında kültürel köprüler kurmayı amaçlamaktadır. Vakıf Türk dilini ve kültürünü öğrenmek isteyenlere yurt dışında ve yurt içinde eğitim verecek enstitüler kurmakla

[66] "Türkiye Maarif Vakfı, Afrika'da 25 ülkede eğitim veriyor", https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turkiye-maarif-vakfi-afrikada-25-ulkede-egitim-veriyor/2395379 (Erişim Tarihi: 10.09.21).
[67] "Dünya'da Türkiye Maarif Vakfı", https://turkiyemaarif.org/page/42-DUNYADA-MAARIF-16 (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

görevlendirilmiştir. Kültürel diplomasi, ülkeler arasındaki ilişkileri sanat, kültür ve eğitim aracılığıyla inşa etmeyi amaçlayan diplomasinin "yeni" bir türüdür. Bu diplomasiyle ülkeler geleceğe yönelik etkileşimi arttırarak ülkelere "has" kültürlerin ve değerlerin karşılıklı öğretilmesi üzerine kuruludur.[68]

Vakıf 2007 yılında kurulmuş olunmasına karşılık 2009 yılında faaliyetlerine başlamış olup, bugün itibarıyla yurt dışında 50 ülkede 60 Kültür Merkeziyle hizmetlerine devam etmektedir. Kültür Merkezlerinin dağılıma göz atmak gerekirse, Avrupa'da %22, Balkanlar %25, Orta Doğu %15, Asya %15, Amerika %3, Afrika %13 ve Uzak Doğu %7 olarak bulunmaktadır. Ayrıca G7 ülkelerinin %86'sında Enstitü bulunmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin % 54'ünde faaliyetlerine devam etmektedir.[69] Kültür Merkezlerinin bulunduğu başlıca ülkeler, ABD, Almanya, Avustralya, Bahreyn, Cezayir, Güney Kore, Meksika, Rusya Federasyonu ve Somali olarak sıralanabilir.[70] Beş kıtada faaliyetlerine devam etmekte olan Vakfın ismi Anadolu'da 13. ve 14. yüzyılda yaşamış olan mutasavvıf Yunus Emre'nin Türk dilini incelikli kullanması ve barış temalı düşünce yapısından gelmektedir.[71] Vakıf sadece kültür merkezlerinde eğitim faaliyetlerine bulunmamaktadır. Örneğin, 14-15 Eylül 2001 tarihinde Saray Bosna'da Türk Film Haftası düzenlemiştir. Film, kitap fuarı, Anadolu ezgileri, Türk yemeklerinin tanıtım faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Vakfın 2020 yılındaki yayımlanan faaliyet raporunda enstitü şu şekilde tanımlanmaktadır: Yumuşak gücün en önemli bileşenlerinden olan kültürel diplomasi temelli işleyişte bulunarak sivil ilişki ağına kurarak ülkemizin uluslararası ilişkilerini bu bağlamda güçlendirmektir.[72]

---

[68] Bill Ivey (2008), *Cultural Diplomacy and The National Interest: In search of a 21st Century Perspective*'den aktaran Süleyman Çağrı Güzel, "Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* Cilt: 30, Sayı: 2, 2016, s. 346.

[69] Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu 2020.

[70] "Yunus Emre Enstitüsü", https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu (Erişim Tarihi: 10.08.21).

[71] "Neden Yunus Emre", https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/neden-yunus-emre (Erişim Tarihi: 10.08.21).

[72] Yunus Emre Enstitüsü, 2020 Faaliyet Raporu, s.9.

Enstitünün faaliyet alanları şu şekilde sıralanabilir:

- Türkçe Öğretimi,
- Kültür Sanat,
- Bilim ve Akademi
- Kültürel Diplomasi

Bu faaliyet alanlarından kültürel diplomasi tezin bağlamıyla direkt etkileşim hâlindedir. Kültürel diplomasi akademisi ve yayınlar üzerinden faaliyetlerde bulunan Enstitünün 2020 yılında gerçekleştirdiği projelerin bazıları, Connect for Creativity (yaratıcılık için bağlanmak), Birlikteki Çeşitlilik Projesi, Be Mobile Create Together, Taşlar Yerinden Oynuyor. Bu projelerin ortakları arasında İngiltere'nin British Council, Macar Kültür Merkezi, Fransız Kültür Enstitüsü gibi Yunus Emre Enstitüsünün farklı ülkelerdeki muadilleriyle gerçekleştirilmiştir. Bundaki amaç kültürler arası köprüleri Enstitüler üzerinden siyasetten uzak ve sağlıklı bir şekilde yürütebilmek, etkinliği ve kapsamı yaymaktır.

Medya alanını aktif kullanan ve takip ederek hedef kitlesini genişletmeyi amaçlayan Enstitü, 7 dilde yayımlanan ve dünyada pek çok ülkede geniş izleyici kitlesine sahip TRT 1'in dizisi Diriliş Ertuğrul'un başrol oyuncu Engin Altan Düzyatan ile çevrimiçi buluşma düzenleyerek yurt dışındaki hayran kitlesinin Enstitüyle de bağlantı kurmasını sağlamıştır. Kültürel hayata yönelik bir diğer örnek ise Lübnanlı yazar Amin Maalouf ile de program düzenlemiştir. Kovit-19 salgınından dolayı dünyada birçok kurum ve kuruluş eğitim faaliyetlerini dijital mecralar üzerinden gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamda Enstitü de online yollarla Türkçe öğretimi faaliyetlerine devam etmiş olup, dünya genelinde 5000 yeni öğrenciye ulaşmıştır. Bu sayı Türk diline olan rağbetin net bir göstergesidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. YUMUŞAK GÜÇ VE MEDYA

3.1.1. Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi

Kamu diplomasisi uygulamalarının değişmesinde ve gelişmesinde iletişim teknolojilerinde kaydedilen gelişmelerin rolü önemlidir. Medya, bir ülkenin sahip olduğu hikâyeyi diğer ülkelerin halklarına anlatabilmesinde ve aktarabilmesinde en etkili araçların başında gelmektedir. Bu nedenle iletişim teknolojilerinde kaydedilen herhangi bir ilerleme kamu diplomasisi uygulayıcılarının elini güçlendirmektedir.

Enformasyon güç demektir ve bugün dünya nüfusunun çoğunluğu bu güce ulaşabilmektedir. Teknolojik gelişmeler bilgiyi edinme, gerektiğinde işleme ve iletme masraflarının oldukça azalmasını sağlamıştır. Kamu diplomasisi tarafından desteklenen görüşlerin küresel çapta kabul edilmesinde kitle iletişim araçları da önemli bir rol oynamakta ve böylece başarılarını sağlamaktadır. Bu, bilgi çağında başarılı bir kamu diplomasisi uygulayabilmenin, devletlerin başarılı bir iletişim stratejisi planlama yeteneğine bağlı olduğunu göstermektedir.

Medya, küresel etkinlik açısından önemli bir mekanizmadır. Medyanın öncelikli amacı bir etki oluşturma, hedef kitleyi ikna etme, kendini olumlu gösterme, taraftar toplama, hedef kitleyi kendisine sempatik hâle getirme ve en önemlisi kendi görüş ve düşüncelerine uygun bir kamuoyunu yaratmayı amaçlamaktadır. Medya ve kamu diplomasisi birbiriyle yakından ilişkilidir. Uluslararası stratejik bir iletişim aracı olarak kamu diplomasisi, kamuoyunu anlama, bilgilendirme ve etkileme açısından tanımlanmaktadır. Bu nedenle iletişim araçları, kamu diplomasisinin başarılı bir şekilde uygulanması için büyük önem taşımaktadır. Uluslararası medya kuruluşları da kültürel ve sosyal değerlerin yabancı ülkelerde tanıtılmasında stratejik bir öneme

sahiptir. Günümüzde üretilen herhangi bir içerik kısa sürede milyonlarca insana aktarılmakta ve beğenisine sunulmaktadır.[73]

Medyanın etkileşimli ve erişilebilir özelliği, genel nüfusun uluslararası arenaya yüksek oranda katılımını da sağlamaktadır. En önemli unsur içerik, özellikle hedef kitlenin hassasiyetlerine, dillerine, kültürlerine ve sosyolojik yapılarına uygun olmasının sağlanmasıdır. Ayrıca yerel, ulusal ve uluslararası platformlarla ortak paydanın oluşturulabilmesi için bu tür mesajların tüm grupları kapsayıcı olması gerekmektedir. Kamu diplomasisi, son zamanlarda diplomasinin yöntemlerini belirlemede ve siyasi sonuçları şekillendirmede önemli olan uluslararası yayıncılığın ortaya çıkmasıyla dönüşüme uğramıştır.

Bu noktada medya ve kamu diplomasisi birbiriyle yakından ilişkilidir. Uluslararası stratejik bir iletişim aracı olarak kamu diplomasisi, kamuoyunu anlama, bilgilendirme ve etkileme açısından tanımlanmaktadır. Bu nedenle iletişim araçları, kamu diplomasisinin başarılı bir şekilde uygulanması için büyük önem taşımaktadır. Uluslararası medya kuruluşları da kültürel ve sosyal değerlerin yabancı ülkelerde tanıtılmasında stratejik bir öneme sahiptir. Medyanın etkileşimli ve erişilebilir özelliği, genel nüfusun uluslararası arenaya yüksek oranda katılımını da sağlamaktadır. En önemli unsur içerik, özellikle hedef kitlenin hassasiyetlerine, dillerine, kültürlerine ve sosyolojik yapılarına uygun olmasının sağlanmasıdır. Ayrıca yerel, ulusal ve uluslararası platformlarla ortak paydanın oluşturulabilmesi için bu tür mesajların tüm grupları kapsayıcı olması gerekmektedir. Kamu diplomasisi, son zamanlarda diplomasinin yöntemlerini belirlemede ve siyasi sonuçları şekillendirmede önemli olan uluslararası yayıncılığın ortaya çıkmasıyla dönüşüme uğramıştır.

Bu tür kamu diplomasisi stratejilerinin birincil amacı, yayın kuruluşlarını çok uluslu aktörlere dönüştürmeye odaklanma eğilimindedir. Bu, ekonomi, finans, siyaset ve kültür gibi konularda uygun dillerde yayın yaparak çeşitli ülkelerde kamuoyunu

[73] Nisa Efendioğlu, *Turkey's Public Diplomacy and Soft Power: An Analysis Of Turkey's First English Speaking News Channel Trt World,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2021, s. 67.

etkilemeyi içerir. Bu daha sonra ülkeler ve topluluklar arasında bir iletişim köprüsü kurarak kültürel sürekliliği sağlar.

Dış politikanın devletler arasındaki ilişkisinin yanında, devletlerin ilişki kurarken dünya kamuoyunu da göz ardı edemeyecek noktaya gelmesi politika yapıcılarının uygulamalarına da yenilik kazandırmıştır. Uluslararası kamuoyu etkileme ve ikna etme amacıyla birçok ülkenin siyasetçileri, diğer ülkelerin veya sıkı takip edilen uluslararası basın ve yayın organlarında yazılar yayınlamakta ya da mülakatlar vermektedirler. Bununla birlikte dış politikanın ana aktörü konumundaki Dışişleri Bakanlığı ile kamu diplomasisi yürüten bağlı kuruluşları da dijitalleşen dünyada gerek sosyal medya platformlarını gerek diğer iletişim kanallarını etkin kullanmaya çalışmaktadır. Fikirlerin küresel pazar alanı hükümetlerin uluslararası arenada kendi çıkarlarını destelemek amacıyla diğer ülkelerin kamuoylarının gönüllerini ve zihinlerini fethetmeleri gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kamu diplomasisi strateji ve taktikleri de bunun için kullanılmaktadır.[74]

Yabancı basın aynı zamanda bir ülkenin politikalarını ulusal, bölgesel ve uluslararası arenada tanıtmanın en önemli yöntemlerinden biridir. Küresel toplumun tüm kesimlerini etkileyen küresel gelişmelerin yükselişi ile ülkeler artık dünya gündemini yakından takip etmeye başladılar. Bu durum devletlerin medyayı kendi karar alma mekanizmalarıyla birlikte diğer ulusların halklarına istenilen mesajları iletmek için kullanmalarını zorunlu kılmıştır.

Diplomaside kullanılan medya organları hem işlevsel olarak hem de bağlı bulundukları ülkelerin tanıtımı kapsamında önemli katkılar sunmuştur. Örneğin; II. Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da oldukça etkili yayınlar yapan İngiliz kuruluşu BBC, hem İngiltere'nin siyasi görüşlerini dünya kamuoyuna aktarmış hem de ülkesinin menfaatlerine hizmet etmiştir. Soğuk Savaş döneminde ise ABD adına Voice of America, Sovyetler Birliği adına ise Radio Moscow gibi kuruluşlar propaganda

[74] Gaye Aslı Sancar, *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler,* Beta Yayınları, İstanbul, 2014, s.84.

yarışına katılmışlardır.[75] Bu tür kamu diplomasisi stratejilerinin öncelikli amacı yayın kuruluşlarını çok uluslu aktörlere dönüştürmeye odaklanma eğilimindedir. Bu durum ekonomi, finans, siyaset ve kültür gibi konularda uygun dillerde yayın yaparak çeşitli ülkelerde kamuoyunu etkilemeyi içerir. Bunun sonrasında ise ülkeler ve topluluklar arasında bir iletişim köprüsü kurarak kültürel birlikteliğin ve sürekliliğin sağlanması hedeflenmektedir.

Yukarıda açıklanan bilgiler ışığında yayıncılık yoluyla kamu diplomasisi artık modern bir toplum için vazgeçilmez hâle geldiğini söylemek mümkündür. Türkiye kamu diplomasisi noktasında son yıllarda birçok farklı adım atmıştır. Bütüncül bir bakış açısıyla baktığımız zaman Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Doç. Dr. İbrahim Kalın Türkiye'nin sahip olduğu potansiyeli ve pozisyonu şu şekilde aktarmaktadır;

> "Türkiye'nin sahip olduğu ince güç (yumuşak güç) hem biçimi hem de kapsamı itibarıyla diğer ülkelerden farklılıklar arz eder. Balkanlarda başlayıp Orta Asya'nın içlerine kadar uzanan Türkiye'nin ince güç (yumuşak güç) potansiyeli, askerî yahut teknolojik üstünlükten ziyade, tevarüs ettiği tarih ve kültür derinliğinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin bu coğrafyada temsil ettiği değerler, tarihi birikim ve kültürel derinlik, bir tarafta bölge dinamiklerini harekete geçirmekte, öbür tarafta yeni etkileşim alanlarının doğmasına imkân sağlamaktadır."[76]

Türkiye elinde bulundurduğu bu potansiyeli kullanabilmek için son yıllarda birçok hamlede bulunmuştur. Küreselleşen ve etkileşim hızı oldukça artan bir dünyada uluslararası kamuoyunu etkilemek ya da gönüllerini kazanmak için medya alanında da bu potansiyel değerlendirilmeye çalışılmıştır. Başta özel sektörde dizilerin pazarlanması ile başlayan dış dünyaya açılması süreci TRT'nin hamleleri ile daha kurumsal bir çerçevede gerçekleştirilmiştir.

---

[75] Bülend Aydın Ertekin, *"Uluslararası Sistemde Görsel-İşitsel Medyanın Kamu Diplomasisi ve Kamuoyu Yaratmadaki Önemi: TRT'nin Türkçe Dışında Yayın Yapan Kanalları Üzerine Bir İnceleme."* Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 11, sayı 42, s. 328.

[76] "*Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi",* https://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/100-tuerk-d-politikas-ve-kamu-diplomasisi, (Erişim: 26 Temmuz 2021.)

3.2. TRT'NİN YUMUŞAK GÜÇ FAALİYETLERİ

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), 01 Mayıs 1964 tarihinde devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek için özel yasayla özerk tüzel bir kişiliğine sahip olarak kuruldu. 1972 yılındaki anayasa değişiklikleri ile TRT "tarafsız" bir kamu iktisadi kuruluş olarak tanımlandı. 1982 Anayasası'na göre 1984 yılında Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu yeniden düzenlendi. Özel kanalların yayına başlamasıyla birlikte, TRT'nin 1990 yılına kadar süren televizyon yayınları üzerindeki tekeli ortadan kalkarken; 1993 yılında ise özel radyo ve televizyon yayınları tamamen serbest oldu. Türkiye'nin ilk televizyon yayını, 31 Ocak 1968 yılında gerçekleştirildi. TRT'nin ilk önemli yayınları arasında 1969'da astronotların Ay'a ayak basmaları ve Zeki Müren'in Ankara'da verdiği konser vardır. 1973 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün cenaze töreni naklen yayınlanmıştır. 20 Temmuz 1974'te başlayan Kıbrıs Barış Harekâtı bütün yönleriyle tüm dünyaya aktarıldı. 1978'de ilk kez su altı kameraları kullanılarak "Derinlerdeki Geçmiş" adlı belgesel renkli film çekildi. İlk renkli yayın ise 31 Aralık 1981 yılbaşı gecesi gerçekleştirilirken, 1984 yılında tamamen renkli yayına geçildi.

3.2.1. TRT WORLD ve Yayın Faaliyetleri

Modern dünyada ülkeler arasındaki rekabetin yoğun olarak yaşandığı sahalardan biri de küresel ölçekte dolaşan enformasyonun üretilmesi ve aynı zamanda bunun dağıtımıdır. Bu bilgi çağında bu noktada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu konuya kendi ülkeleri ve bölgelerinde yaşanan gelişmelerin enformasyona dönüştürülmesi ve yayılması meselesinin mücadelenin bir parçası olarak oldukça önemli görmektedirler. Yakın tarihe baktığımızda Türkiye'nin kendi görüşlerini ve iddialarını dış dünyaya iletme düşüncesi ilk olarak 6 Nisan 1920 tarihinde Anadolu Ajansının kuruluşuyla uygulamaya konulmuştur.

18 Mayıs 2015'te test yayınlarına başlayan ve TRT'nin İngilizce yayın yapan haber kanalı TRT World, 29 Ekim 2015 tarihinde yayına geçerek, Türkiye'nin kamu diplomasisi çalışmalarında önemli bir iletişim aracı olarak yerini aldı.

Kuruluşun haberler, programlar, çevrimiçi (dijital), pazarlama ve iletişim, vizyon, operasyonlar ve bir teknik departman dahil olmak üzere yediden fazla farklı departmanı vardır. Online departman, dijital içerik oluşturmakta ve sosyal medya aracılığıyla TRT World'ün dünya çapında görünürlüğünü artırmak için çalışmaktadır. TRT World'ün twitter hesabını yaklaşık beş yüz bin kişi, facebook hesabını ise yaklaşık üç milyon beş yüz bin kişi takip etmektedir.[77] Vizyon departmanı, bir akademi olarak çalışır, konferanslar ve forumlar düzenler, ayrıca yayınlar ve araştırma makaleleri üretir. Yaratıcı ekip, izleyiciler için maksimum etkiyi sağlamak için içeriği düzenler. Pazarlama ve iletişim departmanı, TRT World'ün küresel dağıtımını genişletmek için çalışmaktadır. TRT World, uluslararası haberlerin yanı sıra iş, spor, sanat, güncel olaylar ve hava durumu bilgileri sunan birçok farklı programa sahiptir. Bunlara ilaveten belgesel programları da yapmaktadır. Kanal, resmi açılışını Ankara'daki Beştepe Millet Kongre ve Kültür Merkezi'nde bir gala ile gerçekleştirmiştir. Galada konuşan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan "TRT World'ün Türkiye'nin dünyaya açılan penceresi olacağına inandığı" belirtmiştir.[78]

Öte yandan, o dönem TRT Genel Müdürü olan İbrahim Eren, galada TRT World'ün haberciliğe yeni bir bakış açısı ve yorum getireceğini belirterek, TRT World olarak yayıncılığı üç ana temel üzerine inşa ettiklerini, bunların "insan merkezli bakış açısı", "habercilikteki cesur perspektif" ve "meselelere derinlemesine bakış" olduğunu söylemiştir.[79]

TRT World kurumsal hedeflerini ortaya koyarken, jeopolitik ve jeo-kültürel konumu, dünya olaylarını farklı görme potansiyelinin göstergesi olduğunu belirterek Türkiye'nin bulunduğu coğrafyanın birçok medeniyetin iş birliğine ev sahipliği yapan, uzun zamandan beri fikirlerin, bilgilerin ve ticaretin kesiştiği bir merkez olduğu belirtiliyor. Çeşitli kültürler arasındaki karşılıklı iletişimin ana dilinin İngilizce olduğu bir bilgi çağında TRT World, küresel bir izleyici kitlesine ve küresel olaylara yeni

[77] Ekim 2021 itibarıyla mevcut takipçi sayısı.
[78] TRT World'den görkemli açılış https://www.trthaber.com/haber/yasam/trt-worldden-gorkemli-acilis-284284.html (Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2021)
[79] a.g.s.

bakış açıları kazandırmayı hedeflediğini belirtiyor. Ayrıca hedef kitlesini küresel bir vicdana sahip küresel vatandaşlar olarak belirtiyor. Bununla birlikte diğer küresel medya kuruluşlarından etkilenmeyen özgün bir medya girişim modeliyle daha iyi bilgilendirilmiş bir küresel izleyici kitlesinin hedeflendiği açıklanıyor.[80]

3.2.1.1. Programlar

Uluslararası yayıncılık yapan bir televizyon kanalı olarak TRT World iş, spor ve hava durumu gibi programların yanı sıra uluslararası haberler, güncel olaylar ve belgesel gibi farklı türden yapımların yer aldığı programları izleyicisine sunmaktadır.

3.2.1.1.1. The Newsmakers

The Newsmakers bir güncel olaylar programıdır. Günlük olarak üretilir ve dünya liderleri ve etkili isimlerle yapılan röportajları kapsar. Her bölüm gün içinde birkaç kez yayımlanmaktadır.

3.2.1.1.2. Beyond The Game

Beyond the Game bir spor programıdır. Programın süresi yaklaşık yarım saattir. Programın hedefi yapılan herhangi bir sporu daha iyi anlamak için tanıtılan spor dalına ait isimlerle röportaj yapılıyor. Bunun yanında Olimpiyatlar da dahil olmak üzere dünyanın en geniş spor etkinliklerine yer verilmektedir.

3.2.1.1.3. Money Talks

Money Talks günlük bir ekonomi programıdır. Ekonomi, finans ve teknoloji ile ilgili küresel hikayelerin anlatıldığı bu programda dünyanın ekonomik gidişatının bir panoraması sunulmaktadır.

[80] Our story https://www.trtworld.com/about (Erişim Tarihi: 26 Temmuz 2021)

3.2.1.1.4. Showcase

Showcase, TRT World'ün en önemli sanat ve kültür programıdır ve hafta içi yayımlanmaktadır. Showcase Review ise hafta sonları yayımlanmaktadır. Dünyanın dört bir tarafından önde gelen kültür ve sanat etkinliklerini anlatan programda ayrıca sinema, müzik, geleneksel sanat, mimari, tasarım ve modanın da yer aldığı konular işlenmektedir.

3.2.1.1.5. Strait Talk

Strait Talk Türkiye'de yaşananları anlatan bir programdır. Ayrıca, Türkiye'nin politika yapıcılarının kararlarına içeriden bir bakış açısı getirmektedir. Küresel olaylara Türkiye'nin bakış açısını aktaran ve Türk dış politikası hakkındaki ön yargıları ve yanlış değerlendirmeleri kırmayı hedefleyen bir programdır.

3.2.1.1.6. Bigger Than Five

Bigger Than Five, ismini Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın BM'nin daimî üyelerine atfen söylediği "dünya beşten büyüktür" sözünden ilham alan bir programdır. Dünyayı değiştiren önde gelen insanlar ve politikacılar hakkında bölümler sunulan programın süresi konuya göre iki dakika ile on altı dakika arasında değişmektedir.

Bu programlara ilave olarak TRT World'ün özel durum ve olaylar için hazırlamış olduğu belgesel ve programlar bulunmaktadır. Dünya kamuoyuna Türkiye'de yaşanan olayların nasıl gerçekleştiğini, perde arkasını ve bunların yanında Türkiye'nin tezlerini ve kendini nasıl konumlandırdığını anlatan bu programlar Türkiye'nin yumuşak güç kullanımının örnekleri olarak gösterilebilir. Bu programların örnekleri aşağıda anlatılacaktır.

3.2.1.1.7. The Network Belgeseli

Bu belgesel, 15 Temmuz 2016'da kanlı bir darbe girişimi ile seçilmiş hükümete karşı darbe girişimine kalkışan Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) yıllar içinde yaşadığı genişleme ve Türkiye'de devleti ele geçirme çabalarını anlatmaya ayrıca yaşanan kanlı darbe girişiminde neler yaşandığı konusunda dünya kamuoyunu aydınlatmaya amaçlıyor.

Resim 3.1: Hakimler ve Savcılar Kurulu üyesi Mehmet Yılmaz, FETÖ'nün Türk tarihindeki en tehlikeli terörist yapı olduğunu aktarıyor.

The Network belgeseli FETÖ'nün kökenlerini ve amaçlarının ne olduğunu anlatmayı hedefliyor. Sunucu Andrew Wilson'ı, Gülen şebekesinin Pennsylvania'daki örgüt merkezine götüren küresel bir yolculukla birlikte dünyayı saran okul ağları ve siyasi nüfuz ticaretinin gizli para izi sürüyor. Balkanlar'daki genişleme çabalarına, Amerikan İstihbarat Servisi (CIA) ile iddia edilen bağlantılarına irdeliyor. Bu belgesel, bazılarının Türkiye'de yüzlerce insanı öldüren kanlı bir darbe girişiminden sorumlu olduğunu söylediği küresel ve gizli bir ağa daha önce hiç görülmemiş bir bakış açısı ile durumu açıklığa kavuşturmaya çalışıyor.

3.2.1.1.8. Hidden Threat

Gizli Tehdit belgeseli PKK terör örgütünün Avrupa'da estirdiği terör, kirli ilişkiler ağı ve yasadışı faaliyetleri açığa çıkarmaktadır. TRT World araştırmacı

gazetecilik ekibi PKK'nın Avrupa'daki uyuşturucu ticaretinden yılda tam 500 milyon Avro gelir elde etmesini bununla birlikte Londra ve Paris sokaklarındaki uyuşturucu trafiğinin de PKK'nın kontrolünde olduğunu ayrıca insan kaçakçılığının Balkan rotasının yine bu terör örgütünün kontrolünde olduğunu ortaya çıkarıyor.

Resim 3.2: Belgeselin giriş bölümünden bir alıntı.

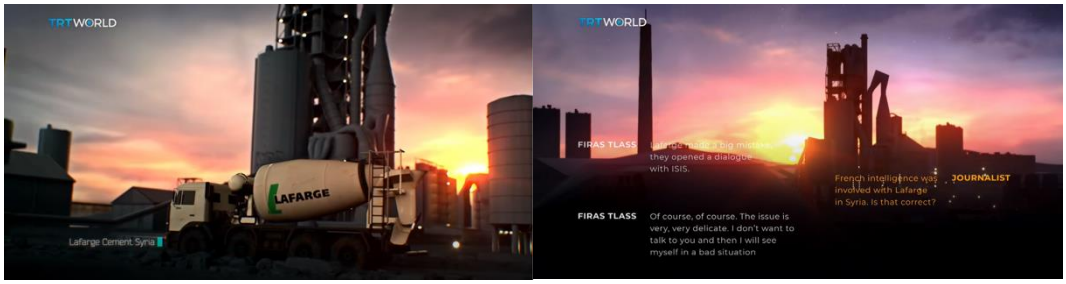
TRT World ekibi PKK'nın organize suçla bağlantılarına ilişkin altı aylık araştırmanın sonucunda istihbarat görevlilerinin, tanıkların ve uyuşturucu tacirlerinin ifadeleriyle desteklenen yüzlerce resmi raporu ve belgeyi ortaya koyuyor. PKK'nın Avrupa'daki suç-terörünü ortaya çıkaran araştırmada bu terör örgütünün sadece Türkiye için değil Avrupa ve küresel barış içinde tehdit oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.1.1.9. The Factory Belgeseli

TRT World tarafından iki yıl boyunca yarım milyon belgenin incelenmesiyle hazırlanan "The Factory" (Fabrika) adlı belgesel, Paris saldırılarının altıncı yıl dönümü olan 12-13 Kasım 2021 tarihinde TRT World kanalında iki bölüm hâlinde yayımlanmıştır. The Factory belgeselinde Fransız çimento şirketi Lafarge'ın, Suriye'deki fabrikasının kapatılmaması için Fransız istihbarat kurumlarının kontrolü altında terör örgütleriyle iş birliği yaptığı, DAEŞ ve YPG-PKK olmak üzere terör örgütlerine milyonlarca dolar aktardığı belgelerle aktarılmaktadır.

Suriye Savaşı'nın karanlık noktalarını da aydınlatan belgeselde, Fransız çimento şirketi Lafarge'ın kimin yönlendirmesi ile Suriye'de kalma kararı aldığı, Avrupa Birliği fonlarının Fransız istihbarat kurumlarının bilgisi ve onayı dahilinde nasıl DAEŞ ve PKK'ya aktarıldığı, Fransız siyasetçilerin ve istihbarat kurumlarının Lafarge'ı adli ve idari soruşturmadan kurtarmak için attığı adımlar detayları ile ele alınıyor.

Belgeselde, eski Fransız Dış İstihbarat Kurumu Başkanı Alain Julliet, eski Maliye Bakanı Michel Sapin, Fransa'nın eski Suriye Büyükelçisi Michel Duclos, Fransız Milletvekili Gerard Bapt, Fransız istihbarat ve güvenlik uzmanları, Lafarge şirketinin ve mağdurlarının avukatları ile 2015 yılında Paris'te yapılan saldırıların mağdurları ile yapılan röportajlara yer verilmiştir.

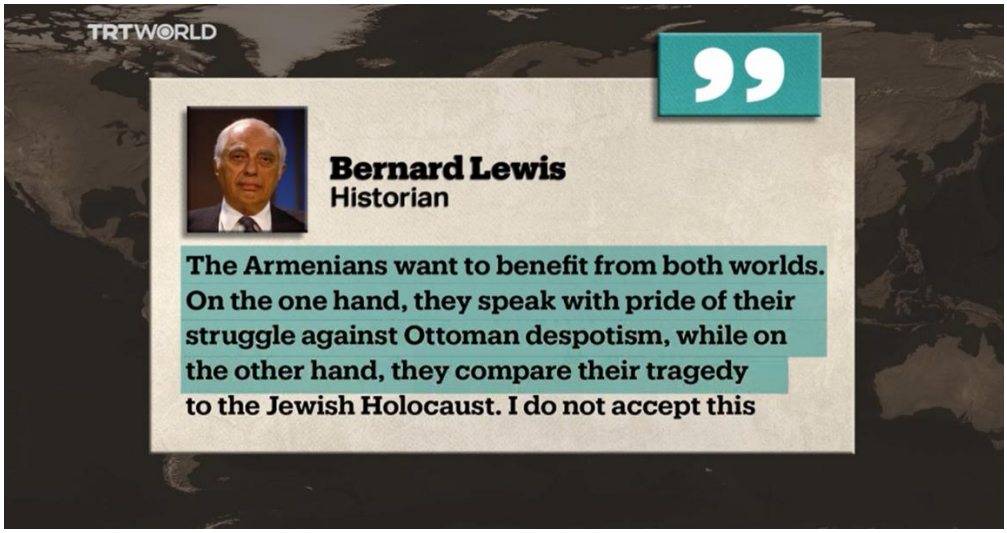

Resim 3.3: Fransız şirket ve teröristler arasında aracılık yapan Firas Tlass ile görüşme yapan gazeteciye, Tlass, Fransız istihbaratının da işin içinde olduğunu aktarıyor.

The Factory belgeselinde ortaya konan belgelerle sadece istihbarat kurumlarının değil, Maliye Bakanlığı ve Ekonomi Bakanlığı başta olmak üzere birçok devlet kurumunun ve kurumların üst düzey yöneticilerinin Suriye'de 2012-2016 yılları arasında Lafarge Çimento Fabrikası aracılığıyla terör örgütlerinin fonlandığından haberdar olduğu anlatılmaktadır. Bahsedilen dönemde Ekonomi Bakanlığı görevini de yürütmüş olan Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un da terör örgütlerine yapılan bu fonlamalardan haberdar olduğu ortaya diplomatik yazışmalardaki notlarla ortaya çıkarılmaktadır.

3.2.1.1.10. Ermeni İddialarına Karşı Yapılan Programlar

Birinci Dünya Savaşı sırasında Doğu Anadolu'da yaşanılan olayları Ermenistan'ın sözde soykırım olarak nitelemesine karşı ortaya konulan somut belgelerle olayların iç yüzü dünya kamuoyuna anlatılmaya çalışılmaktadır. Ermenistan'ın tarihi gerçekliği manipüle ederek uluslararası alanda Türkiye'yi sıkıştırmaya ve bu noktada menfaat elde etmeye çalışmasına karşı TRT World'ün hazırlamış olduğu, "What Happened in 1915 in Eastern Anatolia?" programında küresel kamuoyu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Resim 3.4: Princeton Üniversitesi'nde profesör olan Amerikalı tarihçi Bernard Lewis, Ermeni iddialarına karşı *"bir yandan Osmanlı despotizmine karşı verdikleri mücadeleyi gururla anlatırken, diğer yandan yaşadıkları trajediyi soykırıma benzetiyorlar"*ben bunu kabul etmiyorum diyerek itirazını dile getirmektedir.

Bu programa ilave olarak 1970'li ve 1980'li yıllarda Ermeni terör gruplarının Türk diplomatlara karşı giriştiği suikastları anlatan "A wave of Armenian terrorism" programı hazırlanmıştır. Programda kamu görevi ifa eden Türk diplomatların Türkiye'ye baskı uygulamak için terör örgütlerince öldürülmeleri aktarılıyor.

3.2.1.2. TRT World Forum

TRT World tarafından organize edilen uluslararası forumun ilki 2017 yılında İstanbul'da düzenlenmiştir. TRT World Forum, akademisyenler, gazeteciler,

politikacılar ve sivil toplum mensupları için çağımızın zorluklarıyla mücadeleleri ve dünya genelinde barış, güvenlik ve refahın ilerlemesine katkıda bulunmaları için bir fırsat sunduğu belirtilmektedir. Ezilenlerin ve susturulanların da dahil olduğu tüm seslerin karar alma sürecinde seslerini duyurma fırsatı bulacağı, küresel barış, güvenlik ve refahın teşviki için kalıcı bir platform olmayı hedeflemektedir.[81] Her yıl farklı bir konu başlığı etrafında toplanan forum bu yıl "Güç ve Paradoks: 21. Yüzyılda Büyük Stratejiyi Anlamak" temasıyla çevrim içi düzenlenen TRT World Forum 2021'de TRT Genel Müdürü Mehmet Zahid Sobacı yaptığı açılış konuşmasında, dünyanın şimdi her zamankinden daha çok diyaloğa, tartışmaya, ortak akıl yürütmeye, fikir alışverişine ve yeni bir anlayış geliştirmeye ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir.[82] TRT World Forum, dünyanın dört bir yanından önemli isimleri bir araya getiren önemli bir platform olması hasebiyle Türkiye'yi tanıtmak ve Türkiye'nin tezlerini anlatmak için uluslararası bir arena olarak görüldüğü söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin bir aracı olarak görülebilir ve bu misyona bir ölçüde hizmet eder. Bunun nedeni forumun daha ziyade uluslararası bir izleyici kitlesine hitap etmesi ve Türkiye'nin hikayesini dünyanın en önde gelen isimlerine anlatacak bir arena bulması olduğu söylenebilir. İlaveten forumun bazı oturumları Türkiye'nin dış politikasıyla yakından bağlantılıdır. Örnek olarak 2019 yılında Barış Pınarı Harekâtı üzerine bir oturum yapıldı. Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, YPG/PKK'nın Suriye'nin kuzeyindeki yerel halk üzerindeki baskısını ve Türkiye'nin Suriye'deki konumunu anlattı. Bu oturumlar aracılığıyla Türkiye, kendi iddiasını ortaya koymak ve operasyonlarının meşruluğunu anlatmak için uygun bir platform bulmuş oldu. Ayrıca yine 2019 yılında yapılan forumun bir başka oturumunda Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı cinayeti ele alınarak bu cinayetin arkasında reel politik ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve bu katliamın dünya kamuoyuna duyurulması amaçlanmıştır.

[81] About - https://www.trtworldforum.com/about/ (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2021)
[82] TRT Genel Müdürü Sobacı: TRT World Forum'da tüm insanlığı ilgilendiren küresel sorunları tartışacağız (aa.com.tr) (erişim tarihi: 1 Eylül 2021)

Resim 3.5: 2 Ekim 2018'de, Suudi Arabistan'ın İstanbul başkonsolosluğunda öldürülen Suudi muhalif gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın katliamı uluslararası gündemde tutulmaya çalışılmıştır.

Modern uluslararası sistemde kendi hikayesini oluşturan ve anlatan ve karşı tarafa doğru bir şekilde aktarabilen ülkelerin başka milletleri/devletleri etkileme olasılığı daha fazladır. Bu anlamda Türkiye'nin kendi hikayesini, tezlerini, iddialarını, tarihi birikimini, medeniyet değerlerini tüm dünyaya etkili şekilde anlatabilmesinin yöntemlerinden birisi de gelişmiş medya imkanlarını doğru ve etkili kullanması olacaktır. Bu anlamda TRT World faaliyetleri ile Türkiye'nin bu hedeflerine ulaşmasında katkıda bulunmaya devam etmektedir. TRT World medyanın yumuşak güç kapasitesini etkin kullanarak Türkiye'nin dünyaya açılmasına ve tanıtımına destek vermektedir.

3.2.2. TRT AVAZ ve Yayın Faaliyetleri

Türkiye ile Orta Asya Türk dünyası arasındaki münasebetler Türklerin Anadolu'ya göçünün ardından da devam etmiştir. Orta Asya'dan gelen Türkler, Selçuklu ve sonrasında Osmanlı Devleti'nin atılımının itici gücünü oluşturmaktaydı. Bununla birlikte önde gelen Türk milliyetçilerinin önemli bir kısmının Orta Asya ve Kafkasya kökenli olması, bu milliyetçi aydınların bir bölümünün Osmanlı Devleti'nde etkin olmaya başlamaları söz konusu ilişkilerin fark edilmesinde etkili oldu.[83] Cumhuriyet Döneminde ise Orta Asya Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını

[83] Abdulvahap Akıncı ve Jafar Jafarlı, *Rusya Kıskacındaki Türk Devletlerinin Kimlik Mücadelesi,* Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2020, C.25, S.4, s.505-524.

kazanmaları, Türk dış politikasına yeni bir boyut eklemiştir. Türkiye'nin; ortak dil, tarih ve kültürel bağlarının bulunduğu bu ülkelerle ilişkileri ve iş birliği birçok alanda ortak yarar temelinde hızla gelişmiştir.[84]

Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeye başladılar. Orta Asya, Türkiye için kamu diplomasisi ve yumuşak güç açısından faaliyet yürütebileceği belki de ilk ve en önemli bölge olmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında Türkiye kaçınılmaz olarak bu bölgeye alaka göstermek ve politika üretmek durumunda olmuştur.[85] Türkiye'nin bu sorumluluk sahibi olması durumunu Mustafa Kemal Atatürk 1933 yılında Çankaya Köşkü'nde yaptığı bir konuşmasında şu sözlerle izah etmştir;

> "Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bugünden kestiremez. Bugün elinde sımsıkı tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir... Bizim bu dostluğumuz idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız." [86]

Türkiye bu koşullarda akraba toplulukları ile iletişimini kuvvetlendirebilmek için birçok girişiminde ve faaliyette bulunmuştur. Bağımsızlığını ilan eden bu ülkeleri tanıyan ilk ülke Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Bunun akabinde Türkiye ve akraba milletler arasındaki ilişkilerin geliştirilebilmesi için 1991 yılında TİKA kurulmuş ve faaliyetine başlamıştır. Bu kurumsal atılımın peşini diğer hamleler takip etmiştir. Örneğin bu hamlelerden birisi de Türk dünyasının UNESCO'su olan TÜRKSOY'un 1993 yılında, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanları tarafından imzalanan anlaşmayla kurulmasıdır. TÜRKSOY; kurulduğu günden buyana Türk halklarının gönül birlikteliğini ve kardeşliğini güçlendirmek, ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmak ve dünyaya tanıtmak için çalışmaktadır.[87] Yine bu ilişkilerin tanzimi anlamında 1993

[84] Orta Asya Ülkeleri İle İlişkiler / T.C. Dışişleri Bakanlığı (mfa.gov.tr)
[85] Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, *Türkiye'nin Orta Asya'daki Yumuşak Gücü ve Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Analizi,* Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Cilt: 119, Sayı: 235, Ağustos 2018, s.12.
[86] Ali Külebi, *Atatürk ve Büyük Ülküsü: Türk Avrasyacılığı,* Türk Yurdu Dergisi, Haziran 2008, Sayı: 250 (https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3276) (erişim tarihi: 10 Ağustos 2021)
[87] TÜRKSOY Hakkında: TÜRKSOY (turksoy.org)

yılında Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik programların yer aldığı TRT-Avrasya kanalı yayın hayatına başlar.[88] Daha sonra 2001 yılında ise TRT Avrasya kanalı isim değişikliğine giderek TRT Türk ismini alarak Orta Asya ve Kafkasya'daki Türk Cumhuriyetlerine yönelik yayınları bu marka adı altında yapılmaya başlanmıştır.

TRT Avaz kanalı 21 Mart 2009 tarihinde, Gaspıralı İsmail'in "Dilde, fikirde, işte birlik" yaklaşımını ilke edinen bir anlayışla yayın hayatına başlamıştır. Türkçe konuşan halklara yönelik olarak yayın hayatına başlamıştır. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan coğrafyalarını öncelikli yayın alanları olarak belirleyerek Türk dilinin Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan lehçelerinde yayınlara yer vermektedir.[89] Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Orta Doğu'dan Kafkasya'ya kadar yaklaşık iki yüz elli milyon nüfuslu bir coğrafyaya hitap edecek olan TRT Avaz, Türkçe haber ve kültür kanalı kimliğiyle ön plana çıkmaktadır. Dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül TRT Avaz'ın açılış gecesinde bu durumu şu sözlerle "*TRT Avaz bütün Türk dünyasına avaz avaz seslenecek. Başarılar dilerim"* şeklinde ifade etmiştir.[90] TRT Avaz'ın açılış tarihinin 21 Mart olarak seçilmesi anlamlıdır çünkü bu tarih Türk dünyasının ortak değeri olan Nevruz Bayramı'nın kutlandığı gündür.

TRT Avaz, günümüzde Uzak Asya'dan Moldova Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi'ne kadar yayınlarını ulaştırmaktadır. TRT Avaz'ın kapsama alanı içine koyduğu coğrafya; 'merkez ve çevre ülkeler' olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Orta Asya Türkî Cumhuriyetleri Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Azerbaycan 'merkez ülkeleri' oluştururken, hedef alanındaki diğer ülkeler ise 'çevre ülkeler' olarak sınıflandırılmaktadır. Bununla birlikte etnik köken farklılığına rağmen Tacikistan da bu küme içinde 'çevre ülkelere' dâhil edilmektedir.[91]

TRT Avaz, Türk cumhuriyetleri arasındaki siyasi, ekonomik, kültürel ilişkilerin gelişimine katkıda bulunarak kültürün ve dilin birleştirici özelliğini etkin

[88] "TRT Tarihi", *trtmuze.com.tr*, http://www.trtmuze.com.tr/hakkimizda/trt-tarihi/ (Erişim Tarihi: 01.09.2021).
[89] Hakkımızda - TRT Avaz https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda (erişim tarihi: 5 Eylül 2021)
[90] https://www.hurriyet.com.tr/gundem/trt-turk-dunyasina-avaz-avaz-seslenecek-11263045
[91] Ali Parim, *Bir kamu diplomasisi aracı olarak milliyetçi söylemin TRT Avaz'da kullanımı,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.118.

kullanarak ortak köklere vurgu yaparak ve ortak duygulara hitap ederek aynı zamanda tarih bilincinin gücünü ortaya çıkarmak amacına hizmet etmeyi amaçlıyor.

Kanal, yayınlarında hedefine uygun şekilde Türkçe altyazılara ilaveten hedef coğrafyada yaygın kullanılan Rusça altyazılara yer verilirken; program tanıtımları Türkçe ve Rusça sesli hazırlayarak daha geniş kitlelere ulaşmayı amaçlıyor. Bölgenin özelliklerine uygun olarak hazırlanmış içeriklerle yirmi dört saat yayın yapan kanal, Türk coğrafyasında kültürel diplomasinin en etkin araçlarından birisi konumunda bulunmaktadır. Aşağıda TRT Avaz'ın bu hedef doğrultusunda yayınladığı programlardan örnekler aşağıda anlatılacaktır.

3.2.2.1. Vatanım Türkiye

Komşu coğrafyalarda yaşayan Türklerin zaman zaman baskıdan ve zulümden kaçmak için bazen de farklı sebeplerden kaçarak Anadolu'ya sığınması konu alan belgesel yapımdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin onlara kucak açarak gerekli ihtiyaçlarını karşılaması ve Türkiye'de iskân edilerek vatandaşlık verilmesini sonrasında hayatına burada devam eden ve başarılı olarak bilim, sanat ve spor gibi branşlarda başarılara olarak Türkiye'ye hizmet eden kişilerin örnek hikayeleri ekrana aktarılmaktadır.

Resim 3.6: Vatanım Türkiye programının yirminci bölümünden bir görüntü.

Programın yirminci bölümünde Afganistan'ın Pamir Bölgesi'nden göç ederek seksenli yıllarda Türkiye'ye sığınan Kırgız Türkleri'nin hikayesi aktarılmaktadır. Türkiye'de farklı yerlerde ikamet ettirildikten sonra iklim olarak kendi yaşam tarzlarına uygun gördükleri Van'ın Erciş ilçesine ait kırsal bir bölgeye yerleştirilen göçmenler burada hayatlarını idame ettirmeye başlamışlardır. Yaşadıkları köye ricaları üzerine Ulupamir ismi verilmiştir. Belgeselin bu bölümünde bu köyde öğrenim gördükten sonra üniversiteyi kazanan ve sonrasında akademisyen olarak çalışmaya başlayan Fatih Kutlu'nun örnek hikayesi izleyiciye sunulmaktadır.

3.2.2.2. Köklerin İzinde

TRT Avaz'da, Orta Asya'dan Karadeniz'in kuzeyine Türk dünyasının müşterek iradesine hizmet eden, bedel ödeyen abide şahsiyetleri anlatan "Köklerin İzinde" belgeseli her bölümde farklı örnek bir şahsiyetin hayatını aktarıyor. Dilde, fikirde, işte birlik düşüncesini tüm Türk Dünyasına yayan ve yaşatan aydınlar, şairler ve mücadele adamları, köklerin izleri belgesel serisiyle ekrana taşınıyor. Belgeler ve röportajlardan faydalanarak hazırlanan belgeselde hikayesi aktarılan kişilerin yaşandıkları dönemlere uygun canlandırmalara yer veriliyor. Bölümler hazırlanırken alanında yetkin isimlerin danışmanlığına başvurulmaktadır.

Resim 3.7: Köklerin İzinde belgeselinin İsmail Gaspralı'yı konu edinen programın giriş kısmı.

Köklerin İzinde programının bu bölümünde Türk İslam dünyasının önemli mütefekkirlerinden Kırım Türkü İsmail Gaspralı'nın hayatı anlatılmaktadır. İsmail Gaspralı bir fikir adamı olmasının yanında aynı zamanda bir eylem insanıdır. Çıkardığı "Tercüman" gazetesi ile halkı aydınlatmayı amaçlarken bir yandan da eğitim için yaptığı atılımlarla kız-erkek Türk çocuklarının bilinçli bir şekilde yetiştirilmesini arzuluyordu. Gaspıralı, halk üzerinde doğrudan tesirli olan ve reformların halka taşınmasında en büyük rolü oynayan Müslüman din adamları ile öğretmenlerin teşkilatlanması için projeler hazırladı.[92] Bütün engellemelere rağmen Rusya Müslümanları Kongresi'ni toplamayı başarmıştır. Aynı şekilde Dünya Müslümanları Kongresi'nin de toplanmasını isteyen ve bu uğurda çabalayan Gaspralı bu emeline ulaşamamıştır. Hayatını Türk halklarının gelişmesine ve aydınlanmasına vakfeden bu örnek şahsiyet 1914 yılında vefat etmiştir.

3.2.2.3. Türkler Belgeseli

TRT Avaz'da yayımlanan Türkler belgeseli Uzak Asya'dan Avrupa içlerine kadar uzanan medeniyetler, imparatorluklar kuran Türkler'in tarihi serüvenini anlatmaktadır. Belgesel toplamda elli iki bölümden oluşmaktadır. Belgeselde Türkler'in tarih sahnesine çıkışlarını, yaşadıkları coğrafyaları, göçlerini, kültür ve medeniyetleri aktarılmaktadır.

Resim 3.8: Belgesinin birinci bölümünün girişi Türk hükümdarı Bilge Kağan'ın Orhun Yazıtları'nda milletine seslendiği bir bölümden alıntı ile başlıyor.

[92] Hakan Kırımlı, "GASPIRALI, İsmâil Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 13, İstanbul, 1996, s. 392-395,

Birinci bölümde Türklerin tarihi başlangıçlarının tahmini hangi coğrafyada olduğu, antik medeniyetler ile olan ortak yönleri aktarılmaktadır. Ayrıca Türklerin teşkilat ve yönetim yapısı, yaşam tarzları, Alp Er Tunga Destanı gibi ortak kültür hikayeleri anlatılmaktadır. Türkler belgeseli hedef coğrafyası yönelik olarak Rusça altyazı ile yayımlanmaktadır.

3.2.2.4. Divan-ı Hikmet Sohbetleri

Bugünkü Kazakistan sınırları içerisinde yer alan Sayram kasabasında doğan Hoca Ahmed Yesevî ilk büyük Türk mutasavvıflarındandır. Ahmed Yesevî edebî kimliğinden ziyade fikrî şahsiyetiyle ön plana çıkan tarihî hayatıyla Orta Asya Türk dünyasının en büyük ismidir. Onun gibi geniş bir coğrafyada ve asırlarca etkisini devam ettirebilmiş bir başka şahsiyet gösterebilmek mümkün değildir.[93]

2016 yılı UNESCO tarafından Ahmed Yesevî yılı ilan edilmiştir. Bu münasebet ile hem akademik alanda hem kültürel faaliyetler anlamında ülkemizde de bir farkındalığın oluştuğu söylenebilir. Bu anlamda TRT Avaz kanalı da Hoca Ahmed Yesevî'nin meşhur eseri Divan-ı Hikmet üzerine bir program hazırlamıştır.

Türk tarihinin belki de ilk yumuşak güç unsurları olarak adlandırabileceğimiz "Kolonizatör Türk Dervişleri"nin pîrî ve rehberi olduğunu bildiğimiz Hoca Ahmed Yesevi Türk coğrafyasının müşterek değeridir. Hoca Ahmed Yesevî üzerine yapılan bu programda da bu ortak paydadan hareketle Hoca Ahmed Yesevî'nin şahsında Türk dünyasının manevi birlikteliği ve bütünlüğü ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Divân-ı Hikmet, Yesev'nin dörtlükler hâlinde yazılmış şiirlerinden oluşan en önemli eseridir. Ahmed Yesevî, yalın bir Türkçe ve hece ölçüsü kullanarak yazdığı bu eserinde dinî öğütlere de yer vermiştir. Eserini Türkçe kaleme alması İslam'ın Türkler arasında yayılma sürecini hızlandırmıştır. Bu yönüyle de eser oldukça kıymetlidir.

[93] Kemal Eraslan, "AHMED YESEVÎ", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 2, İstanbul, 1989, s. 159-161,

Resim 3.9: Programın birinci bölümünden alınmıştır.

Divan-ı Hikmet Sohbetleri programı Ali Bektaş tarafından sunulmaktadır. Program Ahmet Yesevi Üniversitesi eski rektörlerinden Prof. Dr. Musa Yıldız ile icra edilmektedir. Programda Türk dünyasının ortak değeri olan Ahmet Yesevi'nin dörtlüklerden oluşan eseri Divan-ı Hikmet günümüz Türkçesi ile şerh edilmektedir. Ayrıca Hoca Ahmet Yesevi'nin Türk-İslam kültürünün öncülerinden ve önemli şahsiyetlerinden olduğu etki alanının Orta Asya'dan Balkanlar'a kadar uzandığı değerlendirilmektedir.

3.2.2.5. Avrasya Gündemi

Hafta içi her gün yayınlanan Avrasya Gündemi programı daha TRT Avaz'ın Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili öne çıkan gelişmeleri kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Program tanıtımında "Dünyada dengeler değişiyor. Coşkun Özen tarafından sunulan programın tanıtımında *"Kartlar yeniden dağıtılıyor. Oyunun kuralları yeniden yazılıyor. Peki, biz bu denklemin neresindeyiz?"*[94] şeklinde bir tanıtım ile başlamaktadır. Program başlangıcında Türkiye'de, Türk Cumhuriyetlerinde ve dünyada gündeminin önemli konu başlıkları aktarılmaktadır. Ayrıca, programın özetlerin ardından ise gündemdeki gelişmeler, canlı yayın ve detaylı hazırlanmış haber

[94] "Avrasya Gündemi", https://www.trtavaz.com.tr/program/avrasya-gundemi/61279 (Erişim Tarihi: 26 Eylül 2021)

analizleri izleyiciye sunulmaktadır. Bununla birlikte Türk dünyasındaki gündemdeki gelişmeler ya da faaliyetler ile ilgili canlı yayında alanında uzan konuklar ağırlanmaktadır. Türkiye merkezli bir bakış açısıyla hazırlanan Avrasya Gündemi programı Türkiye'nin akraba topluluklara iletişimi kuvvetlendirme isteğinin yanında Türkiye'nin hedeflerinin ortak politikalar olmasına katkı sağladığı söylenebilir.

TRT Avaz, Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde bir medya kuruluşu olarak katkı sağlamaktadır. Türk kimliğine olan aidiyet hissinin artması; Türkiye ile hedef coğrafya arasında bu kimlik üzerinden ortak söylem geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Yayıncı kuruluşta vurgulanan Türk kimliğinin bir yumuşak güç unsuru olarak, ortak millet tanımlaması üzerinden hedef coğrafya ile sosyo-kültürel, politik ve ekonomik ilişkileri geliştirmeye de katkı sunduğu açıktır.[95]

TRT Avaz bütün bu değerlendirmeler ışığında, yayın coğrafyasında yer alan ülkelerin yani Türk coğrafyasının ortak kültürünü, değerlerini mirasını birleştirici bir harç olarak yeniden kararak sadece bir yayıncı olarak değil Türk dış politikasının yumuşak gücü olarak da marka değerini de arttırmıştır.[96]

3.2.3. TRT ARABİ ve Yayın Faaliyetleri

Avrupa'nın en doğu, Asya'nın en batısında bulunan ülkemiz, coğrafi ve siyasi konumu itibarıyla, Asya ile Avrupa arasında siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan adeta çift yönlü bir köprü vazifesi görürken, aynı zamanda, yine konumu gereği hem Avrupa'nın hem Asya'nın Orta Doğu coğrafyasına çıkış kapısı görevini üstlenmiştir. Ülkemiz, bu bakımdan Orta Doğu bölgesinin de en önemli aktörlerinden biri durumundadır. Bununla beraber, ülkemizin Orta Doğu bölgesiyle kurduğu ilişkiyi sadece coğrafi yakınlıkla açıklamak bölgeyle kurulan ilişkinin derinliğini anlamaya yetmeyecektir.

[95] A. Parim, 2018, s.230.
[96] TRT 2020 Faaliyet Raporu, https://www.trt.net.tr/kurumsal/2020/#bir-bakista-2020 (Erişim Tarihi: 26 Eylül 2021)

Orta Doğu coğrafyası, yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü topraklar arasında yer almıştır. Bu bakımdan ülkemizin bölgeyle pek çok tarihi, kültürel ve sosyal bağı bulunmaktadır. Tarihsel süreçten kaynaklanan bu bağlar, geçtiğimiz dönemde ülkemizin bölge ülkeleriyle daha sağlıklı iletişim kurabilmesine olanak tanımıştır.

Öte yandan, günümüzde Orta Doğu, güvenlik sorunun ve istikrarsızlığın, bunlara eşlik eden krizlerin yoğun olarak görüldüğü bölgelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemiz, dış politikasının temelini oluşturan prensipler gereği, Orta Doğu'da karşısına çıkan sınamaları da sahiplenmekte, dış politika çalışmalarını, bölge insanının refahı için tespit ettiği sorunların çözümüne katkı sağlamaya yönelik olarak sürdürmektedir. Tabiatıyla bölgedeki sorunların çözümüne en çok katkıyı vermeyi hedefleyen ülkemiz, Orta Doğu'da, bölgesel ve ikili iş birliklerini desteklemekte, siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin çeşitlendirilmesi için aktif bir yaklaşım sergilemektedir. Bölge ülkelerine bu yönde verilen desteğin yanı sıra, günü kurtaran hamleler yerine, bölge halkının faydasına kalıcı barış ve istikrar için uzun vadeli programların hayata geçirilmesi adına kamuoyunun da özümseyebileceği yapıcı çözüm alternatifleri sunmaya gayret etmektedir.

Bu bağlamda, kamuoyunun doğru yönlendirilmesinin Türkiye'nin dış politikasının Orta Doğu'da başarıya ulaşabilmesi için en önemli unsurlardan biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira, her ne kadar bölgeyle tarihsel süreçten kaynaklanan siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerimiz mevcut olsa da küreselleşen ve hızla değişen dünya göz önünde bulundurulduğunda, bölgede siyaseten var kalabilmenin ve yönlendirici olabilmenin yolu bölge halkına doğru bilgiyi doğru kaynaktan sunmaktan geçmektedir.

Bütün bunlar bir araya geldiğinde bölgedeki etkinliğini sürdürebilmek için ülkemiz, siyasi gücünün yanında dış politikada yumuşak güç unsurlarını da işe koşmuş ve TRT'nin bölgeye yönelik kanallarını hayata geçirerek sahip olduğumuz değerlerin, farklılığımızın esasında zenginlik olduğunun ve ülkemize dair doğru bilginin aracısız olarak bölge halkına ulaşabilmesine yönelik önemli bir adım atmıştır. Bu adımlardan

en önemlilerden bir tanesi de TRT Arapça kanalının kurulmasıdır. Türkiye, iletişim çağında yüzyıllar boyu etkileşim hâlinde olduğu Arap halklarına doğrudan ulaşabilmenin en etkili yollarından birinin de medya olduğunu ve bu konuda adım atılması gerektiğini karar vererek bu adımı atmıştır.

Kanalın açıldığı tarihin hemen öncesinde yaşanan gelişmeler Türkiye'nin Arap halkları üzerinde popülaritesinin üst seviyeye çıkmasına vesile olmuştur. 29 Ocak 2009 tarihinde yaşanan "Davos Olayı" dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın şahsında Türkiye'nin bilinirliği ve etkinliği zirve yapmıştır. Örneğin bu olayın ertesinde Londra'da Arapça yayımlanan "El Kuds El Arabi" gazetesi internet sayfasında, "Erdoğan'a binlerce teşekkür" manşeti atarak, "Erdoğan'ın paneli terk etmesinin, Araplara bir ders olduğu" ifadesine yer vermiştir.[97] Türkiye yakın ilişkide olduğu bu coğrafyaya karşı etkinliğini arttırmak için TRT'nin Arapça yayın yapan kanalını faaliyete geçirmiştir.

TRT'nin resmî sitesinde kanalla ilgili verdiği hedefleri ile ilgili tanıtıcı bilgiler şu şekildedir;

> "Türkiye'nin uluslararası ve özellikle bölge ülkeleriyle olan ilişkilerine olumlu katkı sağlamak amacıyla yola çıkan TRT-Ettürkiyye, Türkiye ve Arap aleminin ortak dili, ortak ekranı, ortak hissiyatı olmak amacıyla, her yaştan seyirciye hitap ederek, çocuk, gençlik, kadın, sağlık, ekonomi, drama, belgesel, spor, müzik, haber, kültürsanat, din-ahlak ve eğlence programlarından oluşan zengin bir içerikle Nisan 2010'da yayına başladı."[98]

TRT'nin Arapça yayın yapan bir kanal açarken hedefini yaklaşık 350 milyon nüfusu olan bir coğrafyaya hitap etmek üzere inşa etmiştir. Ayrıca kanalın açılışı sırasında kanal koordinatörü Sefer Turan hedeflerini şu şekilde açıklamıştır;

> "Son yıllarda Türkiye'ye yönelik siyasi olarak bir merak oluştu, Türkiye'nin aktif politikasından dolayı. Biz siyasette oluşan bu merakı aynı

[97] Davos'taki Gazze krizi dış basında**,** https://www.cnnturk.com/2009/dunya/01/30/davostaki.gazze.krizi.dis.basinda/511254.0/index.html, (Erişim Tarihi: 1 Ekim 2021)

[98] Cenk Demirkıran, *Türk-Arap İlişkileri Bağlamında Türkiye'nin Yabancı Dilde İlk Uluslararası Kamu Televizyonu: Trt Et Türkiye (Trt Arapça),* e-Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 3, s.430

> zamanda ekonomide kültürde sanatta müzikte turizmde sağlıkta eğitimde hayatın diğer alanlarda olduğunu düşünüyoruz ve bu saydığım alanlarda Türkiye'nin o bölgelerde daha iyi tanınmasını sağlayacak bir yayın politikası izleyeceğiz."[99]

Yirmi dört saat Arapça yayın yapan kanalda, kadın ve çocuk programları, eğlence, belgesel ve haber programları yayınlanmaktadır. Yayınlanan programlarda ortak duygulara vurgu ön plana çıkarıldığı gibi Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlayacak belgeseller ve haber programlarında ise Türkiye ve Orta Doğu coğrafyasında yaşanan güncel gelişmeler izleyiciye aktarılmaktadır. Kanal, Türklerin ve Arapların müşterek tarihi geçmişinden kaynaklanan ortak din, coğrafya ve kültür unsurlarına dayanarak Türk ve Arap kamuoyları arasındaki ilişkileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.[100] Kanalın sosyal medya hesaplarında Facebook takipçi sayısı 3,1 milyon, Twitter takipçi sayısı 1,3 milyon, Youtube kanalı ise 950 bin takipçi sayısına ulaşmıştır.[101]

Resim 3.10: Elvan-ı Seba, yedi renk anlamına gelmektedir. 09.01.2011'de yayınlanmıştır. Programda kültür, sanat, tarih ve siyasi konular işlenmiştir.

TRT Arabi, Türkiye ile Orta Doğu coğrafyası arasındaki siyasi, ekonomik, kültürel ilişkilerin gelişimine katkıda bulunarak müşterek değerlere vurgu yaparak ve ortak duygulara hitap ederek Türkiye'nin tezlerini hedef coğrafyanın kamuoylarına ulaştırmayı amaçlamaktadır. TRT Arabi güncel haber ve kültür programlarının yanında belgesel yayımlamaktadır. 2019 yılından itibaren içerik değişikliğine

[99] TRT Arapça Bugün Açılıyor, http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=0a615416-2c74-4551-9264-c57fa7febb5, (Erişim Tarihi: 27 Eylül 2021)
[100] Esra Aydın Kılıç, *Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Kurumu*, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Editörler: Mehmet Şahin-B. Senem Çevik, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, s.384.
[101] Ekim 2021 sayıları

gitmiştir. Haber programlarının yanı sıra Orta Doğu ve Arap coğrafyaları hakkında çeşitli belgesel yayınlayacaklarını bildirmişlerdir.[102]

TRT Arapça yayınlarını belgesel ve haber ağırlıklı olarak devam ettirmekte olup, kültürel hayata ilişkin "Mozaik" programının yanında TRT'nin iç yapımları tarafından yapılan belgeselleri de yayınlamaktadır.

Resim 3.11: Akıncı belgeselinden bir görüntü

Akıncı isimli belgesel yayınlanmıştır. Bu belgeselde Türkiye'nin harp alanındaki etkin ve etkili gücünü oluşturan insansız hava aracının üretim aşaması izlenmektedir. Bu belgeselin yayınlanması bir noktada önemlidir. Hedef coğrafyanın kamuoylarına güçlü bir Türkiye algısı oluşturma adına zihin inşası gerçekleştirmek amaçlanmıştır.

[102] "TRT Arapça yeni yüzüyle dünyaya açılıyor", aa.com.tr, 07.01.2019. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trt-arapca-yeni-yuzuyle-dunyaya-aciliyor/1357767 (Erişim Tarihi: 20.09.2021).

Resim 3.12: Mozaik isimli program Türkiye merkezli kültür hayatına ilişkin gelişmeleri aktarmaktadır.

Resim 3.13: Türk Okçuluk Serüveni isimli belgesel Arapça seslendirmeyle seyirciye Türk tarihine ilişkin bilgiler verilmektedir.

TRT Arabi kanalı Türkiye'nin değişen dış politikasını Arapça konuşan ülkelere Orta Doğu'daki tarihi referansları kullanarak kendi dillerinde aktaran güvenilir bir haber kaynağı olmayı hedeflemektedir. TRT Arabi yayın politikası, Türkiye'nin Orta Doğu'daki yumuşak gücünü ve popülaritesini sürdürmek, tarihi, kültürel ve ticari ilişkileri canlandırmak ve dış politikasını bölge ülkeleri üzerinden kendi dillerinde yürütmektir. Bu sebeple hazırlanan programlar hedeflenen coğrafyadaki kitlelerin öncelikleri ve hassasiyetleri dikkate alınarak hazırlanmaktadır.

Resim 3.14: TRT Arabi'nin haber bülteni ve tanıtım logosundan bir kesit

Türkiye'ye ve dünyaya dair haberler gün içinde sürekli aktarılmaktadır. TRT Arapça'nın reklam kesitlerinde kullanılan slogan ise "Haberin hakikati ortaya çıkardığı yer" olarak kullanılmaktadır.

Arap dünyası için program içerik oluşturma sürecinin maliyetli bir süreç olması ve dış politika dengelerinin dikkatli bir şekilde inşa edilmesi beklendiğinden TRT Arabi kanalının program sayısının yeterli sayıda olmadığı düşünülse de özellikle haber programlarının içeriği oldukça zengindir. Özellikle Türkiye'nin Arap kamuoylarına sesini iletebilmesi adına yapılan faaliyetler oldukça önemlidir. Ortak değerler üzerinden üretilen bir söylem Türkiye'ye hem ekonomik hem de siyasi anlamda kazanımlar sağlayacaktır.

3.3. YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK TÜRK DİZİLERİ

3.3.1. Dünyada ve Türkiye'de Kitle İletişim Araçlarının Yaygınlaşması

Radyo kitle iletişim araçlarının ilkidir. Radyodan önce kullanılan iletişim teknolojileri tek kanallı ve yönlü iletişim araçlarıdır. Telefon ve telgraf gibi iletişim araçları tek kanallı iletişim araçları için örnek olarak verilebilir. Radyonun icadıyla birlikte mesaj aynı anda birden fazla alıcıya ulaşabilmekte ve alıcının kim olduğu ve nasıl aldığı bilinmemektedir. Sese dayalı radyonun I. Dünya Savaşında cephedeki askerlere motivasyon vermek amacıyla kullanılması ve düşman askerlerine yönelik propaganda içerikli yayınların yapılması ile kitle iletişim araçlarının önemi daha

belirgin hâle gelmiştir. 1930'lı yıllardan itibaren kitle iletişim araçlarının siyasi alanlarda daha etkin ve etkili kullanıldığına en güzel örnek Almanya'da Hitler döneminde 13.03.1933'te kurulan Halkı Bilgilendirme ve Propaganda İmparatorluk Bakanlığı'nda halka hitap ettiği 50 konuşmanın da yayınlanmasıdır. Bakanlık düzeyinde teşkilatlanan propagandanın en temel aracı hiç şüphesiz radyoydu. Naziler iktidarlarını bir yönüyle radyoya borçluydular.[103] Televizyon ile radyo aynı teknolojik altyapıya sahip olmasına karşılık TV ile görüntülerin de aktarımı gerçekleşmeye başlamıştır. Televizyon ilk olarak İngiltere'de John Logie Baird tarafından 1923'te döner diski kullanılmaya başlanmasıyla birlikte insanlığın hayatına girmiştir. Ancak TV'ler radyolar gibi hızla her eve girmemiştir. Yaygınlaşması ancak 1950'lerden sonra başlamıştır. ABD'de yaygınlaşan hemen hemen her eve giren TV, insanların gündelik hayat pratiklerinde de önemli değişimler meydana getirmiştir. Televizyon, haber almadan, pembe dizilere, spor olaylarından başkanlık seçimlerine (1952) kadar uzanan geniş ve "yeni" bir kültür oluşturmaya başlamıştır.[104] İnsanlar TV'deki programların yayınlanma zamanına göre hayatlarını planlamaya başlamıştır. Bu durum sosyal hayattaki değişimleri de beraberinde getirmiştir. Sosyalleşme televizyon içeriklerinin yayınlanma zamanına ve kültürüne göre değişmeye başlamıştır. Ayrıca televizyon programları ve reklamlarla tüketim alışkanlıklarında da dönüşümler yaşanmaya başlanmıştır. Televizyon, propaganda ve gündemi belirleyebilen en etkili araçların başında gelmekle birlikte kültürel dönüşümü de hızlandırıcı etkisi vardır. Adorno ve Horkheimer'ın kültür endüstrisi diye tanımladıkları, tüketicileri kitle toplumu hâline getirerek gereksinimlerini üretebilmesi ve yönlendirebilmesidir.[105] Kültürel değişimi hızlandıran ve "yeni" ihtiyaç üretebilme kapasitesi televizyon kültürü olarak tanımlanan sürecin karşılığıdır.

Türkiye'de TV'nin ilk kullanımı 16.07.1952 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) tarafından gerçekleştirilmiştir. TRT Ankara televizyonu 31.01.1968 tarihinde deneme yayınlarına başlamıştır. 30.08.1971 tarihinde ise İTÜ ile

[103] Metin Kasım, "Hitler Döneminde Propaganda Aracı Olarak Radyo", *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi,* Cilt: 6, Sayı: 4, 2013, s. 67.
[104] Bekir Kocadaş, "Kültür ve Medya", *bilig,* Sayı: 34, 2005, s.6.
[105] Theodor W. Adorno ve Max Horkheimer, *Aydınlanmanın Diyalektiği,* (Çev. Nihat Ülner ve Elif Ö. Karadoğan), Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2014, s.192.

TRT arasında protokol imzalanmış ve Türkiye'de yayın faaliyetleri TRT üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Program içeriklerinin hazırlanması ve düzenli yayınlar yine 1971 yılında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.[106] TRT'nin yayın içeklerinin büyük kısmını yabancı ülke dizileri oluşturmaktaydı. Örnek olarak ise Kara Şimşek, Çarli'nin Melekleri, Küçük Ev ve Dallas verilebilir.[107] TRT'nin yayın içeriklerinde yabancı yapımlardan yerli içeriklere yönelmeye başladığı yıllar ise 1980'lerden sonradır.[108] Türkiye'de televizyon yayınlarında 1990'da kurulan Magic Box ile devlet tekeli kırılmıştır. Özel yayıncılık faaliyetleriyle birlikte yerli dizi sektöründe önemli gelişmeler olmuştur.

3.3.2. Türk Dizilerinin Türkiye Markasına ve Türkiye'nin Yumuşak Gücüne Etkileri

Medya alanında yaşanan hızlı gelişmeler iletişimin hemen her alanı etkileme, dönüştürme gücünü de beraberinde getirmiştir. Medya, insanların günlük hayatlarını inşa etmede önemli bir rol oynamaktadır. Başlangıçta yazılı olan medya, radyonun ve ardından televizyonun icadıyla sözlü ve görsel hâle gelmesinin akabinde, televizyon evlerin vazgeçilmez bir eşyası ve kültürel göstergesi olmuştur. Medya unsurları arasında televizyonun ayrı ve önemli bir yeri vardır. Âdeta bir aile üyesi hâline gelen ve izleyenleri cezbeden televizyon, teknolojik bir araç olmanın yanı sıra, en genel anlamıyla bir eğlendirme ve bilgi aktarma aracıdır. Aynı zamanda kişilerin boş vaktini değerlendirme tercihlerinin başında gelmektedir. Televizyon ayrıca izleyiciyi ve toplumu bir bütün olarak etkileyebilecek ve yönlendirebilecek bir güce de sahiptir. Televizyonun insanlar ve yaşamları üzerindeki etkisi yadsınamaz derecede güçlüdür. Bundan dolayıdır ki, televizyon içeriklerini salt eğlence aracı olarak görmek mümkün değildir. Televizyon kitlelerin kültürlenme ve "düşman" algısının değişimini sağlayabilmesinden dolayı siyasetin de konusu olmaktadır. Gazete ve dergilerden farklı olarak televizyon, izleyicileriyle sürekli iletişim hâlindedir. Televizyon,

[106] Mehmet Özçağlayan, "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi", *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi,* Cilt: 1, Sayı: 2, 2000, s. 41-42.
[107] Ece Ünür, *Uzaktan Kumandanın Ardındakiler Hepinize İyi Seyirler…,* Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya, 2015, s. 9.
[108] a.g.e., s.11.

reklamlar aracılığıyla tüketim kültürünü yönlendiren, haberler vasıtasıyla da kamuoyunu bilgilendiren bir kutudur. İnsanları ekrana bağlayan televizyon ürünlerinin en önemlilerinden birisi de kuşkusuz televizyon dizileridir. Belli bir kurgu, akış ve meraklandırıcı bir olay örgüsü ile izleyiciye sunulan bu yapımlar televizyonun en yoğun izlendiği zaman dilimlerinde yayınlanmaktadır.

Bir yaratıcı kültür endüstrisi ürünü olarak değerlendirilebilecek televizyon dizilerinin uluslararası arenada kamuoyu yaratma, önyargıları yıkma ve yumuşak güç kaynağı olarak da görev yapabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.[109] Bu sebeple dizilerin ihraç edildiği ülkelerdeki izleyiciler tarafından nasıl değerlendirildiği, onların gündelik yaşam pratiklerine nasıl etki ettiği üzerinde değerlendirilme yapılması gereken önemli bir meseledir.

3.3.2.1. Türk Dizilerinin Yurtdışına Açılımı

Televizyon yayınlarında 1990'lardan itibaren devlet tekelinin kırılmasıyla dizi sektöründe gelişmeler yaşanmıştır. Rekabet hâlindeki kanallar içeriklerin çeşitliliğine ve seyirciyi cezbedecek yayınlara yatırım yapmışlardır. Yaşanan bu gelişmeler neticesinde Türkiye'deki yapımcılar yeni pazar arayışıyla dizi sektöründe ihracata yönelmeye başlamıştır. Bu sayede Türk kültürü dünyanın farklı noktalarına ulaştırılmıştır. Türkiye'nin tanıtılmasında etkin olan Türk dizilerinin rolü oldukça önemlidir. Bu anlamda yapılan birçok değerlendirmede Türk dizileri ülkemizin "yumuşak gücü" olarak addedilmektedir. Ülkemizin yurt dışına ihraç ettiği dizilerin ilki Osman Sınav yapımı olan Deli Yürek dizisinin 2000 yılında Kafkaslara pazarlanmasıyla başlamıştır.

Türk dizilerinin dünya genelinde bilinmesi ve ihraç edilmesi 2000'li yıllardan sonra hız kazanmıştır. Türk dizilerinin ihracatında ilklerden olan "Deli Yürek" dizisi, 2001 yılında Kazakistan'a satılarak yurt dışına lisanslanan ilk Türk dizisi olma özelliğine sahiptir. Kazakistan'da reyting kıran dizi ülke tarihinde on defa

[109] Pınar Aslan, Yumuşak *Güç, Kamu Diplomasisi ve Popüler Kültür, Türk Televizyon Dizileri Üzerinden Bir İnceleme,* Nobel Yayınları, 2020, s.140.

yayınlanarak önemli bir başarıya ulaşmıştır. Deli Yürek dizisi ile başlayan bu süreç tam da Türkiye'nin daha aktif bir dış politika izlediği dönemde gerçekleşmiştir. Bu adımın arkasından pazarlanan bu kültürel ürün, sonraki yıllarda birçok Türk dizisinin yurtdışına kültürel bir ürün olarak pazarlaması sürecinin önünü açmıştır[110] Daha sonra 2008 yılında Dubai merkezli MBC (Middle East Broadcasting Center) yayıncı kuruluşun "Gümüş" ve "Ihlamurlar Altında" dizilerini satın alması ve her iki dizinin de Arap coğrafyasında yoğun ilgiyle takip edilmesi Türk dizi film ihracatının dönüm noktalarından birisi olmuştur Bu dizinin izlenme başarısı tetikleyici bir unsur olmuş ve Orta Doğu bölgesi ile ihracatına başlanan Türk dizileri kısa sürede Latin Amerika'dan Orta Asya'ya, Balkanlar'dan Uzak Doğu'ya kadar dünyanın her bölgesine pazarlanmaya başlamıştır.

3.3.2.2.Türk Dizilerinin Türk Ekonomisine Katkıları

İki binli yılların başından itibaren Türkiye'de her konuda yaşanan değişim ve dönüşüm belirgin bir şekilde medya sektöründe de görülmüştür. Türkiye'nin değişen dış politika anlayışıyla birlikte medya sektöründe de hızlı bir gelişme yaşanmıştır. Yurtiçinde yayınlanan dizilerin içeriklerindeki çeşitlilik yurtdışında da rağbet edilir olma sürecini başlatmıştır. Bu dönemde hem küresel medya kuruluşlarının Türkiye'ye yöneldiği hem de Türk medyasının başta Avrupa olmak üzere yurtdışına açılma çabası içine girdiği görülmektedir.[111] Türk dizilerini ekonomik getirilerinin birçok somut örneği bulunmaktadır. Dizilerin yayınlandıkları ülkelerde Türkiye'ye olan merak duygusu ve yakından tanıma ve ziyaret etme isteği artmıştır. Gümüş dizisi yayınlanmadan önce 2007'de Suudi Arabistan'dan Türkiye'ye 30.000 turist gelirken bu rakamın bir sene içinde 100.00 kişiye çıktığı belirtilmiştir.[112]

---

[110] B. Senem Çevik, *"Kültürel Diplomaside Devlet Dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri",* Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Editörler: Mehmet Şahin-B. Senem Çevik, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, s.391-438.

[111] Melek Öztürk ve Abdulkadir Atik, "Ulusal Pazardan Küresel Pazarlara Uzanan Süreçte Türk Dizilerinin Gelişimi", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2016, s. 66-82

[112] "Gümüş dizisi Arap turist sayısını 3'e katladı", *hürriyet.com.tr,* 20.07.2008, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gumus-dizisi-arap-turist-sayisini-3-e-katladi-9476676 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).

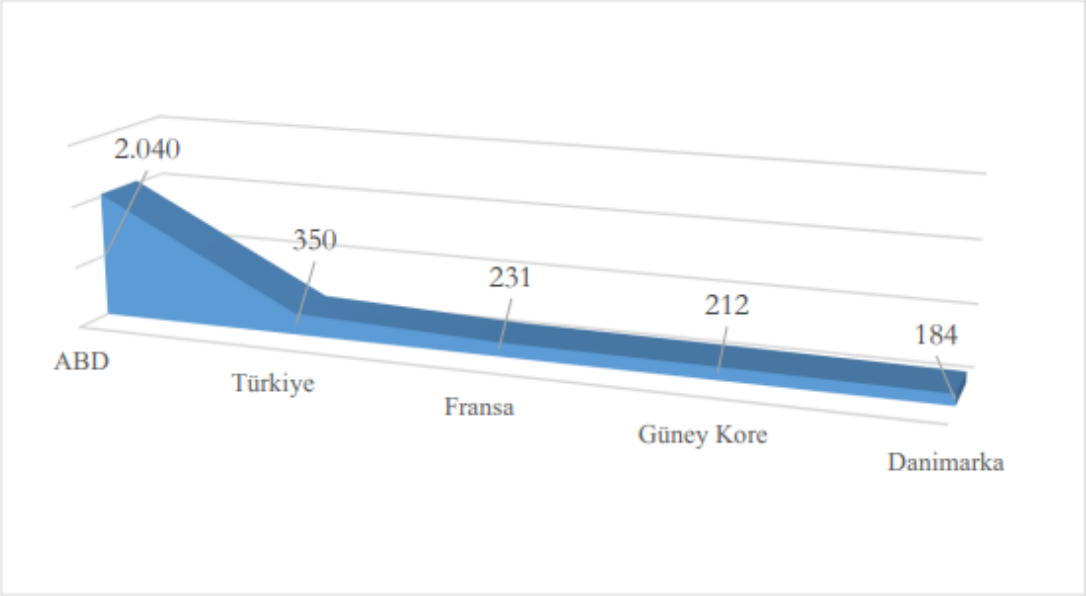
Dizi ihracatının Türkiye'ye gittikçe artan bir ihracat katkısı bulunmaktadır. Türkiye'nin yıllık dizi ihracatı, 11 yılda (2005-2016) katlanarak 350 milyon dolara ulaşmıştır. Her bölüm süresi 120-150 dakika olan Türk dizileri, dünyadaki en uzun süreye sahip yapımlardır. Türkiye'de yayımlanan bir bölümün satışı, ihraç edilen ülkeler için üçe bölünerek 45'er dakika olarak gerçekleştirilmektedir. Bunun sebebi ise dizilerin yurt dışında günlük yayınlanmalarıdır.

Bununla birlikte istatistiki veriler Tük dizilerinin ekonomik anlamda nasıl bir katkı sunduğunu da ortaya koymaktadır. Anadolu Ajansının derlediği verilere göre, Türk dizilerinin büyük bir kısmının yayınlandığı Latin Amerika ve Karayip ülkelerinden Venezuela, Brezilya, Peru, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti, Arjantin, Uruguay ve Şili'ye mal ihracatında son 3 yılda istikrarlı bir artış yakalandığı görülmektedir. 2016 ile 2018 yılları kıyaslandığında Venezuela'ya ihracat yüzde 572, Dominik Cumhuriyeti'ne yüzde 155, Paraguay'a yüzde 105, Peru'ya yüzde 88 ve Şili'ye yüzde 78 arttığı[113] görülmektedir.

Yurt dışına her sene ihraç edilen diziler içerisinde iki yıl boyunca yayında kalabilen ve en yüksek izlenme oranlarına ulaşabilen beş-altı dizi olabilmektedir.[114] Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere Türkiye dizi ihracatına sonradan başlamış olmasına karşılık 2016 yılı itibarıyla pazarda ikinci sıradadır. İhraç edildikleri ülke ve bölgelere göre farklı yapımlar ilgi görmektedir. Örneğin Latin Amerika'da daha çok pembe dizi (soap opera) denilen türde yapımlar tutarken Orta Asya'da kahramanlık hikâyelerinin ya da tarihî dönemlerin işlendiği yapımlar tutulmaktadır.

[113] "Türk dizilerinin yurt dışı reytingi hizmet ve mal ihracatını artırdı", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizilerinin-yurt-disi-reytingi-hizmet-ve-mal-ihracatini-artirdi/1640070 (Erişim Tarihi: 20.12.2021).
[114] "Türk Dizi İhracatı, Liderliğe Oynuyor", https://businessdiplomacy.net/tr/tu%CC%88rk-dizi-i%CC%87hracati-liderlig%CC%86e-oynuyor/ (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

Şekil 3.1: 2016 Yılı Dizi İhracat Gelirleri (Milyon Dolar)[115]

Son yıllarda giderek artan dijitalleşme ile film ve dizi sektörünün ülke ekonomilerinde sahip olduğu pay her geçen gün artmaktadır. Bu noktada dizi ve film sektörü başlı başına bir endüstri olarak ortaya çıkmaktadır. Türk yapımı diziler Orta Doğu'dan Balkanlar'a, Afrika'dan Orta Asya'ya, Uzak Doğu ve Güney Amerika'ya kadar pek çok kıtada gösterilirken 2021 yılı itibarıyla Türk dizilerinin izlenme oranlarının 170 ülkede günlük 700 milyon izleyici sayısına ulaştığı görülmektedir.[116]

Geleneksel iletişim kanallarında yayınlanan Türk dizilerine olan rağbet dijital platformlarda da kendini göstermektedir. Amerika menşeli Netflix 200 milyonun üzerinde kullanıcı sayısı ile bu alanda lider durumdadır. 2016 yılı itibarıyla Türkiye pazarına da giriş yapan Netflix eski Türk dizilerini kataloğuna almanın yanı sıra bu platforma özel yeni dizi içeriklerinin üretilmesine yatırım yapmıştır. 2021 yılında Netflix'in Türk dizileri ile ilgili bağımsız bir kuruluşa yaptırdığı araştırmanın sonuçları açıklandığında Türk dizilerinin burada da aynı şekilde hem ekonomik hem de kültürel fayda sağladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda Netflix'in tüm Türk yapımlarına

[115] T.C. Kalkınma Bakanlığı, *On Birinci Kalkınma Planı (2019,2023),* Çalışma Grubu Raporu, 2018, Ankara, s. 20.
[116] "Bakan Muş: Hizmetler sektörü Türkiye ekonomisinin tam anlamıyla göz bebeği sektörü durumunda", https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-mus-hizmetler-sektoru-turkiye-ekonomisinin-tam-anlamiyla-goz-bebegi-sektoru-durumunda/2461485 (Erişim Tarihi: 01.01.2022).

yaptığı harcamaların oluşturduğu toplam ekonomik etkinin 583 milyon TL'yi aştığı görülmüştür. Bununla birlikte Netflix'te yayına giren 10'dan fazla Türk yapımı, bu yapımlardaki oyuncular ve ekipler için 1.700'den fazla iş fırsatı yaratırken, figüranlar için de birkaç bin günden fazla çalışma imkânı sağladığı açıklanmıştır. Ayrıca geniş kültürel etki açısından bakıldığında Netflix'in Türk hikâyelerine yaptığı yatırım, Türkiye'nin yaratıcı ekonomisine fayda sağlamaktadır. Bunun örnekleri arasında Netflix dizilerinin esinlendiği kitaplardaki satışlarının yükselmesi, dizi setlerinin bulunduğu bölgelerde[117] ziyaretçi sayısının artması ve Netflix dizilerinde yer alan Türk sanatçıların müziklerine olan ilginin artması verilebilir.

Tablo 3.1: Türk Dizilerinin Yayımlandığı Ülkelere Göre İzlenme Oranları[118]

DİZİLER	YAYINLANDIĞI ÜLKE	SIRALAMA	REYTİNG	SHARE
BİR ZAMANLAR ÇUKUROVA	GÜRCİSTAN	9	15.6	31.2
BİR ZAMANLAR ÇUKUROVA	LÜBNAN	4	17.8	45.2
BİR ZAMANLAR ÇUKUROVA	ÖZBEKİSTAN	6	12.5	46.2
İSTANBULLU GELİN	BULGARİSTAN	2	21.8	39.3
İSTANBULLU GELİN	KUZEY MAKEDONYA	3	20.5	42.8
SEN ANLAT KARADENİZ	DOMİNİK CUMHURİYETİ	5	7.6	25.7
SEN ANLAT KARADENİZ	LÜBNAN	3	20.4	42.3
YEMİN	BOSNA HERSEK	4	10.0	16.4
YEMİN	FAS	8	27.4	68.0
CESUR ve GÜZEL	KUZEY MAKEDONYA	6	18.4	41.0
ÇOBAN YILDIZI	KUZEY MAKEDONYA	9	17.5	35.3
ÇOCUK	ÖZBEKİSTAN	4	13.8	43.8
DİRİLİŞ ERTUĞRUL	LÜBNAN	7	16.1	36.2
ELİF	DOMİNİK CUMHURİYETİ	4	7.6	28.9
ELİMİ BIRAKMA	KUZEY MAKEDONYA	7	18.3	39.1
FATMAGÜL'ÜN SUÇU NE	MOLDOVA	8	7.2	18.7
FAZİLET HANIM ve KIZLARI	FAS	2	39.1	72.1
GÜNEŞİN KIZLARI	ÖZBEKİSTAN	5	13.2	41.8
İKİZLER MEMO-CAN	KUZEY MAKEDONYA	2	24.8	46.9
KADIN	PORTO RİKO	6	18.5	48.5

[117] "Netflix dizilerinden Türkiye ekonomisine 583 milyon liralık katkı", https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/hizmet/netflix-dizilerinden-turkiye-ekonomisine-583-milyon-liralik-katki/669083 (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

[118] "Televizyon İzleme Ölçümü 2020 Yıllığı",https://tiak.com.tr/upload/files/2020yillik.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

KALBİMDEKİ DENİZ	FAS	4	35.7	67.1
KARDEŞ ÇOCUKLARI	KUZEY MAKEDONYA	5	19.0	37.0
KIZIM	PORTO RİKO	3	19.8	55.7
SİYAH BEYAZ AŞK	LÜBNAN	2	20.8	43.1
YARALI KUŞLAR	BOSNA HERSEK	8	9.2	17.5
YASAK ELMA	ÖZBEKİSTAN	3	14.2	43.3
ZALİM İSTANBUL	GÜRCİSTAN	3	16.5	30.7

25 Türk Dizisi Bosna Hersek, Bulgaristan, Dominik Cumhuriyeti, Gürcistan, Fas, Lübnan, Kuzey Makedonya, Moldova, Özbekistan ve Porto Riko olmak üzere 11 ülkede, 2020 yılında yıl boyunca en çok izlenen ilk 10 program arasına girmiştir. Bu verilere bakıldığında Bir Zamanlar Çukurova'nın üç ülkede, İstanbullu Gelin ve Sen Anlat Karadeniz dizilerinin ise iki ülkede listede olduğu görülmektedir. İstanbullu Gelin (Bulgaristan), Fazilet Hanım ve Kızları (Fas), Beni Affet (Irak Bölgesel Yönetimi), İkizler Memo-Can (Kuzey Makedonya) ve Siyah Beyaz Aşk (Lübnan) yayınlandıkları ülkelerde o yıl yayınlanan tüm programlar arasında ikinci sırayı almışlardır. 2019 yılında olmayıp 2020'de listeye giren ülkeler Porto Riko ve Özbekistan'dır.

Türk dizileri ve oluşturduğu sektör, istihdam, ihracat, turizme sağladığı katkılar ile Türkiye açısından önemli bir ekonomik meta hâline gelmiştir. Dizi-film sektörü doğrudan ve dolaylı olarak etkileşimde bulunduğu sektörleri etkilemektedir. Örneğin, Türk dizilerinin gastronomi alanında da etkisini göstermiştir. Diriliş Ertuğrul dizisinin yayınlanmasından sonra Körfez bölgesine Türk lokumu ve kahvenin yanında Diriliş Ertuğrul şapkası, yüzük, tespih ve dizide kullanılan aksesuarlar gibi ürünler iki yüz milyon elektronik ticaret kullanıcısı tarafından satın alınmıştır.[119] Türk dizi sektörü oluşturduğu bu ivmeyi kaybetmemek için güncel olanı yakalaması ve buna göre pozisyon alması gerekmektedir.

[119] "Diriliş Ertuğrul Arap coğrafyasına e-ihracatı patlattı", *aa.com.tr,* 09.03.2019 https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dirilis-ertugrul-arap-cografyasina-e-ihracati-patlatti/1413291 (Erişim Tarihi: 26.09.2021)

3.3.2.3. Türk Dizilerinin Kültürel Etkileri ve Türkiye'ye Katkıları

Dizi ihracatı, döviz geliri sağlamasının yanı sıra Türkiye'nin kültürel gücü olma vasfını da taşımaktadır. Türk dizilerinin Türkiye'nin dünya üzerindeki önemli yumuşak güç unsurlarından biri hâline geldiği söylenebilir. Türk dizileri aracılığıyla ülkemizin tarihi ve kültürel değerlerinin yanında doğal güzellikleri de dünya kamuoyuna tanıtılmaktadır. Yurtdışına pazarlanan yapımlar; Türk kültürünün ve geleneklerinin tanıtılması, halkların yakınlaşması gibi katkılarının yanı sıra; turizm, eğitim sektörlerine, ihraç edildikleri ülkelerde Türkiye imajına ve Türk ürünlerinin tanıtımına katkı sağlayarak hizmet ve mal dış satımının artırılmasında etkili olmaktadır. Türk dizilerinin en önemli faydalarından biri "Made in Türkiye" etiketine sağladığı katkıdır.[120]

Türk dizilerinin ihraç edildiği ülkeler ile Türkiye arasında bir köprü görevi gördüğü de söylenebilir. Bu noktada dizi ihracının doğrudan ekonomik katkılarının yanında dolaylı olarak da ülkemize ekonomik katkıları olduğu aşikârdır. Kültür endüstrisi ürünlerin birçok sektörü dolaylı olarak beslediği ortaya konan rakamlar ile ispatlanmaktadır. Farklı iş kollarına doğrudan katkı sunacağı alanlar içinde önümüzdeki dönem için dizilerin yayınlandığı ve beğeniyle seyredildiği ülkelere yönelik sağlık ve eğitim turizmi, gastronomi ve yolcu taşımacılığı gibi hizmet sektörlerinin ihracatında da olumlu gelişmeler olacağı düşünülmektedir.

Bununla birlikte ihraç edilen dizilerin en önemli etkilerinden birisi de hiç şüphesiz Türkçenin yaygınlaşması ve öğrenilmesi konusunda sağladığı katkılardır. Türk dizileri bazı ülkelerde dublaj seçeneği ile sunulurken bazılarında ise altyazılı olarak yayınlanmaktadır. Türkçenin yurtdışında öğretimi ve yaygınlaştırılması daha çok Yunus Emre Enstitüsü rehberliğinde olmakla birlikte buraya Türkçe öğrenmeye gelenlerin önemli bir kısmı Türk dizilerinden etkilenip Türkçe öğrenmeye karar

[120] "Türk Dizi İhracatı, Liderliğe Oynuyor", https://businessdiplomacy.net/tr/tu%CC%88rk-dizi-i%CC%87hracati-liderlig%CC%86e-oynuyor/ (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

verdiklerini belirtmişlerdir.[121] Bu durumu örneklendirecek olursak; Sırbistan'da göreve başlayan Belgrad Büyükelçisi Hami Aksoy da görevine başladığı ilk hafta Belgrad Yunus Emre Enstitüsünü ziyaret ettiğini, ziyaretinde Türkçeye duyulan büyük ilgiye tanıklık ettiğini vurgulayarak *"birkaç sınıfı ziyaret ettim. Kursiyerlere neden başka bir dil değil de Türkçe öğrenmek istediklerini sordum. Özellikle Türkçe dizilerden çok etkilendiklerini ve Türkiye'ye gitmek istediklerini söylediler."* ifadeleri ile aktarmıştır.[122]

Ölçümlenmesi ve somutlaştırılması zor bir alan olmasına karşın, şüphesiz yumuşak güç, Türkiye de dâhil olmak üzere tüm ülkeler için önemli bir unsur hâline gelmiş ve Türk dizileri de bu alanda Türkiye'nin en başarılı ürünlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Türk dizilerinin Türkçenin yaygınlaştırılması ve öğretilmesi hususuna katkıları ile ilgili olarak belli çalışmalar yapılmıştır. Bu konu ile ilgili yapılan bölgesel bir çalışmada katılımcılarla anket yapılmış ve ulaşılan sonuçlar tablolaştırılarak elde edilen verilen sıralanmıştır.

Tablo 3.2: Kazakistan'da Türk Dizilerinin Türkçe Öğrenme İsteğine ve Yaşam Tarzına Etkisi[123]

Deneyim	Evet	%	Hayır	%
Türk dizileri Türkçe öğrenme isteği oluşturdu.	153	94,4	4	2,5
Türk dizilerindeki müzikler dikkatimi çeker.	143	91,1	14	8,9
Türk dizilerinde kullanılan sözleri öğrenirim.	121	77,1	36	22,9
Türk dizilerindeki yemekleri yapmayı denerim.	86	54,8	71	45,2
Türk dizilerinde kullanılan dekorları evimde denemek isterim.	86	54,8	71	45,2
Türk dizileri kıyafet satın almamda etkilidir.	67	42,7	90	57,3

Araştırmaya göre katılımcıların %91,1'i Türk dizilerindeki müziklerden etkilendiğini belirtmektedir, %77,1'i Türk dizilerinde kullanılan sözleri öğrenmektedir. Katılımcıların %54,8'i ise hem dizilerde kullanılan dekorları evlerinde tasarlamak hem de dizilerdeki yemekleri öğrenmek istediklerini açıklamışlardır. Son

[121] "Gürcü gençlere Türkçe öğrenme çağrısı" https://www.aa.com.tr/tr/yasam/gurcu-genclere-turkce-ogrenme-cagrisi/2477103 (Erişim Tarihi: 25.12.21)
[122] "Sırbistan'da Türkçeye ilgi giderek artıyor" https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sirbistanda-turkceye-ilgi-giderek-artiyor/2450321 (Erişim Tarihi: 25.12.21)
[123] Mehmed Said ARBATLI ve İhsan KURAR, *Türk Dizilerinin Kazak-Türk Kültürel Etkileşimine ve Türkçenin Yaygınlaşmasına Etkisi*, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Sayı 10/2, s.43.

olarak katılımcıların %42,7'si dizilerdeki kıyafetleri satın almak ve gündelik olarak kullanmak istediklerini de belirtmektedir. Bu araştırmada da anlaşılacağı üzere Türk dizileri tüketiciler üzerinde doğrudan motivasyon etkisi olduğu görülmektedir. Bu yapımlar vesilesiyle Kazakistan ve Türkiye arasındaki var olan duygudaşlık zemini daha ileri bir noktaya taşınmaktadır. Aynı şekilde başka ülke ve bölgelerde yapılan benzer araştırmalarda da dizilerin yayınlanmasıyla olumlu geri dönüşler alındığı gözlemlenmiştir.

Kamu diplomasisi örneği olarak Türk dizilerinin Rusya'daki izleyiciler üzerindeki etkisini anlama üzere dizilerin yayınlandığı platformdaki yorumların analiz edilmesi ve Rus izleyicilerle yapılan anket çalışmasında; "Diziyi izledikten sonra Türkçe öğrenme istediğiniz oldu mu?" sorusuna verilen cevaplarda çıkan sonuca göre katılımcıların %58.'i evet cevabını verirken %30'u hâlihazırda öğrendiğini %6'sı ise hayır cevabını vermiştir.[124] Araştırmada dizilerin Türk dilinin öğrenilmesinde motivasyon kaynağı olduğu ve insanların Türkiye'yi ziyaret etme isteklerini de arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Aynı şekilde Arap coğrafyasında da Türk dizileri yayınlanmaya başladıktan sonra reytinglerde ilk sırada yer almış ve Türkiye'ye olan ilgi her alanda artmıştır. Bu uygun zemin kültür aktarımı için de önemli bir avantaj sağlamaktadır. Türk dizileri, Orta Doğu ve Balkanlar'daki uluslararası televizyon sahnesinde tekelciliği kırarak sosyal ve politik olduğu kadar kültürel bir fenomen de doğurmuştur. Sonuç olarak, bu durum sadece medya ve iletişim alanındaki araştırmacıların değil aynı zamanda politik analistlerin ve sosyologların da ilgisini çekmiştir.[125] Arap ülkelerinde Türk dizilerine olan ilginin yansımaları farklı alanlarda somut bir şekilde görülebilmektedir. Popülerleşen bazı dizilerdeki karakterlerin kıyafetleri, ayakkabı ve aksesuarları gibi dekorasyonlar izleyicilerin ilgisini çekmektedir. Bu karakterler ile özdeşleşen metalar bir fırsat sunarak üreticiler için bir pazar alanı oluşturmaktadır. Bu dekorasyonlar

[124] Gyunel Mamedova, Türkiye'de Kamu Diplomasisinin Uygulanmasına Yönelik Mekanizmalar Türk Dizilerinin Rusya'daki İzleyici Örneği, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020, s.39-42.
[125] Annalisa Ghebbioni, *Turkish TV Series between Reality and Fiction: The Case of Hürrem Sultan in Muhtşem Yüzyıl, "The Magnificent Century",* 2016, s.16.

mobilya, giyim, tasarım ürünleri ve turizme yönelik harcamalarda da etkisini göstermektedir. Ayrıca, Türkiye'ye olan ilgi ve merak da giderek artmıştır. Örneğin, Türkçe öğrenme taleplerinde büyük artışlar yaşanmaktadır.[126] Bununla birlikte Türkiye'nin dizi izleyicilerinin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Türk dizilerinden etkilenen kadın izleyiciler Türkiye'deki kadın yaşam tarzına ve sahip oldukları özgürlüklere ilgi duymuşlar ve çok sayıda Arap turist dizilerin etkisi sonucunda Türkiye'yi ziyaret etmiş ve hatta kendi ülkelerinde de bu yaşam tarzlarını uygulamak istemişlerdir.[127] Bu durum kapalı toplum olan Arap dünyasında siyasal ve dini tartışmalara da sebep olmuştur.

Türk dizilerinin genel izleyici kitlesi Orta Doğu ülkeleri iken Muhteşem Yüzyıl dizisiyle birlikte dizilerin dünya genelinde izleyici kitlesi artmıştır.[128] Latin Amerika ülkelerinden Paraguay'da Türk dizilerinin etkisinin gündelik hayata da yansımaları olmuştur. Fatmagül'ün Suçu Ne, Binbir Gece, İffet, Muhteşem Yüzyıl gibi dizilerin yayınladığı ülkede halkın çocuklarına Kerim, Kemal, Şehrazad, Devran ve Mustafa gibi isimleri verdiğini açıklayan Paraguay'daki Registro Del Estado Civil isimli Türkiye'deki nüfus idaresi benzeri kuruluş, Türkçe isimlerin nasıl verileceğine ilişkin Salvano Mustafa, Wilson Mustafa gibi örnekler vermiştir.[129]

En az Türk dizileri kadar dünyada rağbet gören bir diğer örnek Kore dizileridir. Kore dizileriyle Türk dizilerinin dünyada rağbet görmesini sadece kültürel yakınlıkla açıklanmayacağı aşikârdır. Huang'a göre, hiçbir kültüre has özellikleri bulundurmaması ile yerel unsurlara küresel seyircilerin ilgilerinin olmasıdır.[130] Bu tezin Türk dizileri için geçerli olmadığının ilk kanıtı Türk dizilerinin içeriklerinin Türk kültürünü ve tarihini yansıtan unsurların bulunması. Örneğin, Diriliş Ertuğrul dizisi

---

[126] Abderrahmane Temina, *Cezayir'de İzlenen Türk Dizilerinin Türkiye Algısına Etkisi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Antalya, 2019, s.55.
[127] "Türk Dizileri ve Türkiye'ye Katkıları", http://politikaakademisi.org/2020/09/09/turk-dizileri-ve-turkiyeye-katkilari/ (Erişim Tarihi: 20.12.2021).
[128] S. Serpil Aydos, *Dünya'da Türk Dizileri "Ulusal Kimlik Tartışmaları",* Gazi Kitapevi, Ankara, 2021, s. 1.
[129] "Paraguay halkı Türk dizilerindeki isimleri çocuklarına veriyor!", *haberturk.com,* 22.09.2020 https://www.haberturk.com/paraguay-halki-turk-dizilerindeki-isimleri-cocuklarina-veriyor-2811011 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).
[130] S. Serpil Aydos, *Dünya'da Türk Dizileri "Ulusal Kimlik Tartışmaları",* Gazi Kitapevi, Ankara, 2021, s. 14.

tarihi kurmaca bir dizi olsa da Türk örf, adet ve yaşayış biçimini yansıtmaktadır. Miriam Berg'in 100 Katar'lı gençle yaptığı görüşmeden elden ettiği sonuca göre, gençlerin dublajlı izledikleri dizilerde dillerdeki benzerliğin ortak kültürel geçmişin olduğunu ve yakınlık duyduklarını ifade ettiklerini aktarmıştır.[131] Osmanlı Devleti'nin beş asır gibi bir süre boyunca Balkanlarda hakimiyeti olmuştur. Türkiye yumuşak güç unsurlarını Balkan bölgesinde çok etkin bir şekilde kullanmaktadır. Kültürel yakınlığın olduğu Balkan bölgesinde Türkiye'nin hareket kabiliyeti çok daha kolay olmaktadır. Medya özelinden bakıldığında Türk dizilerinin Arnavut halkınca benimsenmesi ve rağbet görmesi salt diziden kaynaklı olmamaktadır. İnsanların medya kullanım pratiğini belirleyen en başat öge içeriğin dünya görüşüne ve gündelik hayatında kendine yakın olanı görmek istemesidir. Türk dizileri 2008 yılından itibaren Arnavutluk'ta gösterilmeye başlanmıştır. İzleyicilerle yapılan bir araştırmaya göre, Arnavut halkının %47'si Türk dizilerini kendilerine yakın gördükleri için takip ettiklerini söylemişlerdir.[132]

Türk dizileri İspanya'ya ise 2018 yılında giriş yapmasına rağmen çok kısa sürede ilgi uyandırmış ve reytinglerde üst sıralara çıkmıştır. İspanya'nın önemli medya gruplarından Atresmedia Genel Müdür Yardımcısı Jose Antonio Anton ile Türk dizileri hakkında mülakat yapılmıştır. Anton, bu yapımlarla ilgili olarak "Türk dizilerinin İspanyol toplumu üstünde etkilerinin her geçen gün arttığını, geçmişte Amerikan, Fransız, İngiliz ve Latin Amerikalıların hâkim olduğu dizi sektöründe Türk dizileri çıtayı yükselttiğini ve bazı yapımların Türkiye'nin modern yüzünü Avrupa'ya göstererek ve ön yargıları yıktığını ifade etmiştir. Toplum üzerindeki etkisine örnek olarak; "Amerikan dizileri İspanya'da etkisini gösterdiğinde çocuklarına Jonathan adını veren İspanyol aileler, çocuklarına Mustafa adını vermeye başladılar." şeklinde ifade etmiştir.[133]

---

[131] "Türk dizileri ön yargıları yıkıyor", *gzt.com,* 06.09.2018 https://www.gzt.com/jurnalist/turk-dizileri-on-yargilari-yikiyor-3431893 (Erişim Tarihi: 25.09.21).

[132] Söğütlü, Enriketa (2013). *Reasons For The Popularity Of Turkish Soap Operas In Albania*'dan aktaran Adem Balaban, "Arnavutluk'ta Türkçe Öğretimi ve Arnavutların Türkçe Öğrenme Sebepleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt:7, Sayı: 33, s. 626.

[133] "Turkish television series strengthen cultural ties between Spanish, Turkish societies", https://www.aa.com.tr/en/culture/turkish-television-series-strengthen-cultural-ties-between-spanish-turkish-societies/2431960 (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

Bütün bu analizlerin ve bilgilerin neticesinde Türk dizilerinin ihraç malı özelliği ile sadece ekonomik getirisinin olmadığı bunun yanında kültürel katkıları olduğu da anlaşılmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde günde milyonlarca izleyiciye ulaşan Türk dizileri turizme, Türk kültürüne, Türk sanatına, Türk müziğinin tanıtımına ve Türkiye markasının güçlendirilmesine de önemli katkı sunmaktadır. İstanbul Ekonomi Araştırma tarafından Netflix üzerinden 8 farklı ülkede yapılan kamuoyu araştırmasına göre, Türk dizilerini izleyenlerin %54'ü Türkiye'yi ziyaret etmek istediği söylerken, Türk dizilerini izlemeyenlerin ise %25'inin Türkiye'yi ziyaret etmek istediği sonucu çıkmıştır.[134] Araştırmadan da anlaşılacağı üzere diziler ülke turizmine önemli katkıda bulunmaktadır. Türkiye için âdeta kültür elçisi hüviyetinde olan bu kültür endüstrisi ürünlerin doğru stratejilerle pazarlanması ve buradan azami fayda sağlanması için çabalanmalıdır. Bu nedenle Türk dizilerinin hız kesmemesi ve dış pazarlarını koruması ve oluşturduğu ürünler ile Türkiye'ye ilgiyi ve merakı hep sıcak tutması gerekmektedir.

3.3.3. Yumuşak Güç Bağlamında Türk Dizilerinden Örnekler

3.3.3.1. Gümüş Dizisi

Gümüş dizisi 2005-2007 tarihlerinde yayınlanmıştır. 80 dakikalık bölümlerden oluşan dizi 3 sezon yayınlanmıştır. Romantik drama türündeki dizinin konusu varlıklı Mehmet Şadoğlu ile Gümüş Şadoğlu'nun hayatlarını konu almaktadır. Dizi Arap coğrafyasında "Nur" ismiyle dublajlı olarak yayınlanmıştır. Dublajlı olmasının, dizinin insanlar tarafından seyredilmesinde ve sevilmesinde önemli bir rol oynadığını söylemek de mümkündür. Orta Doğu uzmanı Mohamed Zayed, dizinin reytinglerinin yüksek olmasını yerel Arapça'nın kullanımından kaynaklandığını düşünmektedir. MBC televizyonunun halkla ilişkilerden sorumlu yöneticisi Mazen Al Hayek izlenme oranlarıyla ilgili olarak 30 Ağustos 2008'de gösterilen son iki bölümü Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesinde 85 milyon kişinin izlediğini ve 50 milyon seyircinin kadın

[134] "Türk dizi ve filmlerinin turizme katkısı kanıtlandı", https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/bilisim/turk-dizi-ve-filmlerinin-turizme-katkisi-kanitlandi/659254 (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

olduğunu açıklamıştır.[135] Gümüş dizisi, Orta Doğu'da yayınlanan ilk Tük dizisi olmuştur.

Dizilerin etkin yumuşak güç aracı olduğuna yönelik iddiaları güçlendiren Türk dizilerini yayından kaldıran Suudi Arabistan'da kaldırılma gerekçesi olarak, Türk dizilerinin Arap gençlerini kendi tarih ve kültürlerinden uzaklaştırdığı ileri sürülmüştür.[136] Osmanlı Devleti'nin uzun süre yönetimi altında kalan bu topraklarda Türkiye Cumhuriyeti'nin etkinliğinin artmasını istememektedirler. Osmanlı Devlet'i tarihini "işgalci" olarak tanımlayan ve halkına bu yönde eğitim veren iktidarlar Türk dizilerindeki tarihsel anlatının ülkelerinin resmî ideolojileriyle bağdaşmamasından dolayı yayından kaldırmışlardır.

3.3.3.2. Binbir Gece Dizisi

Binbir Gece isimli dizi Türkiye'de 2006-2009 tarihlerinde üç sezon olarak gösterime girmiştir. Dizinin konusu lösemi hastası olan oğlunun tedavisi için paraya ihtiyacı olan annenin yaşadığı ikilemdir. Aşk ve fedakârlık arasında kalan Şehrazat'ın yaşamı konu alınmıştır. Drama dizisi olan Binbir Gece, Güney Amerika'da yayınlanan ilk Türk dizisidir. Şili'de Mega televizyonunun yayınlandığı dizi "Las mil y una noches" ismiyle 2014'te yayınlanmaya başlamıştır.

Şili'de dizinin reytingleri dünya kupasının yayınlandığı 24 Ağustos 2014'te Şili-Brezilya karşılaşmasından bile yüksektir.[137] Şilili tur şirketleri Türkiye'ye yönelik ziyaretlerin, Binbir Gece dizisinin yayınlanmasından altı ay sonra önceki yılın aynı dönemine göre %204'lük bir artışın olduğunu ifade etmişlerdir. Yine Türk müziğine

[135] Dilek Akşen, *Arap Coğrafyasında Türk Dizileri ve İzlenme Nedenleri,* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2016, s.42-3.
[136] "Suudi medya kuruluşu MBC'nin dizi yasağı "Türkiye karşıtlığını körükledi", *bbc.com,* 13.03.2018 https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43372733 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).
[137] "Türk dizileri Şili'de büyük ilgi görüyor", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-silide-buyuk-ilgi-goruyor/122353 (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

ve yemeğine olan ilgi de artmıştır.[138] Dizinin salt kültürel meta olarak değil ekonomik olarak da katkısı bulunmaktadır. Kamu diplomasisi, halkı ikna etmeye ve kamuoyu oluşturmaya dayanan ve uygulanacak siyasi, ekonomik ve hatta askerî politikalar için altyapı hazırlayan bir unsurdur. Ön yargıları yıkan kara propagandaya karşı olumlu gelişmelere ön ayak olan Türk dizileri Güney Amerika coğrafyasında Türkiye algısının olumlu yönde değişimine ve Türkiye'nin bilinirliğine katkı sağlamaktadır.

3.3.3.3.Muhteşem Yüzyıl Dizisi

Muhteşem Yüzyıl dizisi 2011-2014 tarihlerinde yayımlanmış tarihi kurgu dizi filmdir. Osmanlı Devleti padişahı Kanuni Sultan Süleyman ve eşi Hürrem Sultan etrafında kurgulanmıştır. Dizi şehzade olan Sultan Süleyman'ın tahta geçmesi ve saray haremine cariye olarak getirilen Hürrem Sultan'ın aşklarını konu almaktadır. Ayrıca saray içinde yaşanan entrikalar da konu alınmıştır. Devlet ve tarih bilinci birbirine eş değer ilerlemektedir. Tarih, kurgulanan bir gerçeklik olarak da karşımıza somut verilerle çıkabilmektedir. Buna en güzel örneklerden biri Muhteşem Yüzyıl dizisidir. Dizideki karakterler ve olayların tarihi gerçeklikle bağlantılı olmasından dolayı dizi salt kurgu olarak algılanmamaktadır. Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altında uzun yıllar yaşamış olan Balkanlar'da ve Orta Doğu'da gösterime girmiş olan Muhteşem Yüzyıl dizisinin siyasal alanda da konuşuluyor olmasının sebebi hikâyenin merkezinde önemli tarihi bir şahsiyetin olmasından kaynaklanmaktadır.

Balkan bölgesi olarak tanımlanan coğrafya farklı dil, din ve kültürlerin oluşturduğu bir coğrafyaya karşılık gelmektedir. Bölge devletleri, Arnavutluk, Kosova, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Makedonya, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan ve Türkiye'dir. Balkan coğrafyasında, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız ulus devletler kurma süreçlerinden itibaren yaşanan din ve ırk temelli çatışmalar kısmen bugün de varlığını devam ettirmektedir. Bunun içindir ki Türk dizilerinin Balkan ülkelerinde rağbet görmesi siyasi ve tarihi tartışmalara sebebiyet vermektedir. Türk

[138] Barbara Graciela Campos Peres, *Şili Televizyonlarındaki Türk Dizilerinin Şili Basınında Sunumu,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2017, s. 23.

algısı, Osmanlı Devlet'ini oluşturan unsurların Fransız Devrimi sonrası tüm dünyaya yayılan milliyetçilik akımının da etkisiyle pejoratif bir anlam kazanmıştır. Türk dizilerinin Balkan ülkelerinde gösterime girmesiyle Türkiye'nin Balkanlardaki algısının değişimine müspet katkı sağlanmıştır. Bundan dolayı diziler Türkiye'nin yumuşak güç unsurunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu durum elbette salt diziler ile ilerleyen bir süreç değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nin politikalarının da etkisi vardır. Örneğin, TİKA Balkanlarda Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu eserlerin restorasyon çalışmalarında bulunduğu kadar bölgenin kalkınmasına yönelik de yardım ve koordinasyon faaliyetlerinde bulunmaktadır. Kültürel alanda ise Yunus Emre Enstitüsü bölgede Türk dilinin öğrenilmesine ve unutulmamasına katkı sağlayarak kültürel diplomasiyi kurum nezdinde sürdürmektedir. Ancak Türk dizileri ulaşılan kişi sayısı ve etki alanları düşünüldüğünde yumuşak güç bağlamında etkili bir enstrümana dönüşmektedir.

Sırbistan, Karabağ ve Bosna-Hersek'te, *"Türk Dizilerinin Batı Balkanlar'daki Etkileri"* isimli odak gruplar oluşturularak bir çalışma yapılmıştır. Yapılan odak görüşmede Sırp öğretim görevlisi, tarih alanında çalışan bir kişi olarak Türk dizilerinin yayınlanmasından oldukça rahatsız olduğunu ama artık dizilerin sıkı takipçisi olduğunu ve öğrencileri ile arasındaki gündemin Muhteşem Yüzyıl dizisinde kullanılan kostümlerin, yüzüklerin olduğunu ifade etmiştir. Aynı çalışmada Hırvat bir akademisyen ise algının değişimiyle ilgili olarak, Muhteşem Yüzyıl dizisinden sonra Türklerle ilgili olumlu değişimler olduğunu, eskiden Türk gibi konuşma ve Türk gibi sigara içiyorsun gibi eleştiri getirmek için sarf edilen sözlerin yerine Türk gibi kuvvetli sözünün çok sık kullanıldığını duyduğunu söylemiştir.[139] Türk algısını olumlu yönde değiştirmeye başlayan dizilerin yeni bir gerçeklik inşa etmesi değil var olanı gün yüzüne çıkarttığını söylemek mümkündür. Savaşlarla kaybedilen toprakların dizilerle fethedildiği yönündeki söylem algının değişiminin kanıtı niteliğindedir.[140]

[139] Sibel Akova, *Türk Dizilerinin Balkanlar'daki Etkileri (Sırbistan, Karadağ ve Bosna Hersek Örneklemi),* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, s. 136 ve 149.
[140] Sibel Akova, *Türk Dizilerinin Balkanlar'daki Etkileri (Sırbistan, Karadağ ve Bosna Hersek Örneklemi),* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, s. 160.

Hırvatistan Cumhurbaşkanı İvo Yosipoviç Türk dizilerinin Balkanlarda en çok tercih edilen yapımlar olduğunu ifade etmiştir. Ülkesinde de oldukça rağbet gördüğünü ve "Herkes, Sultan Süleyman'ı (Muhteşem Yüzyıl) izliyor" demiştir.[141] Sırbistan'da haftalık yayın yapan ve en çok okunan dergisi Vreme, "Muhteşem Yüzyıl" dizisine ve "Kanuni Sultan Süleyman"a yer vermiştir. "Ölümünden 446 yıl sonra yeniden Balkanlar'ın en çok konuşulan ve en popüler tarihi şahsiyeti olduğu" ifadesinin yer aldığı dergide, geçmişe atıfta bulunularak Kanuni Sultan Süleyman'ın fetihlerinden korkanların büyük ilgiyle diziyi takip ettiklerini de vurgulamıştır. Ayrıca dergide, Sırbistan'da Kanuni Sultan Süleyman'a karşı politikalar üreten radikal Sırp hareketlerinin tepkilerine rağmen dizinin gösterimine devam edilmesini Türkiye'nin Balkanlardaki politikalarının başarılı olmasından kaynaklandığı yorumunda bulunulmuştur.[142] Dizi Rusya'da Domashny TV kanalında Rusça dublajlı olarak Kanuni Sultan Süleyman ismiyle 2012-2015 tarihlerinde yayınlanmıştır. Rusya'da isteğe bağlı yayıncılık faaliyetinde bulunan KinoPoisk'te izleyiciler yorumlarında İstanbul'un tarihi mekânları ve Hürrem Sultan'ın Kırım asıllı olması sebebiyle diziyi ilgiyle takip ettiklerini belirtmişlerdir.[143]

Resim 3.15: Muhteşem Yüzyıl Afişleri

[141] "Hırvatlar "Muhteşem Yüzyıl" hayranı", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/hirvatlar-muhtesem-yuzyil-hayrani/167087 (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
[142] "Dönüşü 'muhteşem' oldu!", https://www.haberturk.com/medya/haber/752909-donusu-muhtesem-oldu-video (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
[143] Gyunel Mamedova, *Türkiye'de Kamu Diplomasisinin Uygulanmasına Yönelik Mekanizmalar Türk Dizilerinin Rusya'daki İzleyici Örneği,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2020, s.39-42.

Muhteşem Yüzyıl dizisi dünyanın birçok farklı coğrafyasında yayınlanmıştır. İtalya, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Libya, Filistin, Lübnan, Mısır, Rusya, Kazakistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Somali, Moritanya, Yemen gibi ülkelerde ve farklı dillerde yayınlanmıştır. Amerikan televizyon kanalı Telemundo'da, el-Sultan ismiyle İspanyolca olarak da yayınlanmıştır.[144]

3.3.3.4. Diriliş Ertuğrul Dizisi

Diriliş Ertuğrul dizisi 2014-2019 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Toplam beş sezon yayınlanan dizinin konusu, 13. yüzyılda Anadolu'da yaşayan Kayı Obasının devletleşme sürecidir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in babası Ertuğrul Bey'in hikayesi ve kahramanlıklarının anlatıldığı dizi tarihî kurmacadır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun anlatıldığı dizi filmde karakterler tarihi şahsiyetlerden esinlenilmiştir. Diriliş Ertuğrul 71 ülkede ve dijital mecralarda yayınlanmaya devam etmektedir. İngilizce, Urduca, Arapça, Rusça başta olmak üzere 25 farklı dile çevrilmiştir. Afganistan, ABD, Pakistan, Rusya, Ruanda, İngiltere, Ermenistan, Bosna-Hersek, Kanada, Venezuela, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde gösterimde olan dizinin dijital mecralarda 2,9 milyon abonesi bulunmaktadır.[145]

Resim 3.16: Diriliş Ertuğrul Afişleri

The Guardian gazetesi Diriliş Ertuğrul'u "Müslüman Game of Thrones" olarak tanımlamıştır. Gazete, dizinin rağbet görmesini İslam dünyasının detaylı tasvir

[144] "Süleyman'ın İtalya seferi!", https://www.haberturk.com/medya/haber/830894-suleymanin-italya-seferi (Erişim Tarihi: 12.12.2021).
[145] "Diriliş Ertuğrul dijital mecralarda son 3 ayda 21 milyonu aşkın seyirciye ulaştı", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/dirilis-ertugrul-dijital-mecralarda-son-3-ayda-21-milyonu-askin-seyirciye-ulasti/1840363 (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

edilmesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Türk dizilerinin 2014 yılından sonra Latin Amerika ülkelerinde de takip edildiği, Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro'nun da dizinin takipçisi olduğu yazılmıştır.[146] Dizide kullanılan kostümlerin simgeleşmesi ve cinsellik barındıran unsurların olmamasın dolayı da Müslüman ülkelerde seyirci sayısını arttırdığını ifade etmek mümkündür. Ayrıca *"diziler ülkeler ve toplumların ambalajı olarak değerlendirilebilir."*[147] Osmanlı Devleti ve İslam dünyasının anlatıldığı dizinin 11 Eylül Saldırıları sonrası artan İslam dünyasını "terörizm" ile bağdaştıran görsel içeriklere karşı Diriliş Ertuğrul ve benzeri dizilerin rağbet görmesi İslam dünyasına karşı uyanan merak duygusundan ileri geldiği söylenebilir.

Diriliş Ertuğrul dizisi sadece Arap bölgesinde etkin olmamakta Pakistan'da çok ciddi seyirci tarafından takip edilmektedir. İletişim teknolojisinin elektronik olarak aktarılması ve dünyanın her yerinden internet üzerinden izlenebiliyor olması da göz ardı edilemez. Pakistan'da 25.04.2020'de Urduca seslendirmeyle yayınlanan Diriliş Ertuğrul dizisinin ilk bölümü Youtube üzerinden 100.000 milyon üzerinde izlenmiştir.[148] Pakistan Başbakanı İmran Han'ın isteği üzerine devlet televizyonu olan PTV'de gösterilmeye başlanmıştır. İmran Han, Hollywood ve Bollywood gibi yabancı kültürleri yayan yapımlar yerine "İslami değerlere sahip" Türk yapımlarını tercih ettiklerini ifade etmiştir.[149] Sadece kültürel yakınlıkla açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgu olan dizi seyirci kitlesinin dünyasallaşmasının belki de bir diğer sebebi, insanların ABD menşeli ve propaganda içerikli, yaşam tarzı dayatan yapımlara olan tepki olabileceği gibi küreselleşmenin etnik unsurları medyanın tek elde toplanmasıyla görünmez kılınmasına da bir tepkidir.

---

[146] "Ertuğrul: how an epic TV series became the 'Muslim Game of Thrones", https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2020/aug/12/ertugrul-how-an-epic-tv-series-became-the-muslim-game-of-thrones (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

[147] Yunus Emre Ökmen ve Oğuz Göksu, "Kültürel Diplomasisi Bağlamında Türk Dizilerinin İhracatı ve Kültür Aktarımına Katkısı: 'Diriliş Ertuğrul' Örneği", (Ed. Oğuz Göksu), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler,* Literatürk Academia, Konya, s. 267.

[148] "Pakistan'da geçen yıl yayınlanan 'Diriliş Ertuğrul dizisinin ilk bölümü 100 milyon izlenme sayısına ulaştı", *aa.com.tr,* 24.04.2021 https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/pakistan-da-gecen-yil-yayinlanan-dirilis-ertugrul-dizisinin-ilk-bolumu-100-milyon-izlenme-sayisina-ulasti/2218833 (Erişim Tarihi: 26.09.21).

[149] "Diriliş Ertuğrul Pakistan'da devlet kanalında", https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/dirilis-ertugrul-pakistanda-devlet-kanalinda-41532629 (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Siyaset biliminin temel kavramlarından biri olarak güç, istenen sonuca ulaşmak için başkalarının davranışlarını değiştirme ya da etkileme becerisi anlamına gelir. Güç kullanımının amacı herhangi bir şekilde yönlendirilen unsurun sizin yolunuza uymasını sağlamaktır. Uluslararası ilişkiler arenasında tüm ülkeler güçlerini ve etkilerini artırmayı amaçlamaktadırlar. Her ülkenin kendi etki alanını genişletmek ve güç düzeyine bağlı olarak bölgesel veya küresel anlamda nüfuzunu artırma hedefi vardır. 20. yüzyılın sonlarında uluslararası siyasetin doğasındaki değişime bağlı olarak güç kaynakları da değişim geçirerek ülkelerin salt askerî kabiliyetleriyle özdeşleşen anlamının yanında kültürel alanları da kapsayan bir kavramsallaşmaya doğru evirilmeye başlamıştır. Yaklaşık yarım asır süren Soğuk Savaş tecrübesinin ardından devletler hem yüksek maliyetinden hem de meşruiyet kaygılarından dolayı gerekmedikçe sert güç unsurlarını devreye almama gayreti içerisine girmişlerdir. Güvenlikçi politikaların daha az tercih edilmeye başlandığı bu dönemde karşımıza yumuşak güç unsuru çıkmaktadır. Bu arada uluslararası ilişkilerde de ulusal imaj, çekicilik ve ikna gücü önem kazanmış ve devletler sistematik olarak yumuşak gücü bir diplomasi aracı olarak kullanmışlardır. Yumuşak gücün temeli ülkelerin kültürlerine, siyasi değerlerine, diplomatik kabiliyetlerine ve çekim merkezi olma başarılarına dayanmaktadır.

"Yumuşak Güç", bir devletin başka bir devleti veya o ülkenin kamuoyunu zorlama olmadan kendi isteklerine göre yönlendirebilmesi ya da ikna edebilmesi anlamına gelmektedir. Yumuşak gücü kullanabilmek için o gücü kullanmak isteyen aktörün çekim alanının olması gereklidir. Havuç ve sopa denkleminin aksine yumuşak güç uygulamasının temelinde ikna vardır ve bunun enstrümanları da kültürden, diplomasiden diğer aktörleri cezbetme yeteneğinden oluşmaktadır. Yumuşak gücünü artırmak ve bunu etkili kullanmak isteyen devletler en başta dış politikalarını buna göre belirlemeli ve kurumlarını buna göre organize etmelidirler. Yumuşak güç politikaları tüm dünyaya yönelik olabileceği gibi belli bir bölge için de uygulanabilmektedir. Türkiye, Soğuk Savaş'ın bitiminden ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra özellikle kültürel yakınlığı olan Orta Asya'daki Türkî

Cumhuriyetlere yönelik hamleler ve TİKA'nın kuruluşu ile bu adımı kurumsal çerçevede atmıştır. Bununla birlikte Türkiye, Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü coğrafya ile Türk dilinin, kültürünün ve tarihî bağların olduğu bölgelerde etkinliğini arttırarak uluslararası alanda söz sahibi olmak isterken değişen uluslararası sistemin "yeni" aktörü olarak yumuşak gücü etkin bir şekilde kullanmaktadır. Türkiye, kültürel diplomasi alanlarında doğrudan faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarıyla dünyanın hemen hemen her ülkesinde kamu diplomasisi faaliyetini yürütmektedir. Türk dilinin ve kültürünün öğretilmesi ve yaygınlaşması amacıyla 2007'de kurulan Yunus Emre Enstitüsü, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının ve akraba topluluklarının sorunlarıyla ilgilen YTB, eğitim alanında çok önemli bir boşluğu dolduran Türkiye Maarif Vakfı gibi Kurumlar muhataplarına Türkiye sevgisini aşılayarak diğer ülkelerin kamuoylarını uzun vadede ülke lehine çevirerek Türkiye adına yumuşak güç faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Yumuşak gücün etki alanı ve medyanın gelişimi modern dönemde paralel bir şekilde ilerleme kaydetmiştir. Teknolojinin hızla geliştiği II. Dünya Savaşı sonrası dönemde dünyada medya alanında da gelişmeler yaşanmıştır. 1950'lerden itibaren günlük hayatın değişmez pratiği hâline gelen TV'lerle birlikte kültürel değişimlerin de yaşanmaya başlandığı söylenebilir. Bu bağlamda ABD özelinde TV kültürünün oluştuğu ve kültürlenme aracına dönüşmesinin yanında Başkanlık seçimlerinde de kullanılması ve kitleleri etkileyici olduğu yönünde literatüre geçmiş bilgiler mevcuttur. Örneğin, ABD Başkanlığı için aday olan Demokratların güçlü hatipliği ile bilinen Adlai Stevenson ile Cumhuriyetçilerin adayı eski asker ve popüler bir figür olan Dwight D. Eisenhower geleneksel seçim kampanyalarının yanında TV'yi de kullanmışlardır. Bu dünya tarihinde ilk kez TV'nin seçim kampanyasında kullanılmasıdır.[150] Elbette salt TV'de seçim kampanyasının yürütülmesi neticesinde Eisenhower'ın muvaffak olduğunu söylemenin determinist ve eksik bir yorum olacağı açıktır. Ancak bu tartışma programlarının seçim kampanyalarında kullanılmaya başlanması ile medyanın siyaseti zaman zaman belirleyebileceği yönündeki varsayımı

[150] Mustafa C. Sadakaoğlu ve Özgür E. Korkmaz, "Geleneksel ve Dijital Kitle İletişim Araçları Bakımından 1952 ve 2008 ABD Başkanlık Seçim Kampanyaları", *İnsan & İnsan Dergisi,* Cilt: 7, Sayı: 25, 2020, s. 36.

güçlendirmekte kalmayıp dayanak noktası olduğunu iddia etmeyi mümkün kılmaktadır. Medya siyaset ilişkisine bir diğer önemli örnek ise yine ABD'de Başkan R. Nixon'ın 1974'te istifasıyla sonuçlanan Watergate Skandalı'nı ortaya çıkartan gazetecilik faaliyeti olduğu hatırdan çıkartılmamalıdır. Bu olay neticesi itibarıyla hâlâ tartışma konusu olarak tarihe geçmiş bir olgudur.

Medya siyaset ilişkisi tek düze verili bir biçimde ilerlememektedir. Demokratik yapılarda siyaset doğası itibarıyla kendini ifade ederek seçmen kitleyi ikna etmek üzerine kuruludur. Bu iknâyı sağlayacak olan en azından mesajları alıcılara iletecek olan aracı iletişim kanallarıdır. Demokratik usullerle yapılan seçimlerin sonuçlarını belirleyebilecek güçte olan medya, devletler arasındaki ilişki düzleminde de kullanılmaya başlanmıştır. Soğuk Savaş döneminin bittiği 1991'lerden itibaren dünyada neoliberal politikalar hâkimleşmeye başlamıştır. Bu süreçte yumuşak güç kavramsallaştırılması uluslararası ilişkiler teorisi kapsamında akademik ilgi ve politik süreç olarak karşımıza çıkmıştır. J. S. Nye tarafından kavramsallaştırılma girişimi olan yumuşak güç, bugün itibarıyla kullanım pratiği olarak Nye'ın ifadesinin çok daha ötesinde bir anlam kazanmış olup, devletlerin politik süreçlerinde çok önemli bir yer tutar olmuştur. Tezin kapsamı dışında tutulan Soğuk Savaş dönemi ve ardından "yeni dünya" söylemi şartlarında yumuşak gücün kavramsallaştırılma sebebi ABD'nin hegemonik gücünü kültürel diplomasiyle devam ettirdiğini açıklama girişimidir.

Türkiye'nin yumuşak güç alanında medyayı kullanmaya başlamasıyla özellikle İmparatorluk bakiyesini oluşturan Balkanlar, Kuzey Afrika ve Orta Doğu bölgelerinde etki alanı artmıştır. İki binlerin başında Türkiye'de modern diplomasi çerçevesinde kamu diplomasisi kavramsal ve kurumsal bir dönüşüm geçirdi. Bugün kamu yayıncılığına devam eden TRT de bu dönüşümden payını almış ve medya diplomasisi çerçevesinde yapılanmıştır. Bu yapılanmanın ertesinde Türkiye'nin yeni diplomatik anlayışını desteklemek amacıyla bazı adımlar atılmıştır. Arap coğrafyasına yönelik yayın yapmaya başlayan TRT Arabi kanalıyla haber akışı alanındaki önemli bir boşluk doldurulmuştur. Haber toplumsal sosyalizasyona sebebiyet verecek kadar ideolojik bir dili inşa edebilen bir yapıdır. Bu bağlamda Türkiye'yi haberler ile uluslararası alanda zor duruma düşürebilecek yönlendirilmiş haberlerin önüne de geçmeyi amaçlamıştır.

Bu atılan adımla ayrıca bölge halklarında "inşa edilmiş" Türk düşmanlığı algısı da uzun vadede kırılarak toplumsal kaynaşmaya zemin hazırlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türk dizilerine özelde dini ve kültürel bağların olduğu ülkelerde seyircilerin rağbet etmesi yine toplumsal kaynaşmaya ve Türkiye'nin uluslararası alanda tanınırlığına katkı sağlamasının yananda tabii olarak etkinliğini arttıracağı da göz ardı edilemez. Daha önce bahsi geçen J. Nye ve arkadaşlarının küreselleşmeyle birlikte uluslararası alanda hâkim paradigmaların yerine devlet dışı aktörlerin, ülkeler arasında "bağımlılık" ile güç alanlarının genişleyeceği ifade edilmişti. Bu bağlamda vatandaşlar uluslararası alanda göz ardı edilemez politika unsurunun başında gelmektedir. Bu politika unsurunu iki aşamalı görmek mümkündür, devlet dışı aktörler ve medya. Dikkat edilirse her iki unsurun öznesi vatandaşlardır. Medya ile kitleler yönlendirilebilir mi tartışması hâlen geçerliliğini korusa da bu tezin kapsamı çerçevesinde düşünüldüğünde, yumuşak güç ile devletlerin söz sahibi olmaları sağlanabilmektedir. İnsan zihni algılar üzerinden inşa edilebilir. Medya bu zihin inşa edilme sürecini görsel ve işitsel olarak başarabilme potansiyeline sahiptir. İnsan aşina olduğundan korkmaz. İnsan bilinçli ya da bilinçsizce aşina olduğuna müspet yaklaşır. Türkiye medya gücüyle farklı ülkelerden insanlarını cezbetmekle kalmayıp bunun ötesinde ortak dil, din ve kültür vurgusuyla uluslararası alanda güç kazanmaktadır.

Bütün bunların ötesinde iletişimin sınır tanımadığı küreselleşen dünyada post-truth (gerçek ötesi) olarak isimlendirilen bir çağda yaşadığımız düşünüldüğünde ülkemizin bölgesel güç konumunu pekiştirirken aynı zamanda küresel güç olma noktasındaki hedeflerinin önünde dezenformasyondan kaynaklı engeller çıkacağı aşikârdır. Bu noktada kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsuru ön plana çıkmaktadır. Dezenformasyonla mücadelenin koordineli bir şekilde yapılması önemli olmakla birlikte bu durumda en etkin ve etkili mekanizmanın medya olduğu ortadadır. Türkiye'nin uluslararası arenada itibarını yükseltecek, bölgesel ve küresel pozisyonunu güçlendirecek, diğer ülkelerin kamuoylarında olumlu algı oluşturacak ve bunun neticesinde Türk dış politikasına uygun zemini sağlayacak kamu diplomasisinin de kullanılan kitle iletişim araçlarına gereksinimi vardır. Dış politika için öncelikli olan hedef kitleyi yönlendirmek ve biçimlendirmek sonrasında ise oluşturulan uygun atmosfer ile hedef kitlenin Türk dış politikası ile aynı pencereden bakmasını sağlamak

ise kamu diplomasisi amacıyla kullanılan kitle iletişim araçlarının küresel değerlerle tasarlanması şarttır. Böylece uluslararası toplumla ilişkiler güçlendirilebilir ve hedef kamuoyları Türkiye lehine çekilebilir. Kamu yayıncısı TRT'de bu misyon doğrultusunda TRT Avaz ve TRT World kanalları kurulmuştur. TRT Avaz kanalında kültür-tarih programlarında ortak din, dil ve kültür olgusunu ön planda tutarak duygudaşlık zemini genişletmek amaçlanmaktadır. Öte yandan haber programlarıyla da Türkiye'nin bölgesel ve küresel konulardaki bakış açısını, hedef coğrafyaya anlatmaya ve böylece bu konularda Türkiye adına bir kamuoyu oluşturmaya çalışılmaktadır. Bir başka kanal TRT World ise ülkenin dünyaya açılan penceresi olma hedefiyle faaliyetlerini ve yayınlarını İngilizce olarak yürütmektedir. Dünyada meydana gelen olayları Türkiye perspektifinden değerlendirmeyi ve bu odakla gündem oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Türkiye'yi ilgilendiren her türlü konuda ilk bilgi kaynağı olmayı hedeflemekte ve Türk kamu diplomasisinin ilerlemesine önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir.

Kitle iletişim araçları ve televizyon aracılığıyla ulusal imaj oluşturma durumu özelikle son bir asırda gerçekleşen uluslararasılaşma sürecinin bir sonucudur. Televizyon, eğlence yapımları aracılığıyla ülkelere kamu diplomasisi ve yumuşak güç için bir köprü oluşturarak ülkelerin etki alanlarını genişletmelerine hizmet etmiştir. Son yıllarda iyi bir ivme yakalayan Türk dizileri Balkanlar, Orta Doğu ve Güney Amerika gibi farklı coğrafyalarda önemli bir seyirci kitlesine ulaşmış ve diğer ülkelerin Türkiye hakkında sahip olduğu fikirleri şekillendirmiş ve olumlu anlamda dönüştürmüştür. Hem ihracat geliri oluşturmaları hem de Türkiye'nin yurtdışında tanıtımı yoluyla turizm gelirlerine katkı sağlamaları Türk dizilerinin potansiyelini göstermektedir. Dünyada televizyon dizisi ihracatında ikinci sırada olan Türkiye, bu durumun sağladığı yumuşak gücü kullanmak için harika bir fırsat yakalamıştır. Türk dizilerinin yayınlandıkları ülkelerdeki toplumlar üzerinde cazibe uyandırmaları ve sempati oluşturmaları Türkiye'nin yumuşak gücüne katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli unsurunu medya faaliyetleri oluşturmaktadır. Son dönemde yumuşak güç unsurlarından medyayı etkin kullanan Türkiye kendi tezlerini dünya kamuoyuna

aktarmanın yanında aynı zamanda bir çekim merkezi hâline gelmeyi arzulamaktadır. Türkiye özellikle son on yıl içerisinde gerek kamusal gerekse sivil alanda buraya yaptığı doğru yatırımlarla bunun karşılığını almıştır. Diplomasinin hızlı bir dönüşüme uğradığı hakikat ötesi çağda Türkiye uzun yıllar içinde inşa ettiği "Yumuşak Güç" kapasitesinin etkinliğini korumak için bu dönüşüme uyum sağlamalıdır. Bu amaçla, İletişim Başkanlığı tarafından "Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı" oluşturulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti köklü geçmişi, bürokratik tecrübesi ve yönetimsel olgunluğu ile var olan yumuşak güç kapasitesini yukarılara taşıyabilir. Bu noktada yapılması gerekenler mevcut yumuşak güç araçlarını –özellikle medya- doğru ve etkin kullanmaktır.

KAYNAKÇA

Adorno, Theodor W. ve Horkheimer, Max (2014), *Aydınlanmanın Diyalektiği,* (Çev. Nihat Ülner ve Elif Ö. Karadoğan), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Akıncı, Abdulvahap ve Jafarlı, Jafar (2020), "Rusya Kıskacındaki Türk Devletlerinin Kimlik Mücadelesi", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 4, s.505-524.

Akova, Sibel (2014), *Türk Dizilerinin Balkanlar'daki Etkileri (Sırbistan, Karadağ ve Bosna Hersek Örneklemi),* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

Akşen, Dilek (2016), *Arap Coğrafyasında Türk Dizileri ve İzlenme Nedenleri,* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.

ARBATLI, Mehmed Said ve KURAR, İhsan (2015), "Türk Dizilerinin Kazak-Türk Kültürel Etkileşimine ve Türkçenin Yaygınlaşmasına Etkisi", *Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic,* Cilt: 10, Sayı: 2, s. 31-48.

Arı, Tayyar (2004), Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği, Alfa Yayınları, İstanbul.

Arı, Tayyar (2014), "Uluslararası İlişkilerde Büyük Tartışmalar ve Post-Modern Teoriler", (Ed.) Tayyar Arı, Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri 2, dora yayınları, Bursa.

Arı, Tayyar (2017), Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, Alfa Yayınları, Bursa.

Aslan, Pınar (2020), Yumuşak Güç, Kamu Diplomasisi ve Popüler Kültür, Türk Televizyon Dizileri Üzerinden Bir İnceleme, Nobel Yayınları, Ankara.

Aslan, Pınar (2020), Yumuşak *Güç, Kamu Diplomasisi ve Popüler Kültür, Türk Televizyon Dizileri Üzerinden Bir İnceleme,* Nobel Yayınları, Ankara.

Aydos, S. Serpil (2021), *Dünya'da Türk Dizileri "Ulusal Kimlik Tartışmaları",* Gazi Kitapevi, Ankara.

Baldwin, David A. (1979), "Power Analysis and World Politics: New Trends versus Old Tendencies", World Politics, Sayı: 31/2, s. 161-194.

Barkan, Ömer Lütfi (2021), İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri, (Haz. Yahya Kemal Taştan), Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Başpınar, Yasin (2017), *Uluslararası Güç Mücadelesinde Propagandanın Yeri ve Kamu Diplomasisine Dönüşümü,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Çavuş, Tuba (2012), Dış Politikada Yumuşak Güç Kullanımı Türk Dış Politikası, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Çevik, B. Senem (2015), "Kültürel Diplomaside Devlet Dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri", (Ed.) Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Demir, Ömer ve Acar, Mustafa (2020), Sosyal Bilimler Sözlüğü, Literatürk Academia Yayınları, Konya.

Demirkıran, Cenk (2011), "Türk-Arap İlişkileri Bağlamında Türkiye'nin Yabancı Dilde İlk Uluslararası Kamu Televizyonu: Trt Et Türkiye (Trt Arapça)", e-Journal of New World Sciences Academy, Cilt: 6, Sayı: 3, s.424-432.

Efendioğlu, Nisa (2021), Turkey's Public Diplomacy and Soft Power: An Analysis Of Turkey's First English Speaking News Channel Trt World, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Eraslan, Kemal (1989), "AHMED YESEVÎ", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 2, s. 159-161, İstanbul.

Ekşi, Muharrem (2018), Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Ertekin, Bülend Aydın (2012) "Uluslararası Sistemde Görsel-İşitsel Medyanın Kamu Diplomasisi ve Kamuoyu Yaratmadaki Önemi: TRT'nin Türkçe Dışında Yayın Yapan Kanalları Üzerine Bir İnceleme." Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 42, s. 323-354.

Fattor, Eric (2017), Amerikan İmparatorluğu ve Eğlence Cephanesi, Yumuşak Güç ve Kültürel Silahlanma, (Çev. Papatya Tabak), Avangard Yayınları, İstanbul.

Ghebbioni, Gyunel (2016), *Turkish TV Series between Reality and Fiction: The Case of Hürrem Sultan in Muhtşem Yüzyıl, "The Magnificent Century,* Universita del Salento, Facolta di Lettere e Filosofia, Lingue e Beni Culturali Corso di Laurea in Lingue Culture e Letterature Straienere, Tesi di Laurea in Lingua e Cultura Turca, İtalya.

Goldstein, Joshua S. ve Pevehouse, John C. (2017), Uluslararası İlişkiler, BB101 Yayıncılık, Ankara.

Hatipoğlu, Osman Gökhan (2018), "Farklı Bir Kamu Kurumu Olarak Tika: Örgüt Yapısının Dönüşümü Hakkında Bir Analiz", Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, Cilt:1, Sayı: 1, s. 99-116.

Herman, Edward S. ve Chomsky, Noam (2012), Rızanın İmalatı, (Çev. Ender Abadoğlu), bgst yayınları, İstanbul.

Holsti, Kalevi J. (1964), "The Concept of Power in Study of International Relations", Background, Cilt: 7, Sayı: 4, s.179-194.

Işık, Zekeriya (2011), "19. Yüzyıl Osmanlı Dış Politikası Üzerinde İngiliz Tesiri", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:4, Sayı:2, Aralık, 2011, s. 45-61.

Ivey, Bill (2008) Cultural Diplomacy and The National Interest: In search of a 21st Century Perspective'den aktaran Süleyman Çağrı Güzel, "Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 2, 2016, s. 343-359.

İlgürel, Mücteba (2001), "İSTİMÂLET", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 23, s. 362-363, İstanbul.

İnalcık, Halil (2018), Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1 / 1300-1600, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

İnalcık, Halil (2020), İki Karanın Sultanı, İki Denizin Hakanı, Kayser-i Rum Fatih Sultan Mehemmed Han, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Kalın, İbrahim (2011), "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey", PERCEPTIONS, Cilt: XVI, Sayı: 3, s. 5-23.

Kasım, Metin (2013), “Hitler Döneminde Propaganda Aracı Olarak Radyo”, *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi,* Cilt: 6, Sayı: 4, s. 64-75.

Kılıç, Esra Aydın (2015), “Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Kurumu”, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, (Ed.) Mehmet Şahin ve B. Senem Çevik, Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
Kocadaş, Bekir (2005), “Kültür ve Medya”, *bilig,* Sayı: 34, s. 1-13.

Kırımlı, Hakan (1996), "GASPIRALI, İsmâil Bey", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 13, s. 392-395, İstanbul.

Koçer, Dilara N. (2019), “Türkiye’de “Kamu Diplomasisi”nin Kurumsallaşması: Matbuat İdaresi’nden İletişim Başkanlığı’na”, Konya Sanat Dergisi, Sayı: 2, s. 87-102.

Kodaman, Timuçin ve Akçay, Ekrem Yaşar (2010), “Kuruluştan Yıkılışa Kadar Osmanlı Diplomasi Tarihi ve Türkiye’ye Bıraktığı Miras”, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:22, Aralık, s.75-92.

Lewis, Bernard (2011), Modern Türkiye’nin Doğuşu, arkadaş yayınları, Ankara.

Mamedova, Gyunel (2020), *Türkiye’de Kamu Diplomasisinin Uygulanmasına Yönelik Mekanizmalar Türk Dizilerinin Rusya’daki İzleyici Örneği,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Nye, Joseph S. (2020), Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Araçları, (Çev. Rayhan İnan), BB101 Yayınları, Ankara.

Nye, Joseph ve Armitage, Richard. L. (2007), “How America Can Become A Smarter Power”, (Ed.) Nye, Joseph ve Armitage, Richard. L. (2007), *CSIS Commission on Smart Power: A smarter, more secure America, Center for Strategic and International Studies,* Washington.

Oppenheimer, Franz (2005), Devlet, (Çev. Alâeddin Şenel ve Yavuz Sabuncu), Phoenix Yayınevi, Ankara.

Oran, Baskın (2009), "Türk Dış Politikasının Teori ve Pratiği", (Ed.) Basın Oran, Türk Dış Politikası- Cilt 1: 1919-1980, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ökmen, Yunus Emre ve Göksu, Oğuz (2019), "Kültürel Diplomasisi Bağlamında Türk Dizilerinin İhracatı ve Kültür Aktarımına Katkısı: 'Diriliş Ertuğrul' Örneği", (Ed. Oğuz Göksu), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler,* Literatürk Academia, Konya.

Özarslan, Kübra (2020), *Dünyada Türk Dizisi Çılgınlığı,* Gece Kitaplığı, Ankara.

Özbek, Cumali (2018), Sert Güç Unsuru Olarak Ekonomik Yaptırımların İran Nükleer Anlaşma Sürecine Etkileri, Hasan Kalyoncu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Özçağlayan, Mehmet (2000), "Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi", *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi,* Cilt: 1, Sayı: 2, s. 41-52.

Özdemir, Haluk (2008), "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı: 3, Cilt: 63, s.113-144.

Öztürk, Melek (2015), *Türkiye'de 'Dizi Sektörü'nün Ekonomi Politiği,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum.

Öztürk, Melek ve Atik, Abdulkadir (2016), "Ulusal Pazardan Küresel Pazarlara Uzanan Süreçte Türk Dizilerinin Gelişimi", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* Cilt: 3 Sayı:2, s. 66-82.

Parim, Ali (2018), *Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Milliyetçi Söylemin TRT Avaz'da Kullanımı,* Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Peres, Barbara Graciela Campos (2017), *Şili Televizyonlarındaki Türk Dizilerinin Şili Basınında Sunumu,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Sadakaoğlu, Mustafa C. ve Korkmaz, Özgür E. (2020), "Geleneksel ve Dijital Kitle İletişim Araçları Bakımından 1952 ve 2008 ABD Başkanlık Seçim Kampanyaları", İnsan & İnsan Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 25, s. 29-45.

Sait, Yılmaz (2008), "Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi", Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, s.27-65.

Sancar, Gaye Aslı (2014), Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler, Beta Yayınları, İstanbul.

Saraç, Tahsin (1976), Fransızca Türkçe Büyük Sözlük 1(A-K), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Söğütlü, Enriketa (2013). *Reasons For The Popularity Of Turkish Soap Operas In Albania*'dan aktaran Adem Balaban, "Arnavutluk'ta Türkçe Öğretimi ve Arnavutların Türkçe Öğrenme Sebepleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt:7, Sayı: 33, s. 625-634.

Sönmezoğlu, Faruk (1992), Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, Cem Yayınevi, İstanbul.

Temina, Abderrahmane (2019), *Cezayir'de İzlenen Türk Dizilerinin Türkiye Algısına Etkisi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi), Antalya.

Türkçe Sözlük (2005), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Ünal, Uğur (2017), Kamu Diplomasisi, Gazi Kitapevi Yayınları, Ankara.

Ünür, Ece (2015), *Uzaktan Kumandanın Ardındakiler Hepinize İyi Seyirler…,* Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya.

Wilson, Ernest J. (2008), "Hard Power, Soft Power, Smart Power", The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, Volume: 3, s. 110-124.

Yağmurlu, Aslı (2007), "Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi", İletişim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, s.9-38.
Yıldırım, Gonca (2015), Kültürel Diplomasi Ekseninde Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi, Beta Yayınları, İstanbul.

Yılmaz, Ayhan Nuri ve Kılıçoğlu, Gökmen (2018), "Türkiye'nin Orta Asya'daki Yumuşak Gücü ve Kamu Diplomasisi Uygulamalarının Analizi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,* Cilt: 119, Sayı: 235, Ağustos, s. 141-184.

Ziberovski, Bejtula (2008), Türkiye-Makedonya İlişkilerinde Yumuşak Güç Faktörlerinin Analizi, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Fakültesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

İnternet Kaynakları

Külebi, Ali (2008), "Atatürk ve Büyük Ülküsü: Türk Avrasyacılığı", Türk Yurdu Dergisi, Yıl: 97, Sayı: 250, (Çevrimiçi), (https://www.turkyurdu.com.tr/yazar-yazi.php?id=3276), Erişim Tarihi: 30.09.21.

"İHH, İdlib'deki ailelere gıda ve battaniye yardımında bulundu", *aa.com.tr,* 01.03.2021. https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/ihh-idlibdeki-ailelere-gida-ve-battaniye-yardiminda-bulundu (Erişim Tarihi: 03.10.2021).

"Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi", *kamudiplomasisi.org,* tarih belirtilmemiş. https://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/100-tuerk-d-politikas-ve-kamu-diplomasisi, (Erişim: 26.07.2021).

"Türk Kızılaydan Afganistan'a 33 tonluk gıda yardımı" *aa.com.tr,* 02.10.2021. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-kizilaydan-afganistana-33-tonluk-gida-yardimi/2381033 (Erişim Tarihi: 03.10.2021).

"About", *trtworldforum.com,* About - TRT World Forum (Erişim: 26.08.2021).

"Davos'taki Gazze krizi dış basında", *cnnturk.com,* 31.01.2009.

https://www.cnnturk.com/2009/dunya/01/30/davostaki.gazze.krizi.dis.basinda/511254.0/index.html (Erişim Tarihi: 01.09.2021).

Hakkımızda - TRT Avaz, https://www.trtavaz.com.tr/hakkimizda (Erişim Tarihi: 01.09.2021).

"TRT Tarihi", *trtmuze.com.tr,* http://www.trtmuze.com.tr/hakkimizda/trt-tarihi/ (Erişim Tarihi: 01.09.2021).

"Dünyada Türkiye Maarif Vakfı", *turkiyemaariforg,* https://turkiyemaarif.org/page/42-DUNYADA-MAARIF-16 (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

"Diriliş Ertuğrul Arap coğrafyasına e-ihracatı patlattı", *aa.com.tr,* 09.03.2019 https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dirilis-ertugrul-arap-cografyasina-e-ihracati-patlatti/1413291 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).

"Gümüş dizisi Arap turist sayısını 3'e katladı", *hürriyet.com.tr,* 20.07.2008, https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gumus-dizisi-arap-turist-sayisini-3-e-katladi-9476676 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).

"Türkiye Maarif Vakfı, Afrika'da 25 Ülkede Eğitim Veriyor", *aa.com.tr,* 18.10.21. https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turkiye-maarif-vakfi-afrikada-25-ulkede-egitim-veriyor/2395379 (Erişim Tarihi: 20.10.2021).

"TRT, Türk dünyasına avaz avaz seslenecek", *hürriyet.com.tr,* 22.03.2009. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/trt-turk-dunyasina-avaz-avaz-seslenecek-11263045 (Erişim Tarihi: 15.09.2021).

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Merkez Teşkilatı, https://www.ktb.gov.tr/TR-183813/merkez-teskilati.html

_____ Kuruluş Amacı ve Görevleri, https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html (Erişim Tarihi: 06.07.2021).

Dışişleri Bakanlığı, https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa

"Türkiye'nin Girişimci ve İnsani Dış Politikası", https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa (Erişim Tarihi: 06.06.2021).

"Orta Asya Ülkeleri İle İlişkiler", https://www.mfa.gov.tr/turkiye-orta-asya-ulkeleri-iliskileri.tr.mfa (Erişim Tarihi: 06.06.2021).

"Türk dizileri ön yargıları yıkıyor", *gzt.com,* 06.09.2018 https://www.gzt.com/jurnalist/turk-dizileri-on-yargilari-yikiyor-3431893 (Erişim Tarihi: 25.09.21).

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Faaliyet Raporu2020,

https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202020/TIKAFaaliyet2020Web.pdf

"Tarihçe", https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 (Erişim Tarihi: 07.07.2021).

Yunus Emre Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu 2020, https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf

"Yunus Emre Enstitüsü", https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu (Erişim Tarihi: 10.08.21).

"Neden Yunus Emre", https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/neden-yunus-emre (Erişim Tarihi: 10.08.21).

"Suudi medya kuruluşu MBC'nin dizi yasağı "Türkiye karşıtlığını körükledi", *bbc.com,* 13.03.2018 https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43372733 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).

TRT Faaliyet Raporu (2020), https://www.trt.net.tr/kurumsal/2020/#bir-bakista-2020

"TRT Arapça Bugün Açılıyor", *trt.net.tr,* http://www.trt.net.tr/Haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=0a615416-2c74-4551-9264-c57fa7febb5, (Erişim Tarihi: 27.09.2021).

"TRT World'den görkemli açılış" https://www.trthaber.com/haber/yasam/trt-worldden-gorkemli-acilis-284284.html

"USAID History", https://www.usaid.gov/who-we-are/usaid-history (Erişim Tarihi: 07.07.2021).

"TRT Genel Müdürü Sobacı: TRT World Forum'da tüm insanlığı ilgilendiren küresel sorunları tartışacağız", *aa.com.tr,* 19.10.2021. https://www.aa.com.tr/tr/gundem/trt-genel-muduru-sobaci-trt-world-forumda-tum-insanligi-ilgilendiren-kuresel-sorunlari-tartisacagiz/2396508 (Erişim Tarihi: 22.10.2021).

"Uluslararaı köprü kuran Türk dizileri", *aa.com.tr,* 11.11.2019 https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/16165 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), TÜRKSOY Hakkında :: TÜRKSOY (turksoy.org).

"Avrasya Gündemi", https://www.trtavaz.com.tr/program/avrasya-gundemi/61279 (Erişim Tarihi: 26.09.2021)

Resmî Gazete ve Gerekçe:
Kanun Hükmünde Kararname, (27/01/1992), *T.C. Resmî Gazete,* 21124, 27 Ocak 1992.

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, (02/05/2001), *T.C. Resmî Gazete,* 24400, 12 Mayıs 2001.

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, (30/01/2010), *T.C. Resmî Gazete,* 27478, 30 Ocak 2010.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, (24/03/2010), *T.C. Resmî Gazete,* 27544, 6 Nisan 2010.

Kanun Hükmünde Kararname, KHK No:656, https://www2.tbmm.gov.tr/d27/1/1-0264.pdf

“Pakistan’da geçen yıl yayınlanan ‘Diriliş Ertuğrul dizisinin ilk bölümü 100 milyon izlenme sayısına ulaştı”, *aa.com.tr,* 24.04.2021 https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/pakistan-da-gecen-yil-yayinlanan-dirilis-ertugrul-dizisinin-ilk-bolumu-100-milyon-izlenme-sayisina-ulasti/2218833 (Erişim Tarihi: 26.09.21).

T.C. Kalkınma Bakanlığı, *On Birinci Kalkınma Planı (2019,2023),* Çalışma Grubu Raporu, 2018, Ankara.

“Paraguay halkı Türk dizilerindeki isimleri çocuklarına veriyor!”, *haberturk.com,* 22.09.2020 https://www.haberturk.com/paraguay-halki-turk-dizilerindeki-isimleri-cocuklarina-veriyor-2811011 (Erişim Tarihi: 26.09.2021).

“Diriliş Ertuğrul dijital mecralarda son 3 ayda 21 milyonu aşkın seyirciye ulaştı”, https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/dirilis-ertugrul-dijital-mecralarda-son-3-ayda-21-milyonu-askin-seyirciye-ulasti/1840363 (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

“Gürcü gençlere Türkçe öğrenme çağrısı” https://www.aa.com.tr/tr/yasam/gurcu-genclere-turkce-ogrenme-cagrisi/2477103 (Erişim Tarihi: 25.12.21).

“Sırbistan’da Türkçeye ilgi giderek artıyor” https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sirbistanda-turkceye-ilgi-giderek-artiyor/2450321 (Erişim Tarihi: 25.12.21).

“Ertuğrul: how an epic TV series became the ‘Muslim Game of Thrones”, https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2020/aug/12/ertugrul-how-an-epic-tv-series-became-the-muslim-game-of-thrones (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

"Diriliş Ertuğrul Pakistan'da devlet kanalında", https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/televizyon/dirilis-ertugrul-pakistanda-devlet-kanalinda-41532629 (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

"Türk dizileri Şili'de büyük ilgi görüyor", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-silide-buyuk-ilgi-goruyor/122353 (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

"Hırvatlar "Muhteşem Yüzyıl" hayranı", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/hirvatlar-muhtesem-yuzyil-hayrani/167087 (Erişim Tarihi: 15.12.2021).

"Dönüşü 'muhteşem' oldu!", https://www.haberturk.com/medya/haber/752909-donusu-muhtesem-oldu-video (Erişim Tarihi: 15.12.2021).

"Ulusal Kamu Diplomasisi Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlandı", https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/ulusal-kamu-diplomasisi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-hazirlandi (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

"Türk Dizileri ve Türkiye'ye Katkıları", http://politikaakademisi.org/2020/09/09/turk-dizileri-ve-turkiyeye-katkilari/ (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

"Türk dizilerinin yurt dışı reytingi hizmet ve mal ihracatını artırdı", https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizilerinin-yurt-disi-reytingi-hizmet-ve-mal-ihracatini-artirdi/1640070 (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

"Türk Dizi İhracatı, Liderliğe Oynuyor", https://businessdiplomacy.net/tr/tu%CC%88rk-dizi-i%CC%87hracati-liderlig%CC%86e-oynuyor/ (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

"Turkish television series strengthen cultural ties between Spanish, Turkish societies", https://www.aa.com.tr/en/culture/turkish-television-series-strengthen-cultural-ties-between-spanish-turkish-societies/2431960 (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

"Türk dizi ve filmlerinin turizme katkısı kanıtlandı", https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/bilisim/turk-dizi-ve-filmlerinin-turizme-katkisi-kanitlandi/659254 (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

https://sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/GorselHizmetlerSektorununGelistirilmesiCalismaGrubuRaporu.pdf

"Süleyman'ın İtalya seferi!", https://www.haberturk.com/medya/haber/830894-suleymanin-italya-seferi (Erişim Tarihi: 12.12.2021).

"Bakan Muş: Hizmetler sektörü Türkiye ekonomisinin tam anlamıyla göz bebeği sektörü durumunda", https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-mus-hizmetler-sektoru-turkiye-ekonomisinin-tam-anlamiyla-goz-bebegi-sektoru-durumunda/2461485 (Erişim Tarihi: 01.01.2022).

"Netflix dizilerinden Türkiye ekonomisine 583 milyon liralık katkı", https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/hizmet/netflix-dizilerinden-turkiye-ekonomisine-583-milyon-liralik-katki/669083 (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

"Televizyon İzleme Ölçümü 2020 Yıllığı", https://tiak.com.tr/upload/files/2020yillik.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

ÖZET

Günümüzün küreselleşen dünyasında dış politika stratejileri hızla değişmekte ve işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Devletler, çıkarlarını korumak ve uluslararası alanda etki alanlarını genişletmek için modern dünyanın tüm olanaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Bir yandan askerî ve teknik altyapılarını güçlendiren ülkeler, diğer yandan kültürel etki alanlarını genişletmek için çabalıyorlar. Son zamanlarda bu alan genişletme çabaları Amerikalı teorisyen Joseph Nye'ın ortaya koyduğu "Yumuşak Güç" bağlamında değerlendirilmektedir.

Türkiye son dönemde dış politikasında yaptığı atılımlarla küresel arenada etki alanını genişletmek istemektedir. Bu amaçla Türkiye, kendi bölgesinde ve hedef coğrafyalarında kültürel etkinliğini artırmak için medyanın kitleleri etkileme gücünden yararlanmaya çalışmaktadır. Özellikle son on yılda yaşanan gelişmeler bunu açıkça göstermektedir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun (TRT) bölge ülkelerine ve dünyaya yayın yapan kanallar açmasıyla Türkiye'nin "Yumuşak Güç" alanı genişledi. Ayrıca Türk dizileri ajanslar aracılığıyla dünyaya ihraç edilmektedir. Bu durum Türkiye'nin yurt dışında tanıtımına ve yumuşak gücüne de katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, Türk medyasının son yıllarda artan yumuşak güç kapasitesini ve Türkiye'nin bu konudaki eylemlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Yumuşak güç, TRT World, TRT Avaz, TRT Arabi, Türk dizileri.

ABSTRACT

In today's globalizing world, foreign policy strategies are changing rapidly and necessitating cooperation. States are trying to use all the opportunities of the modern world effectively and efficiently to protect their interests and expand their spheres of influence in the international arena. On the one hand, countries that strengthen their military and technical infrastructures, on the other hand, strive to expand their cultural spheres of influence. Recently, these field expansion efforts are evaluated in the context of "Soft Power" put forward by the American theorist Joseph Nye.

Turkey wants to expand its sphere of influence in the global arena with the breakthroughs it has made in its foreign policy in the recent period. For this purpose, Turkey is trying to benefit from the power of the media to influence the masses to increase its cultural effectiveness in its own region and target geographies. Especially the developments in the last ten years clearly show this. With the Turkish Radio-Television Corporation (TRT) opening channels broadcasting to the countries in the region and the world, Turkey's "Soft Power" area has expanded. In addition, Turkish TV series are exported to the world through agencies. This situation also contributes to the promotion and soft power of Turkey in abroad. This study aims to examine the increasing soft power capacity of the Turkish media in recent years and Turkey's actions on this issue.

Keywords: Media, Soft Power, TRT World, TRT Avaz, TRT Arabi, Turkish TV series.

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında İstanbul'da doğan Ali TÜRK, ilk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2013 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2018 yılında Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda uzman yardımcısı olarak göreve başlamış olup, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.